

Załącznik do Uchwały Nr .....
Rady Miasta Lublin z dnia .....2015 roku
w sprawie przyjęcia „Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta
Lublin na lata 2016 – 2020”

**Program działań
na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin
na lata 2016-2020**

Opracowanie: Joanna Olszewska, Anna Kocot
Redakcja techniczna i przegląd merytoryczny: dr Jacek Warda

Spis Treści

Wstęp	11
Jakie działania są objęte planem?	14
Słownik skrótów	16
Definicja środków zewnętrznych	17
A. Raport.....	18
A.1. Liczba osób niepełnosprawnych	19
A.1.1. Definicje niepełnosprawności	19
A.1.2. Szacunek liczby osób niepełnosprawnych	20
A.1.2.1. Liczba niepełnosprawnych w Polsce	20
A.1.2.2. Klasyfikacje osób niepełnosprawnych	24
A.1.2.3. Liczba niepełnosprawnych w województwie lubelskim.....	25
A.1.2.4. Liczba osób z orzeczoną niepełnosprawnością przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.	25
A.1.4. Szacunek niepełnosprawnych wg wydanych kart parkingowych	28
A.1.3. Niepełnosprawność oraz długotrwała choroba w statystykach MOPR	28
A.2. Nowoczesne rozwiązania w polityce społecznej Miasta realizowane w poprzedniej edycji Programu	33
A.3. Pomoc rzeczowa	36
A.2.1. Pomoc instytucjonalna.....	36
A.3.1.1. Domy pomocy społecznej	36
A.3.1.2. Ośrodki wsparcia	38
A.3.4. Usługi opiekuńcze i asystenckie	42
A.3.4.1. Usługi opiekuńcze	42
A.3.4.2. Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej.....	44
A.3.5. Prawo bezpłatnego przejazdu dla niepełnosprawnych i opiekunów	45
A.4. Infrastruktura	47
A.4.1. Wdrażanie projektowania uniwersalnego	47
A.4.2. Dostępność dróg i chodników	50
A.4.3. Aktywna mobilność.....	51
A.4.4. Dostępność pojazdów komunikacji miejskiej	52
A.4.5. Inwestycje kubaturowe dostosowane do niepełnosprawnych	54
A.4.6. Ułatwienia w Biurze Obsługi Mieszkańców	55
A.5. Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych.....	56
A.5.1. Poradnictwo dla niepełnosprawnych	56

A.5.2. Działalność Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych	58
A.6. Organizacje pozarządowe (NGO)	60
A.6.1. Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej	61
A.6.2. Dotacje dla organizacji pozarządowych	62
A.6.3. Wydarzenia organizowane przez organizacje pozarządowe	63
A.6.3.1. Wydarzenia Sportowe	63
A.6.3.2. Wydarzenia Kulturalne	63
A.6.3.3. Wydarzenia Edukacyjne	64
A.6.3.4. Wydarzenia Promocyjne	64
A.7. Sport	66
A.7.1. Ułatwienia w dostępie do obiektów sportowych	66
Dostęp do infrastruktury sportowej jest potrzebny nie tylko sportowcom, ale ogółowi osób niepełnosprawnych dla uprawiania sportów rekreacyjnych oraz dla rehabilitacji.	66
A.7.1.1 Ułatwienia w dostępie osób niepełnosprawnych do obiektów zarządzanych przez MOSIR	66
A.7.1.2. Ułatwienia w dostępie osób niepełnosprawnych do obiektów wprowadzane przez Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych, ...	66
A.7.2. Sport osób niepełnosprawnych	67
A.7.2.1. Osiągnięcia niepełnosprawnych sportowców w 2014	67
A.7.2.2. Szkolenie sportowe osób niepełnosprawnych:	68
A.8. Rehabilitacja społeczna	69
A.8.1. Likwidacja barier w zakładach opieki zdrowotnej w zakresie umożliwiania osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania	69
A.8.2. Dofinansowanie zadań MOPR przez PFRON	69
A.8.2.1. Działania ustawowe	69
A.8.2.2. Program „Aktywny Samorząd”	71
A.9. Rehabilitacja społeczna	73
A.9.1. Programy Miasta skierowane do osób niepełnosprawnych	73
A.9.1.1. Projekt systemowy „Człowiek inwestycją w społeczeństwo”	73
A.9.1.3. Projekt „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w województwie lubelskim”	74
A.9.2. Dostęp do kultury	75
A.10. Oświata	76
A.10.1. Edukacja dzieci i młodzieży	76
A.10.1.1. Sposób naboru uczniów do szkół	76
A.10.1.2. Dostosowanie budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych	76
A.10.2. Przedszkola	77

A.10.2.1. Ogólna konstrukcja systemu opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi	77
A.10.2.2. Liczba przedszkoli dostosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych	77
A.9.2.3. Wczesne wspomaganie rozwoju w przedszkolach ogólnodostępnych.....	79
A.10.2.4. Projekt „Razem możemy więcej” – utworzenie 6 oddziałów integracyjnych	80
A.10.3. Szkoły	81
A.10.3.1. Zespół Szkół nr 12 na Sławinie dostosowany do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością ruchową.....	82
A.10.3.2. Szkoła Policealna Specjalna nr 11	83
A.10.3.3. Oddziały integracyjne.....	83
A.10.3.4. Specjalne Ośrodki Szkolno – Wychowawcze.....	86
A.10.3.5. Zajęcia edukacyjne	87
A.10.3.6. Rozwijanie różnych form kształcenia i wspieranie młodzieży w zakresie preorientacji zawodowej	87
A.10.3.7. Tworzenie oddziałów integracyjnych w istniejących placówkach edukacyjnych	89
A.10.3.8. Planowane zmiany w sieci ośrodków szkolno-wychowawczych mających na celu zapewnienie wszechstronnej oferty edukacyjnej oraz form wsparcia dzieciom i młodzieży niepełnosprawnych.	91
A.10.4. Niepełnosprawni studenci	94
A.11. Zatrudnienie	95
A.11.1. Aktywność zawodowa niepełnosprawnych	95
A.11.2. Aktywizacja zawodowa	96
A.11.2.1. Warsztaty terapii zajęciowej (WTZ)	96
A.11.2.2. Zakład aktywności zawodowej.....	99
A.11.2.2. Spółdzielnie socjalne	99
A.11.3. Aktywność zawodowa.....	100
A.11.3.1. Statystyka zatrudnienia niepełnosprawnych	100
A.11.3.2. Niepełnosprawni w działaniach MUP	100
A.11.3.4. Wspieranie działań z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych	105
A.11.3.5. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w UM Lublin	105
A.12. Mieszkania	109
A.12.1. Lokale komunalne przyznawane osobom niepełnosprawnym.....	109
A.12.2. Mieszkania chronione i treningowe.....	111
A.12.2.1. Prowadzone przez Dom Pomocy Społecznej z siedzibą w Lublinie przy ul. Ametystowej.....	111
A.12.2.2. Prowadzone przez stowarzyszenie Misericordia	112

A.12.2.3. Prowadzone przez Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności Środowiskowego Domu Samopomocy "Roztocze"	112
A.13. Współpraca międzynarodowa	113
A.14. Podsumowanie raportu – Analiza ABC	115
Atuty	115
Bariery	116
Ciekawe	116
B. Plan działań	117
B.1. Wspieranie i realizacja działań zmierzających do udostępnienia przestrzeni publicznej oraz informacji.	119
B.1.1. Wdrażanie oraz realizacja idei projektowania uniwersalnego jako czynnika warunkującego dostępność przestrzeni publicznej.....	119
B. 1.1.1. Opracowanie diagnozy potrzeb w zakresie zapewnienia dostępności obiektów publicznych oraz ich otoczenia.....	119
B.1.1.2. Audyt dostępności wybranych budynków użyteczności publicznej należących do Miasta.....	119
B.1.1.3. Realizacja zasad projektowania uniwersalnego w inwestycjach miejskich	120
B.1.1.4. Utworzenie stanowiska ds. wdrażania projektowania uniwersalnego	120
B.1.1.5. Program „Lublin bez barier”	121
B.1.1.6. Dostosowywanie komunikacji miejskiej do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami	121
B.1.2. Zapewnienie dostępu do informacji	122
B.1.2.1. Udostępnianie, upowszechnianie wiedzy o niepełnosprawności, ulgach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych	122
B.1.2.2. Druk wydawnictw kierowanych do osób niepełnosprawnych i ich aktualizacja, ...	122
B.1.2.3. Wspieranie organizacji pozarządowych w zakresie prowadzenia działalności informacyjnej.....	123
B.1.2.4. Zapewnienie dostępności serwisów internetowych miasta dla osób niepełnosprawnych	123
B.1.2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w tym zapewnianie dostępu do Internetu, ...	124
B.2. Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych.....	125
B.2.1. Aktywizowanie środowiska lokalnego	125
B.2.1.1. Wolontariat na rzecz osób niepełnosprawnych.....	125
B.2.1.2. Współpraca instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi.....	125
B.2.1.3. Diagnoza sytuacji i potrzeb osób niepełnosprawnych	126
B.2.1.4. Upowszechnianie wiedzy o niepełnosprawności	126

B.2.1.5. Podnoszenie wiedzy przez urzędników nt. oferty usług dla osób niepełnosprawnych.	127
B.2.1.6. Dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych	127
B.2.2. Infrastruktura aktywizująca	128
B.2.2.1. Funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej.	128
B.2.2.2. Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej [LCAO]	128
B.2.2.3. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej	128
B.2.3.1 Zabezpieczenie miejsc w domach pomocy społecznej oraz w dziennych ośrodkach wsparcia	129
B.2.3.2. Tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego	129
B.2.3.3. Tworzenie/rozbudowa placówek wsparcia całodobowego	130
B.2.3.4. Tworzenie rodzinnych domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych	130
B.2.3.5. Rozbudowa infrastruktury ośrodków wsparcia oraz punktów konsultacyjnych dla osób niepełnosprawnych i starszych	131
B.2.3.6. Rozwijanie sieci mieszkań wspomaganych (chronionych, treningowych, hosteli)	131
B.2.3.7. Diagnoza zapotrzebowania na lokale z zasobów komunalnych miasta dla osób niepełnosprawnych – coroczna analiza stanu	132
B.2.3.8. Zwiększanie dostępu osób z niepełnosprawnością narządu ruchu do zasobów mieszkalnictwa komunalnego	132
B.2.3.9. Zapewnienie dostępu do sprzętu rehabilitacyjnego w obiektach służących rehabilitacji	133
2.4. Innowacyjne formy wsparcia	133
B.2.4.1. Rozwój innowacyjnych form wsparcia, w tym opieki domowej	133
B.2.4.2. System usług asystenckich	134
B.2.4.3 Podnoszenie jakości i dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych	135
B.3. Podniesienie efektywności systemu rehabilitacji społecznej	136
B.3.1. Wspieranie aktywności osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz działań samopomocowych	136
B.3.1.1. Programy promujące osiągnięcia oraz pozytywny wizerunek osób niepełnosprawnych	136
B.3.1.2. Kursy i szkolenia przygotowujące do pracy z osobami niepełnosprawnymi	136
B.3.1.3. Integracja osób niepełnosprawnych z mieszkańcami Lublina	137
B.3.1.4. Poradnictwo specjalistyczne	137
B.3.1.5. Organizowanie sportowych, kulturalnych, turystycznych oraz rekreacyjnych działań dla osób niepełnosprawnych	138
B.3.1.6. Programy PFRON służące rehabilitacji społecznej i zawodowej	138

B.3.1.7. Wsparcie działalności organizacji pozarządowych działających na polu pomocy osobom niepełnosprawnym,.....	139
B.3.1.8. Wspieranie działań związanych z edukacją niepełnosprawnych osób dorosłych.....	139
B.3.1.9. Wspieranie działań z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych	140
B.3.1.10. Pozyskiwanie środków zewnętrznych w zakresie wkładu własnego do projektów unijnych	140
B.3.1.11. Stosowanie klauzuli społecznej w zamówieniach publicznych	140
B.3.2. Likwidowanie barier technicznych, komunikacyjnych, architektonicznych oraz społecznych	141
B.3.2.1. Zadania zlecone z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane z w ramach środków PFRON będących w dyspozycji Miasta	141
B.3.2.2. Rehabilitacja osób niepełnosprawnych.....	142
B.3.2.3. Likwidacja barier w urzędach i w środowiskowych domach samopomocy oraz placówkach edukacyjnych w zakresie umożliwiania osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania	142
B.3.2.4. Likwidacja barier transportowych.....	143
B.3.3 Rozwój współpracy międzynarodowej.....	143
B.4. Integracja społeczna dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.....	144
B.4.1. Podjęcie działań na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i ich rodzin w celu umożliwienia im aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym	144
B.4.1.1. Przystosowanie placówek edukacyjnych	144
B.4.1.2. Monitoring oraz wymiana danych o liczbie niepełnosprawnych dzieci.....	144
B.4.1.3. Placówki opiekuńcze i specjalistyczne dla dzieci do lat 3.....	145
B.4.1.4. Utworzenie placówki kompleksowego wsparcia edukacyjnego, rehabilitacyjnego oraz rekreacyjnego dla dzieci i młodzieży	145
B.4.1.5. Edukacja na temat form wsparcia w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju ...	146
4.2. Zapewnienie możliwości pobierania nauki we wszystkich typach szkół, zgodnie z potrzebami rozwojowymi, edukacyjnymi oraz predyspozycjami.	146
B.4.2.1. Wdrażanie nauczania włączającego we wszystkich typach placówek edukacyjnych i na różnych poziomach nauczania.....	146
B.4.2.2. Zapewnienie optymalnej liczby oddziałów integracyjnych, jako realizacji idei kształcenia zintegrowanego	146
B.4.2.3. Zapewnienie odpowiedniej ilości wykwalifikowanej kadry wspierającej proces kształcenia zgodnie z indywidualnymi potrzebami dziecka (nauczyciele wspomagający, opiekunowie, asystenci).....	147
B.4.2.4. Prowadzenie różnorodnych zajęć wspierających edukację dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.....	147
B.4.2.5. Doradztwo zawodowe.....	147

B.4.2.6. Dostosowywanie oferty szkół do potrzeb osób niepełnosprawnych i potrzeb rynku pracy	148
B.4.2.7. Prowadzenie działań dążących do zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do wszystkich form i szczebli edukacji	148
B.4.2.8. Wsparcie procesu edukacji młodzieży niepełnosprawnej i przygotowanie do wejścia na rynek pracy	148
B.5: Rehabilitacja zawodowa.....	149
B.5.1. Zwiększanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych.....	149
B.5.1.1. Zwiększanie zatrudniania osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta Lublin i jednostkach podległych.....	149
B.5.1.2. Tworzenie zakładów aktywności zawodowej, spółdzielni socjalnych, innych podmiotów ekonomii społecznej	149
B.5.1.3. Propagowanie idei zatrudnienia osób niepełnosprawnych i innych instrumentów kierowanych do tej grupy osób	150
B.5.2. Działania kierowane do osób niepełnosprawnych.....	150
B.5.2.1. Kształtowanie zdolności adaptacyjnych osób niepełnosprawnych do zmieniającego się rynku pracy	150
B.5.2.2. Dostęp do wiedzy, usług poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy	150
B.5.2.3. Umożliwienie zdobycia niezbędnego doświadczenia zawodowego	151
B.5.2.4. Umożliwienie wejścia lub powrotu na rynek pracy	151
B.5.2.6. Przyznawanie środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej.....	151
B.5.2.9. Realizacja programów PFRON z zakresu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych	152
B.5.2.10. Pozyskiwanie środków pozabudżetowych na aktywizację zawodową oraz wsparcie w miejscu pracy.....	152
B.5.3. Działania wspierające pracodawców	153
B.5.3.1. Zwrot kosztów poniesionych w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności	153
B.5.3.2. Zwrot miesięcznych kosztów zatrudniania pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy	153
B.5.3.3. Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy.....	154
B.5.3.4. Świadczenie usług doradczych dla pracodawców w zakresie pomocy w doborze odpowiednich kandydatów do poszczególnych instrumentów rynku pracy oraz kandydatów do pracy.....	154
Karty zadań inwestycyjnych	155
PRM 8-5-1 Rozbudowa Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej przy ul. Wyścigowej 31 w Lublinie ...	155
Metryczka	155

Problem	155
Proponowane rozwiązanie	156
Spodziewane korzyści. Projekty powiązane	157

Wstęp

Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin obejmuje realizację zobowiązań wynikających z Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zgodnie z zapisem art. 35 a, ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 Nr 127, poz. 721, ze zmianami) do zadań powiatu należy opracowywanie i realizacja zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych – programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudnienia oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych. Program niniejszy jest wypełnieniem powyższego zapisu, a także ust. 2 ww. art. mówiącego o współpracy z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji tych programów.

Program jest zgodny ze „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2014 – 2020” przyjętą uchwałą nr 1021/XXXIX/2014 Rady Miasta Lublin z dnia 13 marca 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2014-2020.

W procesie tworzenia *Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin*, wzięto pod uwagę jego powiązanie z innymi dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego oraz dokumenty międzynarodowe.

15 listopada 2010 r. **Komisja Europejska ogłosiła Europejską strategię w sprawie niepełnosprawności 2010-2020:** Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier 2010. Ogólnym celem strategii jest zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce, zwłaszcza dzięki jednolitemu rynkowi.

W dniu 26 lipca 2012 roku Prezydent RP Bronisław Komorowski podpisał ustawę z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji **Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.** Poprzez uchwaloną ustawę Parlament wyraził zgodę na dokonanie przez Prezydenta RP ratyfikacji *Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych* przyjętej 13 grudnia 2006 r., na sześćdziesiątej pierwszej sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych (rezolucja nr 61/106). W dniu 6 września 2012 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej podpisał dokumenty ratyfikujące *Konwencję o Prawach Osób Niepełnosprawnych.*

Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który odnosi się kompleksowo do osób niepełnosprawnych. Jej celem jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne. Zasady ogólne Konwencji, to między innymi: poszanowanie przyrodzonej godności, niedyskryminacja, pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, poszanowanie odmienności i akceptacja osób

niepełnosprawnych, będących częścią ludzkiej różnorodności, równość szans, równość mężczyzn i kobiet. Konwencja formułuje także podstawowe obowiązki państw, do których należą: zobowiązanie do zapewnienia i popierania pełnej realizacji praw człowieka i podstawowych wolności osób niepełnosprawnych, bez jakiegokolwiek dyskryminacji oraz konsultacje i współpracę z osobami niepełnosprawnymi przy tworzeniu i wdrażaniu ustawodawstwa i polityki na rzecz implementacji postanowień Konwencji. Każde z Państw Stron Konwencji ma podejmować kroki w celu stopniowego osiągnięcia pełnej realizacji praw, wykorzystując maksymalnie dostępne ku temu środki.

Lublin ma szeroko rozwiniętą ofertę działań na rzecz osób niepełnosprawnych, zarówno w zakresie pomocy instytucjonalnej, jak i pozainstytucjonalnej. Niepełnosprawność jest stanem, który wymaga ciągłych rozwiązań i dostosowywania oferty instytucji i organizacji do zmieniających się warunków potrzeb społeczności lokalnej.

Liczba osób niepełnosprawnych sukcesywnie rośnie. Niepełnosprawność prawna¹, zarejestrowana w statystykach Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności dotyczy z roku na rok coraz większej liczby mieszkańców Lublina. Program wieloaspektowo ujmuje zagadnienia wynikające z niepełnosprawności, wykorzystując obowiązujące prawo w celu poprawy sytuacji niepełnosprawnych mieszkańców.

Poprzedni *Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin* przewidywał realizację zadań w okresie od 2013 do 2015 roku. Zadania do realizacji zaplanowane były na okres 3 lat. Założeniem *Programu* było coroczne dostosowywanie go do pojawiających się potrzeb oraz możliwości. Zmianie ulegać mogły zarówno zadania, jak i działania. Co roku może także ulegać zmianie wysokość środków przeznaczonych na realizację zadań. Stały monitoring i ewaluacja realizacji zadań miała ułatwiać ich korygowanie.

Po upływie każdego roku kalendarzowego dokonuje się sprawozdania z realizacji zadań zaplanowanych w Programie.

W związku z zakończeniem okresu realizacji Programu opracowanego na lata 2013 - 2015, powstał Program na lata 2016 – 2020, co jest zgodne z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2014-2020, przyjętą Uchwałą nr 1021/XXXIX/2014 Rady Miasta Lublin z dnia 13 marca 2014 r. Niniejszy *Program* zawiera analizę stanu na koniec 2014 roku, dane statystyczne i liczbowe w przeważającej ilości przedstawiają stan na koniec 2014 roku.

W *Programie* zaplanowano zadania do realizacji na lata 2016-2020.

---

¹ Niepełnosprawność prawna to prawnie orzeczona niepełnosprawność lub niezdolność do pracy.

Program obejmuje pięć szczegółowych celów składających się na cel główny - „Stworzenie warunków do godnego funkcjonowania w społeczeństwie osób niepełnosprawnych”. Cele szczegółowe będą realizowane poprzez konkretne zadania i działania. *Program* wskazuje także realizatorów poszczególnych działań oraz źródła finansowania.

Partnerzy realizujący założenia programu:

- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie,
- Pełnomocnik Prezydenta ds. Osób Niepełnosprawnych,
- Wydziały Urzędu Miasta Lublin,
- Placówki edukacyjne i specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze,
- Jednostki organizacyjne pomocy społecznej (domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia, placówki opiekuńczo – wychowawcze),
- Organizacje pozarządowe,
- Miejski Urząd Pracy w Lublinie,
- Miejskie jednostki kultury i sportu,
- Lubelski Oddział Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Miejski Zespół Do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności,
- Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych.

Organ koordynujący:

- Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych.

Źródła finansowania:

- Budżet miasta,
- Środki PFRON,
- Środki własne organizacji pozarządowych,
- Środki zewnętrzne,
- Fundusz Pracy,
- Budżet państwa.

Program został opracowany w 2015 r. przez Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych we współpracy z Zespołem Zadaniowym **powołanym Zarządzeniem nr 60/10/2015 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 26 października 2015 r.**, w oparciu o materiały i analizy własne oraz dokumenty, opracowania i sprawozdania Wydziałów Urzędu Miasta, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych realizujących zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w Lublinie.

Skład Zespołu:

1. Monika Lipińska – Zastępca Prezydenta ds. Społecznych – Przewodnicząca Zespołu;
2. Joanna Olszewska - Dyrektor Biura ds. Osób Niepełnosprawnych, Pełnomocnik Prezydenta Miasta Lublin ds. Osób Niepełnosprawnych, Urząd Miasta Lublin;
3. Katarzyna Kępa – Dyrektor Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie;
4. Edyta Kilianek – Hołówkowska – Zastępca Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie;

5. Agnieszka Zańko – Przewodnicząca Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Lublin;
6. Alicja Jankiewicz – Prezes Zarządu Lubelskiego Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych – Sejmik Wojewódzki;
7. Marek Stępniaak – Wiceprezes Zarządu Fundacji Fuga Mundi;
8. Zbigniew Nastaj – Dyrektor Oddziału Okręgowego Polskiego Związku Niewidomych;
9. Alina Gucma – Przewodnicząca Zarządu Okręgowego i Członek Prezydium Oddziału Okręgowego Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Lublinie;
10. dr n. med. Artur Kochański – Prezes Zarządu Lubelskiego Stowarzyszenia Ochrony Zdrowia Psychicznego;
11. Małgorzata Batorska – Prezes Zarządu Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Lublinie;
12. dr Anna Prokopiak – Fundator i Prezes Zarządu Fundacji „Alpha” w Lublinie;
13. Katarzyna Łukasiewicz – Prezes Zarządu Fundacji „Oswoić los”.

Jakie działania są objęte planem?

Zakresy zainteresowania w Programie:

1. prowadzenie działań mających na celu likwidację barier architektonicznych i komunikacyjnych w przestrzeni publicznej i miejscu zamieszkania oraz wdrażanie idei projektowania uniwersalnego w realizowanych inwestycjach,
2. zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do informacji i komunikacji międzyludzkiej,
3. zapewnienie dostępu i wyrównywanie szans w dostępie do usług edukacyjnych poprzez działania zmierzające do pełnego zaspokajania specjalnych potrzeb edukacyjnych niepełnosprawnych dzieci i młodzieży,
4. tworzenie i wspieranie systemu informacji oraz doradztwa dla osób niepełnosprawnych,
5. zapewnienie możliwości pełnego uczestnictwa w kulturze zarówno w charakterze odbiorcy, jak i twórcy oraz zapewnienie możliwości uprawiania sportu i korzystania z ogólnodostępnych form rekreacji,
6. tworzenie i realizacja polityki mieszkaniowej uwzględniającej potrzeby osób niepełnosprawnych, w tym mieszkalnictwa chronionego i wspomagane,
7. wspieranie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w szczególności na otwartym rynku pracy oraz zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego i środków utrzymania osobom niepełnosprawnym,
8. rozbudowa infrastruktury wsparcia społecznego, rozwój sieci placówek wspierających, integracyjnych, terapeutycznych, edukacyjnych itp. prowadzonych przez samorząd i organizacje pozarządowe,
9. prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu świadomości społeczeństwa na temat niepełnosprawności oraz budowania pozytywnego wizerunku osoby niepełnosprawnej i jej miejsca w społeczeństwie,

10. zapewnianie skutecznej pomocy i wsparcia w środowisku poprzez dostęp do usług, nowych rozwiązań informacyjnych, komunikacyjnych i technologicznych, środków pomocniczych i sprzętu w celu osiągnięcia i utrzymania przez osoby niepełnosprawne optymalnego poziomu funkcjonowania, mobilności, samodzielności i niezależności,
11. usprawnienie systemu monitorowania i diagnozowania sytuacji osób niepełnosprawnych.

Słownik skrótów

DPS – Dom Pomocy Społecznej

LCAO – Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej

MOPR – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

MOSiR – Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji

MPK – Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Lublinie

MUP – Miejski Urząd Pracy w Lublinie

MZON – Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

NGO – organizacje pozarządowe

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy

UML – Urząd Miasta Lublin

WTZ - Warsztat Terapii Zajęciowej

ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

ZNK – Zarząd Nieruchomości Komunalnych

ZTM – Zarząd Transportu Miejskiego

WSM – Wydział Spraw Mieszkaniowych

Definicja środków zewnętrznych

Przez „Środki zewnętrzne” w ramach dokumentu rozumiemy fundusze pochodzące spoza budżetu gminy, które można pozyskać na cele objęte programem.

W szczególności rozumiemy pod tym pojęciem środki PFRON, Fundusz Pracy, fundusze unijne, norweskie, szwajcarskie i in.

Najważniejszym i najbardziej stabilnym źródłem jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)

Środki PFRON przeznaczane są między innymi na:

- rekompensatę pracodawcom chronionego i otwartego rynku pracy podwyższonych kosztów związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych (dofinansowanie do wynagrodzeń),
- refundację pracodawcom kosztów przystosowania, adaptacji i wyposażenia miejsc pracy osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie tworzenia i funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej oraz zakładów aktywności zawodowej,
- zlecanie organizacjom pozarządowym i fundacjom realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
- współfinansowanie projektów systemowych realizowanych ze środków pomocowych Unii Europejskiej,
- wspierane indywidualnych osób niepełnosprawnych poprzez:
- udzielanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,
- refundację składek na ubezpieczenia społeczne dla osób prowadzących działalność gospodarczą, niepełnosprawnych rolników oraz rolników zobowiązanych do opłacania składek za niepełnosprawnego domownika,
- dofinansowanie: likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych oraz turnusów rehabilitacyjnych,
- finansowanie aktywnych instrumentów rynku pracy dla osób zarejestrowanych jako bezrobotne lub poszukujące pracy (szkolenia, staże, itp.),
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej oraz zakupu sprzętu rehabilitacyjnego dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej,
- programy PFRON
Część środków finansowych PFRON – wpierających przede wszystkim indywidualne osoby niepełnosprawne - dystrybuowana jest przez jednostki samorządu powiatowego i wojewódzkiego.

A. Rapport

A.1. Liczba osób niepełnosprawnych

Środowisko osób niepełnosprawnych jest jednym z najłabiej rozpoznanych społecznie środowisk. Dynamika zmian oraz wielość instytucji świadczących pomoc i orzekających niepełnosprawność powoduje, że dane dotyczące niepełnosprawności prawnej są wybiórcze.

Statystyki dotyczące osób niepełnosprawnych najpełniej ujmuje „Narodowy Spis Ludności i Mieszkań 2002”. Wszelkie próby późniejszych aktualizacji tych danych nie dają pełnego obrazu niepełnosprawności w Polsce. Organy powołane do orzekania o niepełnosprawności powielają swoją pracę, w związku z tym nie ma możliwości, aby kompatybilnie uzupełniały statystyki. Osoby niepełnosprawne ujmowane są w nich wielokrotnie, albo w ogóle się w nich nie znajdują.

A.1.1. Definicje niepełnosprawności

*Karta Praw Osób Niepełnosprawnych*² określa, że osoby z niepełnosprawnościami to „osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi”.

Ustawa *O rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*³ **definiuje niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych** z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Definicja ta jest stosowana przez zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności do celów pozarentowych. Natomiast Ustawa. *O emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*⁴ definiuje pojęcia:

1. niezdolności do pracy jako całkowicie lub częściowo utraconej zdolności do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i bez rokowania na odzyskanie tej zdolności po przekwalifikowaniu;
2. niezdolności do samodzielnej egzystencji jako naruszenie sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych.

Przyjęta w 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ „Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych” zmieniła spojrzenie na definiowanie niepełnosprawności i określa, że osoby z niepełnosprawnościami to osoby, które mają: długotrwałe uszkodzenia fizyczne,

---

² Uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r. (M.P. Nr 50, poz. 475)

³ Ustawa O rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.)

⁴ Ustawa. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 z późn. zm.)

umysłowe, intelektualne lub dotyczące zmysłów, które mogą w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać tym osobom pełne i skuteczne uczestnictwo w społeczeństwie. Konsekwencją takiego ujęcia niepełnosprawności jest podejście określające, że to nie człowieka trzeba dostosowywać do społeczeństwa, lecz należy tak planować i kształtować środowisko i społeczeństwo, aby wszyscy obywatele mieli równe szanse w dostępie do pełnego i aktywnego życia na różnych jego płaszczyznach.

Obwieszczenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 lipca 2015 r. „W sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności” [Dz.U. 2015 poz. 1110](#)

A.1.2. Szacunek liczby osób niepełnosprawnych

A.1.2.1. Liczba niepełnosprawnych w Polsce

Wiarygodne dane o liczbie osób niepełnosprawnych uzyskujemy jedynie ze spisów powszechnych. Dysponujemy dwoma spisami; za 2002 i 2011 rok.

Tabela 1: Liczba niepełnosprawnych w Lublinie w tys. osób

Kategoria	2002	2011	Zmian w proc
Niepełnosprawni ogółem (prawni i biologiczni)	67,8	55,6 ⁵	- 18,0 %
Niepełnosprawni prawnie	54,0	37,0	-31,4 %
Niepełnosprawni tylko biologicznie	13,8	18,2	+ 31,8 %

Źródło: Spis Powszechny 2011

Jak widać w ciągu dekady liczba niepełnosprawnych spadła o 18 %, ale niepełnosprawnych prawnie ubyło prawie dwa razy więcej – 31,4%

Ta pierwsza dana jest zdecydowanie pozytywna, ta druga świadczy o dużo bardziej restrykcyjnej polityce ZUS w przyznawaniu statusu osoby niepełnosprawnej.

Kluczową podkategorią osób niepełnosprawnych są dzieci. Ich liczbę zestawia kolejna tabela.

Tabela 2: Liczba niepełnosprawnych dzieci w Lublinie w 2001 oraz 2011

Kategoria	2002	2011	Zmiana w proc
Niepełnosprawne dzieci ogółem (niepełnosprawne prawnie i biologicznie)	1600	2 091	+ 30,6%
dzieci niepełnosprawne prawnie	1100	1 409	+ 28,1%
Niepełnosprawni tylko biologicznie	500	682	+36,4%

Źródło: Spisy Powszechne 2002, 2011

---

⁵ 43 % osób niepełnosprawnych w 2011 w Lublinie stanowili mężczyźni. Była więc wyraźna przewaga kobiet – być może w związku z ich dłuższym statystycznie wiekiem.

Jak widać tutaj trend jest odwrotny niż ogółem – **niepełnosprawnych dzieci przybywa**. Być może jest to uboczny skutek większej przeżywalności dzieci urodzonych. Wiesław Jagodziński, rzecznik GUS dokonał w 2003 roku takiej analizy tego problemu:

Na początku lat dziewięćdziesiątych na tysiąc urodzeń żywych mieliśmy 19,5-19,8 zgonów. Dzisiaj jest ich niespełna 7⁶. Przeżywają dzieci, które w chwili urodzenia ważyły 500 czy 600 gramów, czyli mamy osoby, które są potencjalnymi jednostkami niepełnosprawnymi. Oczywiście wszystko będzie zależało od tego, w jakich warunkach dzieci te będą się wychowywały.

Trzeba szanować życie. Ale trzeba też przygotować się na to, że jeżeli się rodzi dziecko niepełnosprawne, to od samego początku, od jego pierwszego oddechu powinny być stworzone odpowiednie warunki dla tego dziecka. Urodzenie niepełnosprawnego dziecka bardzo obciąża rodzinę. Państwo powinno pomóc takiej rodzinie, a my tę pomoc mamy słabo zorganizowaną. Diagnozowanie niepełnosprawności i jej monitorowanie, oprócz pieniędzy, wymaga dobrze wyspecjalizowanych służb i odpowiedniego zaplecza.

2003 Kwartalnik "Integracja" nr 4/2003 Katarzyna Cichosz i Piotr Pawłowski. Rozmowa z Wiesławem Jagodzińskim, rzecznikiem prasowym prezesa Głównego Urzędu Statystycznego [„\[Co wiemy o niepełnosprawności\] Pokłosie spisu powszechnego \[2002\]”](#)

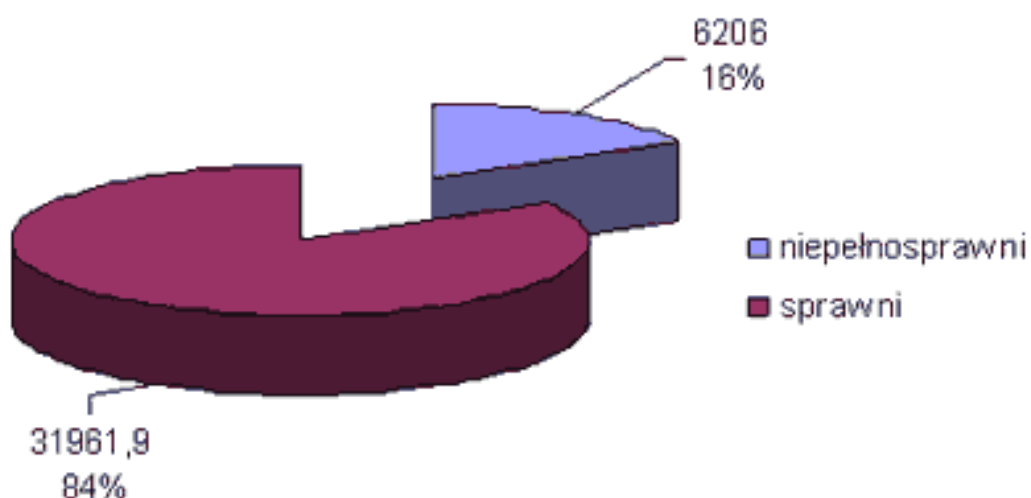
GUS w swojej publikacji z lipca 2012 roku zwraca uwagę na to, że uzyskane dane są wysoce nie doszacowane (blisko 1,5 mln. respondentów w związku z dobrowolnym charakterem pytań dotyczących niepełnosprawności odmówiło udzielenia odpowiedzi).

Potwierdza to porównanie danych z danych Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2002 – wówczas w Lublinie było 61,8 tys. osób niepełnosprawnych, w tym niepełnosprawnych prawnie - 54 tys. osób, a biologicznie 7,7 tys. osób.

---

⁶ To dana na 2003 rok. W 2012 liczba zgonów na 1000 urodzeń spadła do 4,6.

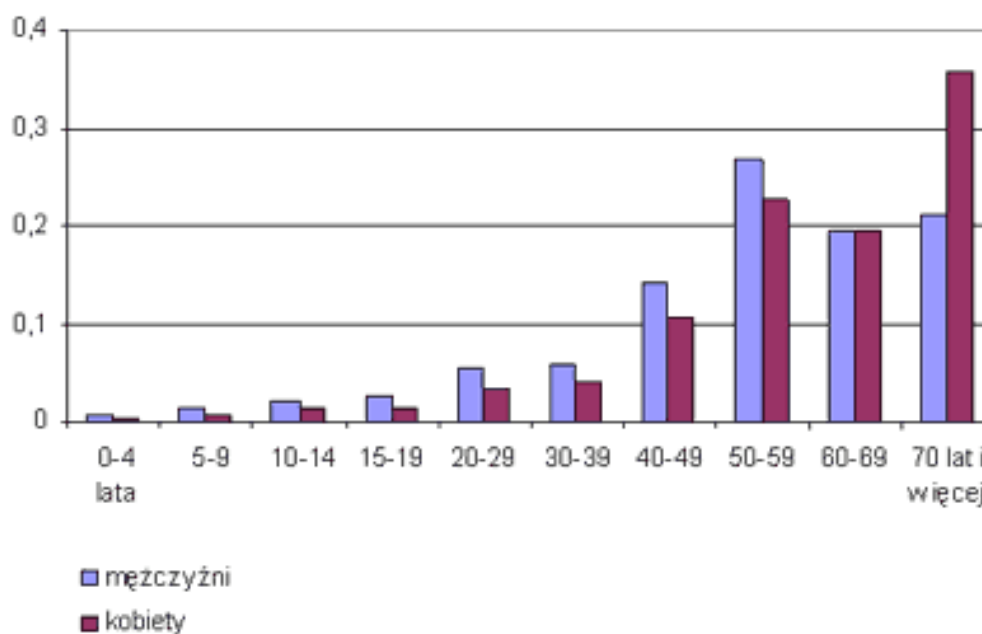
Wykres 1: Procent osób niepełnosprawnych oraz sprawnych wśród ogółu ankietowanych w badaniach GUS w 2004 roku.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny przeprowadził w 2004 roku badanie: „Stan zdrowia ludności Polski”

Główny Urząd Statystyczny przeprowadził w 2004 roku badanie: „Stan zdrowia ludności Polski”. Jego wyniki pokazały, że osoby niepełnosprawne średnio w całej populacji stanowią ok. 16%, ale ich udział procentowy jest oczywiście silnie skorelowany z wiekiem. Im osoby starsze tym więcej wśród nich jest osób niepełnosprawnych.

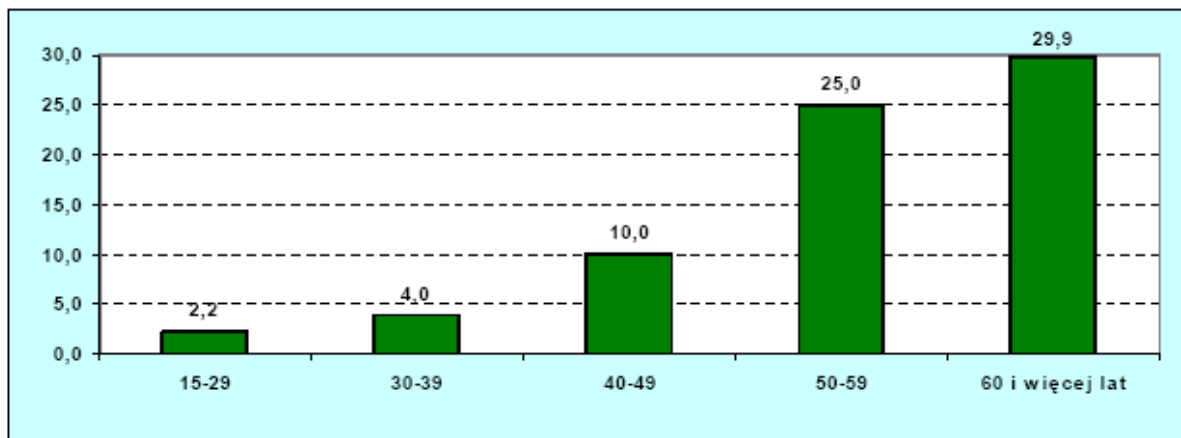
Wykres 2: Udział osób niepełnosprawnych w całości populacji osób w różnych przedziałach wiekowych

Źródło: Główny Urząd Statystyczny przeprowadził w 2004 roku badanie: „Stan zdrowia ludności Polski”

Jeszcze bardziej wyraziście zależność wiek – odsetek osób niepełnosprawnych przedstawiają badania Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych z 2003 roku.

Wykres 3: Osoby niepełnosprawne na 100 osób ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej wg grup wiekowych w 2003 roku w Polsce.

Źródło: Magdalena Szpunar, „[Niepełnosprawni na rynku pracy w województwie podkarpackim](#)” [w:] M. Malikowski (red.), *Kategorie społeczne Podkarpacie najbardziej zagrożone trwałym bezrobociem*, Rzeszów, 2006, s. 69-89

Te same badania Biura pokazują rozkład przestrzenny niepełnosprawności w Polsce wg. województw. Widać, że Lubelszczyzna była w 2003 drugim po Małopolsce najbardziej zagrożonym niepełnosprawnością województwem. Niestety, nie udało się znaleźć bardziej aktualnych danych na ten temat.

Rycina 1: Osoby niepełnosprawne prawnie na 100 osób ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej według województw w 2003 r

Źródło: Magdalena Szpunar, „[Niepełnosprawni na rynku pracy w województwie podkarpackim](#)” [w:] M. Malikowski (red.), *Kategorie społeczne Podkarpacie najbardziej zagrożone trwałym bezrobociem*, Rzeszów, 2006, s. 69-89

Jednak najbardziej wiarygodnym źródłem informacji jest spis powszechny. Według danych najnowszego Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011 w Polsce żyło

- 4 mln 697 tys. osób niepełnosprawnych, w tym
- 3 mln 131 tys. osób z niepełnosprawnością określoną prawnie,

A.1.2.2. Klasyfikacje osób niepełnosprawnych

Zbiorowość osób niepełnosprawnych dzieli się na dwie klasy:

- osoby niepełnosprawne prawnie, tj. takie, które posiadają aktualne orzeczenie wydane przez uprawniony do tego organ;
- osoby niepełnosprawne biologicznie, tj. takie, które nie posiadają orzeczenia o niepełnosprawności, ale posiadają bądź odczuwają brak możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społeczno-zawodowym spowodowaną procesem chorobowym.

Zgodnie z obowiązującym prawem w systemie orzecznictwa w celu przyznania niepełnosprawności wyróżnia się trzy stopnie niepełnosprawności:

1. znaczny obejmuje osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji oraz niezdolne do podjęcia zatrudnienia lub zdolne do podjęcia zatrudnienia w warunkach pracy chronionej lub zakładzie aktywizacji zawodowej;
2. umiarkowany obejmuje osoby wymagające okresowej lub częściowej pomocy innych osób w pełnieniu ról społecznych, zdolne do zatrudnienia w warunkach pracy chronionej;
3. lekki obejmuje osoby o naruszonej sprawności organizmu, zdolne do wykonywania zatrudnienia, nie wymagające pomocy innej osoby.

Orzecznictwo ZUS stosuje tutaj jednak nieco inną klasyfikację, biorąc pod uwagę niezdolność do pracy zarobkowej – stąd tę klasyfikację nazywa się ekonomiczną. ZUS wyróżnia trzy rodzaje sytuacji:

4. całkowitą niezdolność do pracy oraz samodzielnej egzystencji
5. całkowitą niezdolność do pracy
6. częściową niezdolność do pracy

A.1.2.3. Liczba niepełnosprawnych w województwie lubelskim

Woj. Lubelskie ma najwyższy wskaźnik niepełnosprawności w kraju.

- Odsetek osób niepełnosprawnych (prawnie i biologicznie) w Polsce 12,3 %.
- Odsetek osób niepełnosprawnych (prawnie i biologicznie) w woj. Lubelskim – 14,3% (311,8 tys. osób)

Dane te oznaczają, że co **siódmy mieszkaniec województwa lubelskiego jest osobą niepełnosprawną**, podczas gdy w **średnio w Polsce – co ósmy**. Bardziej szczegółowy rozdział na miasto i wieś przedstawia tabela.

Tabela 3: Liczba osób niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców w 2011

	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Średnio w Polsce	122	bd.	bd
woj. Lubelskie – średnio dla regionu	143	bd	bd
woj. Lubelskie: miasta	145	138	152
woj. Lubelskie: wsie	141	131	151

Źródło: GUS

A.1.2.4. Liczba osób z orzeczoną niepełnosprawnością przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

W Polsce funkcjonują dwa systemy orzecznicze: do celów rentowych oraz pozarentowych. Orzecznictwo do celów rentowych, które prowadzą lekarze orzecznicy ZUS oraz komisje lekarskie ZUS (grupy specjalne: rolnicy i służby mundurowe są orzekani odpowiednio przez komisje KRUS i komisje MON/ MSWiA lecz nie uzyskują statusu osoby niepełnosprawnej). Orzecznictwo do celów pozarentowych prowadzone jest przez powiatowe lub miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Ich decyzje stwarzają możliwość otrzymania różnych dodatkowych świadczeń przysługujących osobom niepełnosprawnym, np. zasiłku pielęgnacyjnego albo ulgowych przejazdów komunikacją zbiorową.

Wśród lublinian w 2002 r. 45 % osób niepełnosprawnych, stanowili mężczyźni. Dzieci niepełnosprawnych ogółem w roku 2002 roku było 1 600, w tym prawnie orzeczonych 1 100, biologicznie – 499.

Z przedstawionych danych wynika, że ilość dorosłych osób niepełnosprawnych zmniejszyła się od roku 2002 do roku 2011 o 6200 osób, zaś ilość niepełnosprawnych dzieci uległa zwiększeniu o 491 dzieci. Biorąc pod uwagę dane z Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie, tendencja zniżkowa w przypadku niepełnosprawnych osób dorosłych nie potwierdza się, natomiast obserwuje się wzrost wydanych orzeczeń u dzieci do 16 r. ż. W ostatnich latach zwiększa się ilość wydawanych orzeczeń ogółem.

Tabela 4: Liczba orzeczeń o niepełnosprawności Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie

rok	ilość wydanych orzeczeń
2006	4484
2007	4964
2008	4348
2009	4381
2010	5124
2011	5209
2012	5833
2013	5901
2014	6089

Źródło: Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie

Liczba orzeczeń w okresie 2006 do 2014 **wzrosła o 35,7%**.

Tabela 5: Liczba osób o przyznanej statusie osoby niepełnosprawnej przez Miejskiego Zespołu ds. Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie w latach 2012 do 2014 i zmiana 2012/2014

I.p.	Symbol	Nazwa	2012	2013	2014	Zmiana
1.	01-U	upośledzenie umysłowe	97	68	69	-28
2.	02-P	choroby psychiczne	627	709	671	+44
3.	03-L	zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	277	322	223	-54
4.	04-O	choroby narządu wzroku	98	101	102	+4
5.	05-R	upośledzenie narządu ruchu	1458	1577	1 824	+366
6.	06-E	epilepsja	96	132	109	+13
7.	07-S	choroby układu oddechowego i krążenia	1459	1240	1 289	-170
8.	08-T	choroby układu pokarmowego	222	191	193	-29
9.	09-M	choroby układu moczowo-płciowego	165	148	171	-6
10.	10-N	choroby neurologiczne	727	789	821	-94

11.	11-I	inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	537	535	512	-25
12.	12-C	całościowe zaburzenia rozwojowe	70	89	105	+35
		RAZEM	5833	5901	6 089	+256

Źródło: statystyki Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie

Struktura przyczyn orzeczeń przyznawanych w Lublinie odzwierciedla tendencję danych ogólnopolskich w poszczególnych grupach schorzeń wśród osób niepełnosprawnych.

Według najnowszych danych w 2014 **dominują schorzenia narządu ruchu** (1824 przypadki – 29,9%) których liczba szybko rośnie **oraz układu oddechowego i krążenia** (1289 przypadków – 21,1%).

W roku 2014, spośród 5 452 osób dorosłych po raz pierwszy zostało orzeczonych: 693 osób o znacznym stopniu, 1 074 osób o umiarkowanym stopniu oraz 752 osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Dane te wykazują spadek wydanych orzeczeń po raz pierwszy w porównaniu z rokiem ubiegłym. Statystyki dotyczące dzieci orzeczonych po raz pierwszy nie są prowadzone przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Biorąc pod uwagę nowe dane z lat 2012 - 2014 można zauważyć:

- tendencję wzrostową ilości orzeczeń wydawanych osobom po 60 r. ż. W poszczególnych latach liczby te wynosiły:
  - 2012 r. - 1 759,
  - 2013 r. - 1 758,
  - 2014 r. – 2 371
- utrzymywanie się na porównywalnym poziomie ilości orzekanych osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo:
  - 2012 r. – 21,42%,
  - 2013 r. – 21,15%,
  - 2014 r. - 19,79%,
- utrzymywanie się na podobnym poziomie orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż. według przyczyn niepełnosprawności, wieku i płci:
  - 2013 r. - spadek o 3%,
  - 2014r. - wzrost o 7,6%.
- tendencję wzrostową orzekanych osób niepełnosprawnych posiadających wyższe wykształcenie:
  - 2013 r. -13%,
  - 2014r. - 16%.

Najwięcej **osób dorosłych** posiada niepełnosprawność spowodowaną **schorzeniami narządu ruchu**.

U dzieci do 16 roku życia niepełnosprawność najczęściej jest spowodowana schorzeniami układu oddechowego i krążenia.

A.1.4. Szacunek niepełnosprawnych wg wydanych kart parkingowych

Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie w ostatnich trzech latach wydał następujące ilości kart parkingowych:

Tabela 6: Liczba wydanych kart parkingowych dla niepełnosprawnych przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie

rok	Liczba
2012	1294
2013	1216
2014	1999

Źródło: statystyki Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie

Wzrost liczby złożonych wniosków w 2014 miał związek ze zmianą ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym.

Według nowych przepisów kartę imienną parkingową można otrzymać tylko na podstawie orzeczeń wydawanych przez Powiatowe lub Miejskie Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności. **Zmiana przepisów przyczyniła się do znacznego wzrostu wpływu wniosków w sprawie wydania orzeczenia** i tym samym zachowania lub utraty uprawnień do uzyskania karty parkingowej przez osoby niepełnosprawne.

Od początku roku do końca czerwca 2015 roku na podstawie nowych przepisów wydano **1 434** karty parkingowe dla osób niepełnosprawnych i 28 kart dla placówek. Bez potrzeby ponownego orzekania wydano 363 karty. Kartę parkingową na podstawie orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności uzyskało 621 osób.

A.1.3. Niepełnosprawność oraz długotrwała choroba w statystykach MOPR

Niepełnosprawność jest drugim (po ubóstwie) poważnym problemem społecznym w Lublinie dotyczącym **4951 rodzin** (41%), trzecim długotrwała i ciężka choroba, która stała się przesłanką do korzystania z pomocy przez 4 213 rodzin.

Tabela 7: Najważniejsze powody przyznania pomocy przez MOPR – dynamika zmian w odniesieniu do liczby rodzin za lata 2010-2014.

I.p.	Problem	2010	2011	2013	2014	Zmiana 2013/2014 w proc	Zmiana 2010/2014 w proc
1.	Ubóstwo	6146	6162	6 504	6 040	-7,13	-1,72
2.	Niepełnosprawność	5485	5061	5 041	4 951	-1,79	-9,74
3.	Długotrwała lub ciężka choroba	3987	3741	4 149	4 213	1,54	5,67
4.	Bezrobocie	4182	4218	4 634	4 031	-13,01	-3,61
5.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	2529	2591	1 812	1 539	-15,07	-39,15
6.	Alkoholizm	843	903	998	1 558	56,11	84,82
7.	Przemoc w rodzinie	241	234	704	892	26,70	270,12
8.	Bezdomność	556	620	470	485	3,19	-12,77
9.	Narkomania	36	50	44	37	15,91	2,78
	SUMA	24005	23580	24 356	23 746	3,85	32,93

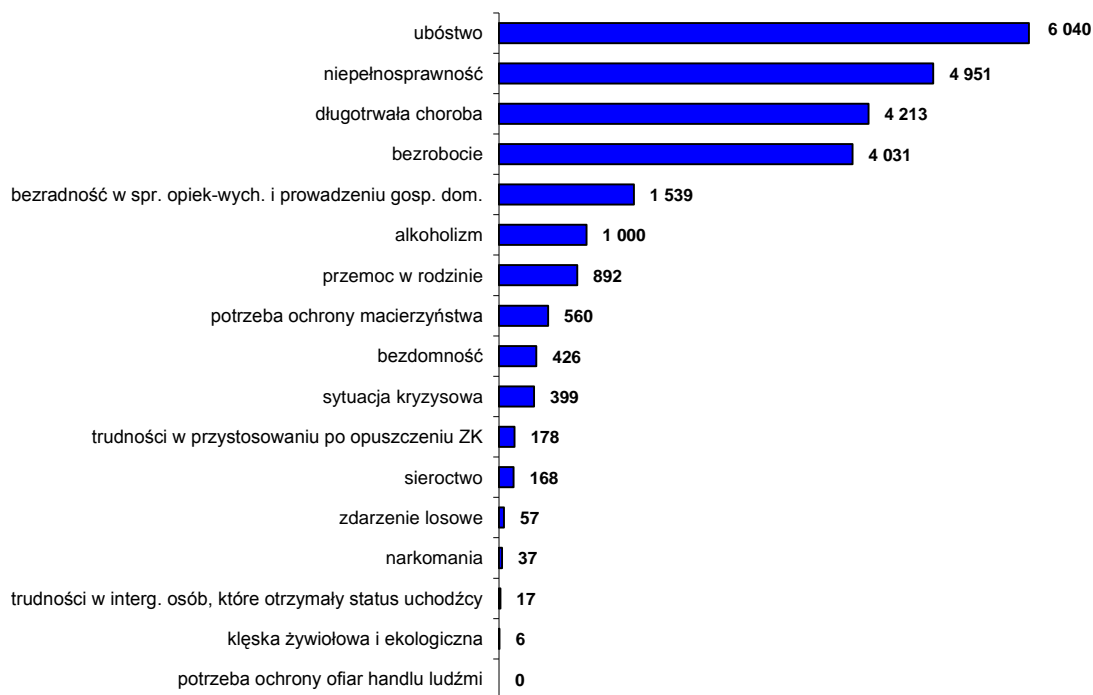
Źródło: MOPR w Lublinie

Jak widać kategorie dotyczące stanu zdrowia jako przyczyny udzielania pomocy społecznej stanowią 2 i 3 z ogółem 17 uwzględnianych przyczyn (w tabeli jest 9 najważniejszych). Widać lekki trend spadkowy w przypadku niepełnosprawności a rośnie z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. W innych przyczynach widać **silny wzrost przyczyn udzielenia wsparcia związanych z przemocą w rodzinie - o 270% w ciągu 4 lat!**

Osoby niepełnosprawne z racji swojej trudnej sytuacji są także grupą osób wykluczonych ze względu na relatywnie niskie dochody.

Z kolei na poniższym wykresie jest zestawionych 17 powodów udzielania pomocy przez MOPR. Widać na nim silne zróżnicowanie natężenia różnych przyczyn.

Wykres 4: Powody przznania pomocy przez MOPR w 2014 roku.

Źródło: MOPR Lublin

Analiza wypłacanych zasiłków dla osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin wskazują na trzy najczęstsze powody udzielania wsparcia:

1. Zasiłki rodzinne
2. Dodatki do zasiłków rodzinnych, z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka
3. Świadczenia opiekuńcze

Pion świadczeń socjalnych, dokonał w 2014 roku wypłat w łącznej kwocie 74 366 974 zł. Z czego wspomniane trzy kategorie wydatków stanowiły łącznie 54,2%, a sama kategoria „świadczenia opiekuńcze” aż 32,32% ogółu wydatków.

Tabela 8: Wydatki na świadczenia socjalne w 2014 r. wypłacane przez MOPR – główne kategorie

Lp	Wyszczególnienie	Wartość świadczeń	Liczba świadczeń	Średnia wysokość 1 świadczenia w zł.
1.	Zasiłki rodzinne	15 439 177,00	157 696	97,90
2.	Dodatki do zasiłków rodzinnych, z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	868 600,00	11 420	76,06
3.	Świadczenia opiekuńcze	24 037 876,90	103 131	233,08
	SUMA	40 345 653,90	272 247	

Źródło: dane MOPR

Te same dane w rozbiciu na podkategorie przedstawia kolejna, bardziej szczegółowa tabela

Tabela 9: Wydatki na świadczenia socjalne w 2014 r. wypłacane przez MOPR

Lp	Wyszczególnienie	Wartość świadczeń	Liczba świadczeń	Średnia wysokość 1 świadczenia w zł.
1.	Zasiłki rodzinne RAZEM:	15 439 177,00	157 696	97,90
2.	Dodatki do zasiłków rodzinnych, z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego RAZEM:	868 600,00	11 420	76,06
2.1.	kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego do 5 roku życia	135 000,00	2 250	60,00
2.2.	kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego powyżej 5 roku życia	733 600,00	9 170	80,00
3.	Świadczenia opiekuńcze RAZEM	24 037 876,90	103 131	233,08
3.1.	Zasiłki pielęgnacyjne	13 014 180,00	85 060	153,00
3.2.	Świadczenia pielęgnacyjne	6 636 605,50	9 528	696,54
3.3.	Dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego	400,00	4	100,00
3.4.	Specjalny zasiłek opiekuńczy	1 354 774,20	2 622	516,69
3.5.	Zasiłek dla opiekuna	3 031 917,20	5 917	512,41
3.6.	Pomoc rządowa dla osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne 2013	5 800,00	29	200,00
3.7.	Pomoc rządowa dla osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne 2014	1 786 000,00	8 930	200,00
	SUMA	40 345 653,90	272 247	

Źródło: dane MOPR

W świadczeniach opiekuńczych najczęściej wypłacanym jest **zasiłek pielęgnacyjny (54% ogółu wydatków na świadczenia opiekuńcze)**. Udział wydatków ponoszonych na wypłaty zasiłków pielęgnacyjnych w dokonywanych wypłatach wzrastał od roku 2005. W roku 2014 wyniósł 17,5% i był nieznacznie niższy niż w roku 2013 (17,77%).

Spadek udziału procentowego wydatków na zasiłek pielęgnacyjny w 2014 r. w stosunku do roku poprzedniego, nie jest spowodowany mniejszymi wydatkami na to świadczenie,

a wzrostem ogółu wydatków głównie z uwagi na wprowadzone nowe świadczenie – zasiłek dla opiekuna, jak również podniesieniem kwoty świadczenia pielęgnacyjnego.

Wydatki na zasiłek pielęgnacyjny w 2014 roku wyniosły 13 014 180zł (w roku 2013 - 12 773 052,00zł). W 2014 roku nastąpił duży wzrost wypłat z tytułu pomocy rządowej dla osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne. **W roku 2013 wypłacono to świadczenie 29 razy, zaś w 2014 r. skorzystało z tej pomocy aż 8 930 razy.**

W stosunku do roku ubiegłego dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego wynosił 1,17% udziału w dokonanych wydatkach (1,24% w roku 2013).

A.2. Nowoczesne rozwiązania w polityce społecznej Miasta realizowane w poprzedniej edycji Programu

Miasto Lublin w trakcie realizacji poprzedniej edycji Programu podjęło wiele innowacyjnych działań i inicjatyw na rzecz poprawy jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców oraz ich rodzin w różnych sferach życia.

Najistotniejsze z nich to:

Usługa asystenta osoby niepełnosprawnej

W 2012 roku po raz pierwszy wprowadzono usługę asystenta osoby niepełnosprawnej mającą stanowić uzupełnienie oferty wsparcia osób niepełnosprawnych. Zasadniczym celem pracy asystenta osoby niepełnosprawnej jest pomoc w uzyskaniu jak największej samodzielności oraz niezależności osoby niepełnosprawnej.

W tym roku Miasto Lublin rozszerzyło dodatkowo usługę poprzez wprowadzenie asystenta dla niepełnosprawnych dzieci. Priorytetowo świadczone są usługi asystenta osoby niepełnosprawnej na rzecz dzieci, których rodzice są czynni zawodowo.

Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej

Miasto Lublin wspiera i promuje aktywność społeczną mieszkańców, w tym również zaangażowanych w działalność organizacji pozarządowych. Organizacje pozarządowe są istotnym elementem życia społecznego i bardzo ważnymi partnerami samorządu w realizacji różnych działań. Jako wyraz otwartości na potrzeby mieszkańców Miasta i otwartości na współpracę z organizacjami pozarządowymi można podać uruchomienie w styczniu 2012 roku Lubelskiego Centrum Aktywności Obywatelskiej, którego siedziba mieści się przy ul. Leszczyńskiego 23. Jest miejscem wsparcia dla organizacji pozarządowych poprzez użyczenie pomieszczeń ale przede wszystkim miejscem współpracy dla organizacji pozarządowych, miejsce gdzie powstają inicjatywy dotyczące integracji organizacji, pomocy merytorycznej, wspólnych działań samorządu i organizacji.

Pierwszy żłobek z miejscami dla dzieci niepełnosprawnych.

W 2014 roku uruchomiono w mieście pierwszy żłobek przy ul. Wolskiej 5 z miejscami dla niepełnosprawnych dzieci.

Liczba miejsc:

15 miejsc dla dzieci niepełnosprawnych, po 5 miejsc w trzech grupach wiekowych: najmłodsza (do 1, 5 roku); średniaków (1,5 roku – 2 lata); starszaków (2 – 3 lata).

Bezpłatne przejazdy komunikacją miejską

Z dniem 1 sierpnia 2015 r. niepełnosprawne dzieci i młodzież oraz ich opiekunowie uzyskali prawo do bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską.

Prawo do bezpłatnych przejazdów obejmuje:

- dzieci i młodzież ze stwierdzoną niepełnosprawnością, nie dłużej niż do ukończenia 16 roku życia,
- dzieci i młodzież będące osobami niepełnosprawnymi od 16 do ukończenia 26 roku życia o znacznym, umiarkowanym, lekkim stopniu niepełnosprawności z orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji, całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy (I, II, III grupa inwalidzka) przy przejazdach z miejsca zamieszkania do placówki oświatowej, ośrodka terapii, ośrodka rehabilitacji, ośrodka wsparcia oraz warsztatu terapii zajęciowej i z powrotem,
- towarzyszącego osobom niepełnosprawnym wymienionym w pkt. 1 i 2 (z wykluczeniem osób z orzecznym lekkim stopniem niepełnosprawności, częściowej niezdolności do pracy, III grupa inwalidzka) opiekuna, któremu prawo to przysługuje również bez towarzystwa osób wymienionych w p. 1 i 2 (tj. po odwiezieniu podopiecznego lub w drodze po niego) wyłącznie na trasie: miejsce zamieszkania osoby niepełnosprawnej – placówka oświatowa, ośrodek terapii, ośrodek rehabilitacji, ośrodek wsparcia oraz warsztat terapii zajęciowej

Pierwszy specjalistyczny ośrodek całodobowy dla osób z chorobą Alzheimera

W październiku 2014 r. w Domu Pomocy Społecznej „Kalina” przy ul. Kalinowszczyzna 84 uruchomiono nowy oddział Domu – pierwszej na Lubelszczyźnie i w całym regionie wschodnim polski placówki przeznaczonej dla 25 osób z chorobą Alzheimera i schorzeniami pokrewnymi.

Ośrodek wsparcia dla osób z autyzmem i niepełnosprawnością sprzężoną.

Od 1 grudnia 2014 roku w strukturze Zespołu Ośrodków Wsparcia został uruchomiony Środowiskowy Dom Samopomocy typu B (20 osób dla osób upośledzonych umysłowo ze sprzężoną niepełnosprawnością) i C (20 osób z autyzmem) oraz Ośrodek Wsparcia dla Osób z Niepełnosprawnością "Benjamin" przy ul. Zbożowej w Lublinie.

Punkt Informacyjny dla Rodziców Dzieci z Grupy Ryzyka i Zagrożonych Niepełnosprawnością.

Od października 2015 roku w Dziennym Ośrodku Adaptacyjnym dla Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnością Intelktualną przy ul. Poturzyńskiej 1 (działającym w strukturze Zespołu Ośrodków Wsparcia) funkcjonuje będzie Punkt Informacyjny dla Rodziców Dzieci z Grupy Ryzyka i Zagrożonych Niepełnosprawnością. W poniedziałki, środy i piątki w godzinach 10.00 – 12. 00 dyżur telefoniczny pełnią: psycholog, oligofrenopedagog oraz pracownik socjalny udzielając informacji na temat możliwych form wsparcia dla Rodziców i ich Dzieci. Z porad mogą korzystać szczególnie Rodzice, którzy są zaniepokojeni stanem zdrowia swojego dziecka, potrzebują oceny prawidłowości jego rozwoju, otrzymali informację o chorobie lub zagrażającej niepełnosprawności dziecka, potrzebują wiedzy na temat form pomocy, możliwości wczesnej rehabilitacji, wsparcia socjalnego, które ułatwi funkcjonowanie całej Rodziny. Punkt będzie ściśle współpracował z różnymi instytucjami, w tym z oddziałami położniczymi i noworodkowymi lubelskich szpitali.

Organizacja wydarzeń promujących aktywność osób niepełnosprawnych

w różnych dziedzinach życia.

Nowym cyklicznym wydarzeniem jest organizacja Lubelskich Targów Aktywności Osób niepełnosprawnych. W grudniu 2015 r. odbędzie się III edycja Targów. W latach poprzednich tematami przewodnimi były: zatrudnienie, sport i Konwencja ONZ o prawach Osób Niepełnosprawnych. Targom towarzyszy kiermasz przedświąteczny, na którym można zakupić wyroby i ozdoby świąteczne przygotowywane przez osoby niepełnosprawne w ramach terapii zajęciowej.

Drugim ważnym wydarzeniem jest organizacja konkursu o medal Prezydenta Miasta Lublin dla osób oraz instytucji/organizacji wyróżniających się osiągnięciami lub realizowanymi przedsięwzięciami na rzecz aktywizacji i integracji osób niepełnosprawnych na terenie miasta Lublin.

W 2015 roku odbyła się 10. edycja tego konkursu.

A.3. Pomoc rzeczowa

A.2.1. Pomoc instytucjonalna

A.3.1.1. Domy pomocy społecznej

DPS są co do zasady miejscem pobytu dla osób przewlekle chorych, niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Domy pomocy społecznej obejmują swoją opieką także osoby w stanach terminalnych, lecz nie jest to stała praktyka.

Odmianą DPSów są opisane już DDPSy – Dzielne Domy Pomocy Społecznej, gdzie już opieka nad terminalnie chorymi z oczywistych powodów nie może być prowadzona.

Liczba miejsc w domach pomocy społecznej

W 2014 roku w Lublinie 7 domów pomocy społecznej i 39 ośrodków wsparcia. Domy pomocy społecznej dysponowały łącznie 606 miejscami, z których w 2014 roku skorzystały 732 osoby.

Tabela 10: Liczba miejsc i mieszkańców w domach pomocy społecznej na terenie Miasta Lublin w 2014 roku

	<i>Liczba miejsc statutowych stan na koniec 2014 r.</i>	<i>Liczba mieszkańców w ciągu całego okresu sprawozdawczego</i>
DPS im. Matki Teresy z Kalkuty	134	147
DPS Kalina	101	128
DPS im. Wiktorii Michelińskiej	64	87
DPS dla Osób Niepełnosprawnych	98	113
DPS Betania	135	169
Prawosławny DPS Diecezji	26	31
Dom Pomocy Społecznej przy ul. Ametystowej	48	57
SUMA	606	732

Źródło: dane MOPR

Z tabeli wynika że w ciągu roku do DPSów trafiło w ciągu roku 126 nowych podopiecznych. Oznacza to, że średni czas pobytu wynosi nieco ponad 4 lata.

Średni okres oczekiwania na miejsce w domu pomocy społecznej wynosił około sześciu miesięcy. Na dzień 31 grudnia 2014 roku na umieszczenie w domach pomocy społecznej oczekiwało łącznie **175** osób. Szczegóły pokazuje tabela.

Tabela 11: Liczba osób oczekujących na przyjęcie do poszczególnych DPS w Lublinie

Dom Pomocy Społecznej	Ilość osób oczekujących
DPS im. M.T. z Kalkuty	43
DPS „Kalina”	45
DPS im. W. Michelisowej	11
DPS dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie	20
DPS „Betania”	19
Prawosławny DPS Diecezji Lubelsko - Chełmskiej	5
DPS im. Św. Jana Pawła II	32
SUMA	175

Źródło: dane MOPR

Koszty prowadzenia domów pomocy społecznej

Zarządzeniem nr 19/3/2014 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 10 marca 2014 roku ustalono koszty utrzymania mieszkańca w domach pomocy społecznej na terenie Miasta Lublin w 2014 roku. Wynosiły one:

Tabela 12: Koszty utrzymania mieszkańca w domach pomocy społecznej na terenie Miasta Lublin w 2014 roku.

Dom pomocy społecznej	Miesięczny koszt utrzymania
Dom Pomocy Społecznej im. Św. Jana Pawła II	3 860
Dom Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie przy ul. Kosmonautów 78	3 659
Dom Pomocy Społecznej im. Matki Teresy z Kalkuty przy ul. Głowackiego 26	3 276
Dom Pomocy Społecznej im. W. Michelisowej przy ul. Archidiakońskiej 7	3 253
Dom Pomocy Społecznej „Betania” przy Al. Kraśnickiej 223	3 065
Dom Pomocy Społecznej „Kalina” przy ul. Kalinowszczyzna 84	2 986
Prawosławny Dom Pomocy Społecznej Diecezji Lubelsko – Chełmskiej przy ul. Dolińskiego 1	2 965

Źródło: dane MOPR

Różnice w kosztach jednostkowych wynikają z ilości kadry, warunków technicznych budynków, prowadzonej rehabilitacji oraz innych czynników.

Skierowania do domów pomocy społecznej odbywają się systematycznie. W przypadku braku miejsc w domach na terenie Miasta Lublin, osoby kierowane są poza Lublin.

W roku 2014 roku w 45 domach pomocy społecznej zlokalizowanych na terenie 26 powiatów umieszczonych było łącznie 289 osób pochodzących z Lublina.

Osoby, którym odmówiono skierowania do domu pomocy społecznej mają zabezpieczoną pomoc w formie usług opiekuńczych.

Koszt pobytu mieszkańców Miasta Lublin w domach pomocy społecznej na terenie innych powiatów w 2013 roku wyniósł 5 976 684,80 zł. Średni koszt dopłaty do pobytu gminy Lublin wyniósł 2 010,46 zł miesięcznie na jednego mieszkańca.

A.3.1.2. Ośrodki wsparcia

Ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu. Może nim być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy.

W 2014 roku funkcjonowało 39 ośrodków wsparcia dysponujących 1 362 miejscami. Z pomocy ośrodków w 2014 roku skorzystało 3 239 osób, w tym 1 277 osób korzystało z pomocy w ośrodkach prowadzonych przez Miasto Lublin, a 1 962 osoby z pomocy w ośrodkach prowadzonych przez podmioty niepubliczne.

Najliczniejszą grupę korzystającą z usług ośrodków wsparcia stanowiły osoby z zaburzeniami psychicznymi, korzystające z usług w środowiskowych domach samopomocy i klubach samopomocy. W trzynastu tego typu placówkach wsparcie otrzymało 979 osób.

Drugą pod względem liczebności grupą, były osoby przebywające w schroniskach i noclegowniach dla bezdomnych. W okresie sprawozdawczym pomocy w formie schronienia udzielono 619 osobom w ośmiu placówkach. Liczną grupę stanowiły także osoby w wieku starszym korzystające z usług innych ośrodków wsparcia.

W odpowiedzi na potrzeby środowiska lokalnego w 2014 roku powstały 3 nowe ośrodki wsparcia funkcjonujące w strukturze Zespołu Ośrodków Wsparcia:

- Klub Seniora "Róży Wiatrów" przy ul. Róży Wiatrów 9
- Środowiskowy Dom Samopomocy przy ul. Zbożowej 22A
- Ośrodek Wsparcia dla Osób z Niepełnosprawnością "Benjamin" ul. Zbożowa 22 A.

W okresie sprawozdawczym pomoc w ośrodkach wsparcia i domach pomocy społecznej otrzymało łącznie **3 971** osób.

Tabela 13: Liczba osób korzystających w 2014 roku z pomocy w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia w Mieście Lublin łącznie *(niezależnie od statusu instytucji)*

Wyszczególnienie		Ogółem – liczba jednostek	Ogółem – liczba osób
domy pomocy społecznej		7	732
ośrodki wsparcia	środowiskowe domy samopomocy	9	529
	kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	7	510
	dzienne domy pomocy/ZOW	0	0
	noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych	8	619
	jadalnie	1	425
	inne ośrodki wsparcia	14	1 156
Ośrodki wsparcia RAZEM		39	3 239
DPS + Ośrodki Wsparcia RAZEM		46	3 971

Źródło: dane MOPR

Tabela 14: Jednostki organizacyjne o zasięgu lokalnym – finansowane z budżetu gmin

Wyszczególnienie		Obiekty gminne		Obiekty prowadzone przez inne podmioty	
		liczba jednostek	liczba osób	liczba jednostek	liczba osób
domy pomocy społecznej		0	0	0	0
ośrodki wsparcia	środowiskowe domy samopomocy	0	0	0	0
	kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	3	60	0	0
	dzienne domy pomocy/ZOW	0	0	0	0
	noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych	0	0	8	619
	jadalnie	0	0	1	425
	inne ośrodki wsparcia	10	946	3	165
ośrodki wsparcia RAZEM		13	1 006	12	1 209
PDSy + Ośrodki Wsparcia RAZEM		13	1 006	12	1 209

Źródło: dane MOPR

Tabela 15: Jednostki organizacyjne o zasięgu ponad gminnym – finansowane z budżetu powiatów

Wyszczególnienie		podmiot prowadzący – powiat		inny podmiot prowadzący	
		liczba jednostek	liczba osób	liczba jednostek	liczba osób
domy pomocy społecznej (DPS)		6	701	1	31
Ośrodki wsparcia	środowiskowe domy samopomocy	3	168	6	361
	kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	2	103	2	347
	dzienne domy pomocy/ZOW	0	0	0	0
	noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych	0	0	0	0
	jadłodajnie	0	0	0	0
	inne ośrodki wsparcia	0	0	1	45
ośrodki wsparcia RAZEM		5	271	9	753
DPSy + Ośrodki Wsparcia RAZEM		11	972	10	784

Źródło: dane MOPR

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia zostały zawarte umowy pomiędzy Prezydentem Miasta, a organizacjami pozarządowymi na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym:

1. z Lubelskim Towarzystwem Dobroczynności:

- na prowadzenie ośrodka wsparcia w formie środowiskowego domu samopomocy dla 97 osób niepełnosprawnych intelektualnie,
- na realizację inwestycji: wykonanie dźwigu osobowego w budynku Środowiskowego Domu Samopomocy „Roztocze”, ul. Wallenroda 2 a.

2. z Charytatywnym Stowarzyszeniem Niesienia Pomocy Chorym Uzależnionym od Alkoholu „Nadzieja”

- na prowadzenie ośrodka wsparcia w formie schroniska dla mężczyzn mieszkańców Miasta Lublin, w okresie od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 30 czerwca 2016 r.- 34 miejsca, w tym utworzenie i prowadzenie 8 miejsc interwencyjnych dla osób niepełnosprawnych ruchowo,
- na prowadzenie **całorocznej noclegowni** dla mężczyzn mieszkańców Miasta Lublin, w okresie od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 30 czerwca 2016 r.- 25 miejsc,
- na prowadzenie przez okres 5 miesięcy rocznie w latach 2014-2016 **sezonowej noclegowni** dla mężczyzn mieszkańców Miasta Lublin - 54 miejsca,

3. z Diecezją Lubelsko - Chełmską

- na prowadzenie domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych w okresie od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 30 czerwca 2016 r.- 26 miejsc,

4. z Lubelskim Stowarzyszeniem Ochrony Zdrowia Psychicznego

- na prowadzenie ośrodka wsparcia w formie środowiskowego domu samopomocy typu A dla osób z zaburzeniami psychicznymi w okresie od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 30 czerwca 2016r.- 18 miejsc,

A.3.4. Usługi opiekuńcze i asystenckie

A.3.4.1. Usługi opiekuńcze

Liczbę osób i rodzin korzystających z usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych przedstawiono w tabeli.

Tabela 16: Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2014.

	Usługi opiekuńcze	Specjalistyczne usługi opiekuńcze
Liczba osób	1347	125
Liczba rodzin z których pochodziły wspierane osoby	1307	122

Źródło: MOPR

W wielu przypadkach pomoc w postaci usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych była świadczona jednocześnie. Łącznie więc opieką objęto mniej osób niż wynikałoby to z prostego sumowania liczb w tabeli.

Usługi opiekuńcze obejmują:

- pomoc w zabezpieczeniu codziennych potrzeb życiowych,
- opiekę higieniczną,
- zaleconą przez lekarza pielęgnację
- pomoc w zapewnieniu kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzeń lub niepełnosprawności. Opieka taka jest świadczona przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Osobną sub- kategorię stanowią specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Jest to zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej i jest świadczone dla osób: chorych psychicznie, upośledzonych umysłowo i wykazujących inne zakłócenia czynności psychicznych.

W 2014 roku tym rodzajem usług objęto 115 osób w 112 rodzinach.

Z przeprowadzonej analizy danych na podstawie SI POMOST wynika, że w 2014 roku:

- 21% świadczeniobiorców usług stanowiły osoby w wieku do 60 lat,
- 35 % stanowiły osoby w wieku 61-80 lat,
- 44% to osoby powyżej 80 roku życia.

Tabela 17: Dane dotyczące pomocy w formie usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na przestrzeni lat 2012-2014 (w zaokrągleniu do pełnych zł) .

rok	Liczba osób	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Średnia roczna liczba świadczeń na osobę	Średnia wysokość świadczenia
usługi specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone)					
2012	85	40 230	683 808	473	17
2013	102	42 358	720 077	415	17
2014	115	35 386	601 562	308	17
usługi opiekuńcze i specjalistyczne opiekuńcze (zadanie własne)					
2012	1 358	752 330,50	7 658 149	554	10,18
2013	1 369	702 937,0	7 146 837	513	10,17
2014	1 472	725 165,00	7 355 262	493	10,14
w tym: usługi specjalistyczne opiekuńcze					
2012	129	44 531,50	578 870,50	345	13
2013	114	37 708,0	491 049,00	330	13
2014	125	34 537,5	448 987,50	276	13

Źródło: opracowanie własne MOPR na podstawie realizacji wydatkowej.

Zadanie w postaci usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w roku 2014 realizowały:

- Lubelskie Stowarzyszenie na Rzecz Opieki Długoterminowej i Pomocy Społecznej "OPIEKUN",
- Polski Czerwony Krzyż Lubelski Zarząd Okręgowy w Lublinie,
- Fundacja na Rzecz Wspierania Osób Starszych i Niepełnosprawnych "EMPATIA",
- Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Okręgowy,
- Lubelskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Koszt godziny usługowej w 2014 roku wyniósł:

- 10,00zł – usługi opiekuńcze,
- 13,00zł – specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- 17,00zł - specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

A.3.4.2. Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej

W 2012 r. w Lublinie po raz pierwszy wdrożono usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, w 2014 roku wprowadzono innowacyjne rozwiązanie – usługi na telefon, zaś w roku 2015 rozszerzone zostało o możliwość świadczenia usługi dla niepełnosprawnych dzieci, których rodzice są czynni zawodowo. Pomoc rodzicom dzieci niepełnosprawnych polegać będzie na przemieszczaniu się do: miejsc świadczenia terapii i rehabilitacji oraz prowadzenia zajęć pozalekcyjnych i hobbystycznych oraz pomoc w dowozie na nie i towarzyszenie niepełnosprawnym dzieciom do 18 roku życia.

Celem zadania jest pomoc niesamodzielnym osobom niepełnosprawnym, w pełnieniu ról społecznych poprzez wsparcie ich w czynnościach, których nie mogą wykonać bez pomocy innych, ze względu na ubytek zdolności psychofizycznych, a tym samym podnoszenie jakości życia tych osób. Pomoc ta ma obejmować następujące czynności:

- **towarzyszenie przy załatwianiu spraw urzędowych**, robieniu zakupów, zaspokajaniu potrzeb kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych i towarzyskich oraz realizacji zainteresowań i pasji;
- **pomoc w przemieszczaniu się osoby niepełnosprawnej** w miejsca np.: pracy, nauki, rehabilitacji, terapii i leczenia, odbywania się kursów czy szkoleń, kultu religijnego;
- **wspieranie w uzyskiwaniu pomocy** w ramach dostępnych w Lublinie świadczeń dla osób niepełnosprawnych;
- **pomoc w przemieszczaniu się** do: miejsc świadczenia terapii i rehabilitacji, zajęć pozalekcyjnych i hobbystycznych oraz pomoc w dowozie na nie i towarzyszenie niepełnosprawnym dzieciom do 18 roku życia.

Zadanie to jest realizowane zarówno ze środków własnych Miasta w ramach realizacji „Programu działań...”, jak i z funduszy europejskich w ramach realizowanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie projektu systemowego „Człowiek inwestycją w społeczeństwo”, Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 – 2013, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, Poddziałanie 7.1.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej.

W ramach realizacji tego zadania zorganizowane zostały również szkolenia asystentów osoby niepełnosprawnej. Zadanie zostało zlecone do realizacji organizacjom pozarządowym w drodze konkursu.

Zestawienie danych z realizacji usługi asystenta zarówno z projektu systemowego, jak i środków własnych Miasta zostało przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 18: Liczba osób oraz koszty zadań dotyczących: szkolenia oraz usług asystenta osoby niepełnosprawnej w latach 2012 - 2015.

Rok	Liczba przeszkolonych osób	Koszt szkoleń	Liczba osób objętych usługą	Liczba godzin pracy asystentów	Koszt
2012	20	74 000	32	4 256	88 780
2013	15	14 782	85	7 360	146 048
2014	15	10 930	111	8 404	175 273
2015	27	32 323	ok. 115	7 571	171 250
Razem	77	58 035	225	23 335	492 571

Źródło: dane uzyskane z MOPR.

A.3.5. Prawo bezpłatnego przejazdu dla niepełnosprawnych i opiekunów

Miasto wprowadziło Uchwałą nr 205/VIII/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 25 czerwca 2015 roku szereg zmian dotyczących uprawnień do przejazdów bezpłatnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz ich opiekunów.

- Dzieci i młodzież ze stwierdzoną niepełnosprawnością, do ukończenia 16 roku życia uzyskały uprawnienie gminne do bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską na podstawie stosownych dokumentów.
- Dzieci i młodzież będące osobami niepełnosprawnymi **od 16 do ukończenia 26 roku życia** o znacznym, umiarkowanym, lekkim stopniu niepełnosprawności z orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji, całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy (I, II, III grupa inwalidzka) **uzyskały prawo do bezpłatnych przejazdów z miejsca zamieszkania do placówki oświatowej, ośrodka terapii, ośrodka rehabilitacji, ośrodka wsparcia oraz warsztatów terapii zajęciowej i z powrotem.**

Prawo jest realizowane na podstawie ważnej legitymacji szkolnej obowiązującego wzoru, wydanej przez placówkę oświatową dla uczniów ze stwierdzoną niepełnosprawnością, a w przypadku przejazdów do pozostałych placówek na podstawie Zaświadczenia dla osoby niepełnosprawnej wystawionego przez ośrodek terapii, ośrodek rehabilitacji, ośrodek wsparcia oraz warsztaty terapii zajęciowej, wg wzoru ustalonego przez ZTM w Lublinie i zarejestrowanego przez tę jednostkę.

Prawo do bezpłatnych przejazdów uzyskali również towarzyszący dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej (z wykluczeniem osób z orzeczoną lekką stopniem niepełnosprawności, częściowej niezdolności do pracy, III grupa inwalidzka) opiekunowie, którym prawo to przysługuje również bez towarzystwa podopiecznych (tj. po jego odwiezieniu lub w drodze po niego) wyłącznie na trasie: miejsce zamieszkania osoby niepełnosprawnej – placówka oświatowa, ośrodek terapii, ośrodek rehabilitacji, ośrodek wsparcia oraz warsztaty terapii zajęciowej.

Dokumentem potwierdzającym uprawnienie do bezpłatnego przejazdu jest **zaświadczenie wydane przez placówkę oświatową dla opiekuna ucznia** (wg wzoru: MI-1/2002) lub zarejestrowane w Zarządzie Transportu Miejskiego w Lublinie, po okazaniu dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność podopiecznego, Zaświadczenie dla opiekuna osoby niepełnosprawnej wystawione przez ośrodek terapii, ośrodek rehabilitacji, ośrodek wsparcia oraz warsztaty terapii zajęciowej wg wzoru ustalonego przez ZTM w Lublinie.

A.4. Infrastruktura

A.4.1. Wdrażanie projektowania uniwersalnego

*Osoby niepełnosprawne mają zmniejszoną mobilność- schody czy szerokość drzwi stanowią często bariery nie do pokonania. W związku z tym Miasto dąży do wdrażania w obiektach, które posiada oraz promuje stosowanie w obiektach innych właścicieli, zasady **projektowania uniwersalnego**.*

Projektowanie uniwersalne⁷ (ang. universal design) – filozofia projektowania produktów i otoczenia, w taki sposób by mogły być one użyte przez wszystkich ludzi, w możliwie szerokim zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania.

Koncepcja została stworzona przez amerykańskiego architekta Ronalda Mace'a i początkowo odnosiła się do projektowania architektonicznego. Zasady projektowania uniwersalnego mogą być także zastosowane w innych dziedzinach projektowania takich jak wzornictwo przemysłowe, czy projektowanie interfejsów komputerowych lub serwisów internetowych.

Należy dodać, że nie można oczekiwać, że produkt spełni oczekiwania i potrzeby wszystkich użytkowników, można jedynie dążyć do rozszerzenia grupy użytkowników. Projektowanie uniwersalne powinno być traktowane raczej jako kierunek i sposób myślenia, niż ścisła metoda.

Zasady projektowania uniwersalnego to:

- *Identyczne zastosowanie (Equitable use)*
- *Elastyczność użycia (Flexibility in use)*
- *Prosta i intuicyjna obsługa (Simple and intuitive)*
- *Zauważalna informacja (Perceptible information)*
- *Tolerancja dla błędów (Tolerance for error)*
- *Niski poziom wysiłku fizycznego (Low physical effort)*
- *Wymiary i przestrzeń dla podejścia i użycia (Size and space for approach and use)*

Po raz pierwszy zapis o wdrażaniu w życie idei projektowania uniwersalnego w Lublinie pojawił się w *Programie działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin* opracowanym na lata 2013-2015. Niestety, nie wszystkie zadania udało się zrealizować. Dużo czasu i pracy wymagała zmiana mentalności i proces uświadamiania kadr w zakresie przydatności i uniwersalności tej zasady projektowania.

W 2015 roku Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych **opracowało po raz drugi analizę dostępności obiektów miejskich**, w tym: budynków urzędu, placówek sportowych, kulturalnych i edukacyjnych, która pozwoliła na identyfikację wielu istniejących jeszcze

---

⁷ Wyjaśnienia za www.pl.wikipedia.org

barier, których likwidacja powinna być uwzględniona przy planowanych remontach i inwestycjach. W wielu miejscach sytuacja uległa poprawie, nowe obiekty zostały zaprojektowane tak, aby spełnić wymogi dostępności.

W dużej części analizowane obiekty dysponują podjazdami i chodnikami lecz ciągle brakuje miejsc parkingowych w bezpośrednim ich sąsiedztwie. Osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich lub o kulach rzadko mają komfort zaparkowania przed budynkiem urzędu.

Lubelskie budynki użyteczności publicznej mają także ograniczone możliwości korzystania z ich obiektów z powodu braku wind i umiejscowienia części instytucji na piętrach, co skutecznie uniemożliwia osobom z dysfunkcjami narządu ruchu dostanie się do danej placówki. Niektóre z dostosowań np.: pochylnie lub drzwi wejściowe mają niewłaściwe wyposażenie lub rozmiary.

Wewnątrz budynków dostosowania wymagają wielu dodatkowych prac, tak by mogłyby z nich korzystać osoby z ograniczeniami w poruszaniu się, widzeniu i słyszeniu. Często dostanie się do budynku dzięki chodnikowi i pochylni uniemożliwia korzystanie z niego tuż za drzwiami wejściowymi. Niestety, większość udogodnień dedykowanych jest osobom z niepełnosprawnością narządu ruchu i słuchu, wciąż brakuje wdrażania rozwiązań ułatwiających dostępność osobom niewidomym i niedowidzącym (tyflomapy, informacje w systemie Braille'a, prowadnice dla lasek, informacje głosowe i in.).

Szczegółową diagnozę stanu dostępności architektonicznej zawiera powyższy dokument.

Idea projektowania uniwersalnego była prezentowana podczas spotkania Lokalnej Grupy Wsparcia, zorganizowanego w ramach projektu EUniverCities (2014-01-23).

Dostępność obiektów sportowych w Lublinie została przedstawiona na konferencji podczas II Lubelskich Targów Aktywności Osób Niepełnosprawnych (2014-12-04).

Tabela 19: Dostosowanie infrastruktury publicznej do potrzeb niepełnosprawnych w Lublinie w 2014 roku

Kategoria	Wartość
Liczba obiektów publicznych w Lublinie przebudowanych całkowicie lub częściowo zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego	138
liczba przystosowanych dla osób niepełnosprawnych budynków miejskich	16
liczba nowych/dostosowanych pojazdów do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami w komunikacji miejskiej	324 (w tym 47 nowych w 2014 r.)

Źródło: Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych, Analiza dostępności obiektów miejskich 2015

Tabela 20: Porównanie liczby budynków dostosowanych do zasad projektowania uniwersalnego w latach 2011 i 2015

l.p.	Budynki		ilość budynków		przystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych		dostosowane (w całości lub częściowo) do potrzeb osób niepełnosprawnych		nieprzystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych	
			2011	2015	2011	2015	2011	2015	2011	2015
1.										
2.	Urząd Miasta		20	25	8	8	4	8	9	10
3.	żłobki		8	8		1	4	7	4	
4.	przedszkole		63	64		21	1	43		
5.	Szkoły (wszystkie rodzaje)		79	77		4	14	61		
6.	poradnie psychologiczno-pedagogiczne		6	6		1	4	4	2	1
7.	Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze		4	4	1	2	3	2		
8.	Pozostałe placówki oświatowe		9	9				3	9	6
9.	Lubelskie Szkoły Wyższe		49	76	15	20	21	51	23	14
10.	Domy Pomocy Społecznej		7	8		2	6	5	1	1
11.	Środowiskowe Domy Samopomocy		2	9	1	4	1	3		1
12.	Ośrodki Wsparcia		5	24	1	8		2	4	14
13.	Placówki opiekuńczo-wychowawcze		9	13	1		1	6	7	7
14.	Pozostałe instytucje: MUP, MKZ, MZOON, ZUS		3	4	1	2	1	1	1	1
15.	Bystrzyca		5	14	2	8	2	5	1	1
16.	Biblioteki		33	41		12	18	11	17	18
17.	MOPR, CIK		28	28	1	2		2	27	24
18.	Domy Kultury, Kluby, kawiarnie		17	12	1	6	9	14	7	1
19.	Muzeum, galerie, teatr, kina		25	31	1	4	13	14	12	4
20.	Zakłady Opieki Zdrowotnej, Ośrodek Leczenia Uzależnień		24		2		19		3	
21.	Sądy		9	9			7	8	2	1

Źródło:

A.4.2. Dostępność dróg i chodników

Powszechnie obowiązujące przepisy prawa nakładają na inwestora dróg publicznych wymogi techniczne jakim powinny odpowiadać drogi publiczne, w tym także wskazują warunki niezbędne do korzystania z drogi publicznej przez osoby niepełnosprawne.⁸ ZDiM stosuje się do tych przepisów przygotowując dokumentację nowych projektów.

Ponadto w ramach bieżącego utrzymania ulic Wydział Utrzymania i Remontów ZDiM Lublin w 2014 r. wykonał następujące prace w zakresie likwidacji barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych:

Tabela 21: Udogodnienia dla niepełnosprawnych wykonane przez ZDiM w 2014

<i>Lokalizacja</i>	<i>inwestycja</i>
ul. Daszyńskiego	<ul style="list-style-type: none"> • obniżenie krawężników w obrębie przejść dla pieszych, • ułożenie płyt ostrzegawczych (tzw. Braille'a) na chodniku przed wejściem na jezdnię - 3 przejścia,
ul. Podhalańska:	obniżenie krawężników w obrębie przejścia dla pieszych,
ul. Stokrotki	<ul style="list-style-type: none"> • obniżenie krawężników w obrębie przejścia dla pieszych, • ułożenie płyt ostrzegawczych
ul. Młodzieżowa	obniżenie krawężników w obrębie przejścia dla pieszych,
ul. Kasprowicza	obniżenie krawężników w obrębie przejść dla pieszych - 2 przejścia
ul. Bursztynowa	obniżenie krawężników w obrębie przejścia dla pieszych
ul. Kalinowszczyzna	obniżenie krawężników w obrębie przejścia dla pieszych,
ul. Bazylianówka	obniżenie krawężników w obrębie przejścia dla pieszych,
skrzyżowanie ul. Lubelskiego Lipca 80-al. Piłsudskiego	ułożenie płyt ostrzegawczych - 2 przejścia,
chodnik al. Piłsudskiego przy siedzibie PZN	ułożenie płyt ostrzegawczych przy wejściu do PZN.

Źródło: materiały ZDiM

---

⁸ rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie Dz.U. z 1999 r. poz 43 nr 430 z późn. zm

A.4.3. Aktywna mobilność

W marcu 2015 roku w strukturze organizacyjnej Urzędu Miasta powstało stanowisko ds. mobilności aktywnej, którego zadaniem jest działanie na rzecz rozwoju ruchu rowerowego i pieszego.

Zespół współpracuje z innymi wydziałami oraz jednostkami UM i koordynuje prace w zakresie wdrażania najlepszych rozwiązań, poprawiających bezpieczeństwo, wygodę i atrakcyjność pieszego i rowerowego poruszania się po Lublinie.

W najbliższym czasie planowana jest aktualizacja dokumentu „Standardy techniczne dla infrastruktury rowerowej Miasta Lublin” (Zarządzenie Prezydenta Lublina 415/2010) oraz powołanie zespołu zadaniowego ds. infrastruktury rowerowej i pieszej. Zespół obejmować będzie przedstawicieli Urzędu Miasta Lublin oraz partnerów ze strony społecznej, a jego celem będzie analizowanie projektów związanych głównie z budową, przebudową i remontami infrastruktury drogowej, pod kątem rowerzystów, pieszych, w tym niepełnosprawnych użytkowników ruchu pieszego i rowerowego.

Jesienią 2014 roku uruchomiony został w Lublinie system Lubelskiego Roweru Miejskiego, obejmujący swoim zakresem 40 stacji oraz 400 rowerów, w tym 5 rowerów typu tandem. Rowery te umożliwiają podróż także osobom niewidomym i niedowidzącym wraz z opiekunem i nawiązują do trwającej od 2013 roku kampanii społecznej "Niewidomi na tandemach".

Od maja 2015 roku dostępne dla mieszkańców jest także Miasteczko Ruchu Drogowego zlokalizowane przy Hali MOSIR na al. Zygmuntowskich 4. Na wyposażeniu Miasteczka znajduje się m.in. 20 rowerów trójkołowych przewidzianych do nauki bezpiecznej jazdy dla osób niepełnosprawnych lub w inny sposób nie mogących poruszać się na zwykłych rowerach. Z rowerów tych mogą korzystać uczniowie szkół pod opieką nauczyciela oraz inne zorganizowane grupy po wcześniejszej rezerwacji."

Od jesieni 2014 roku w partnerstwie z Urzędem Miasta Lublin realizowany jest projekt Fundacji Tu Obok „Miasto dla Ludzi. Lubelskie standardy infrastruktury pieszej”, którego celem jest zebranie i opracowanie zasad (standardy infrastruktury pieszej) pomagających projektować miasto przyjazne dla mieszkańców.

W ramach projektu odbywają się m.in. spotkania i warsztaty z urzędnikami i mieszkańcami, w czasie których zbierane są uwagi o problemach napotykanym w przestrzeni miejskiej, a także wymieniane doświadczenia w zakresie dobrych praktyk. Projekt skupia się na czterech głównych zagadnieniach, tj. płynność ruchu, specjalne potrzeby, spędzanie czasu oraz gościnne i przyjazne otoczenie.

Jednym z problemów dotyczącym niepełnosprawnych użytkowników przestrzeni miejskiej są samochody zaparkowane na chodnikach dla pieszych. Należy zwrócić szczególną uwagę na przestrzeganie prawa ruchu drogowego, które dopuszcza parkowanie na

chodnikach, ale jednocześnie wyznacza konieczność zachowania przestrzeni dla pieszych, która wynosi 1,5 m.

Zgodnie z założeniem, dobrze zaprojektowane pod kątem pieszych miasto, to miasto przyjazne również osobom niepełnosprawnym, dla których bariery architektoniczne nie będą przeszkodą w codziennym poruszaniu się po mieście i spędzaniu w nim czasu. Efekty prac zespołu projektu dostępne są na stronie internetowej www.mdl.ulublin.pl

W maju 2015 roku wprowadzony został w Lublinie standard budowy przejść dla pieszych z krawężnikiem na poziomie „0 cm”, ułatwiający poruszanie się po chodnikach m.in. osobom na wózkach inwalidzkich. Jako zasadę przy wszystkich nowych inwestycjach i remontach przyjęto stosowanie płytek z guzikami dla osób niewidomych.

Planowane jest także pilotażowe rozpoczęcie wdrażania na chodnikach linii prowadzących dla osób niewidomych, które ułatwią bezpieczne poruszanie się w strefie wolnej od przeszkód tj. latarnie, znaki drogowe czy inne obiekty w skrajni.

Niezależnie od inwestycji i remontów, w ramach posiadanych środków, systematycznie obniżane będą także stare wysokie krawężniki, a przejścia dla pieszych i punkty niebezpieczne uzupełniane w płytki z guzikami dla osób niewidomych.

W ramach realizowanego w 2015 roku projektu Systemu Zarządzania Ruchem, planowana jest korekta długości faz sygnalizacji świetlnej na przejściach dla pieszych, poprzez ich wydłużenie do maksymalnej bezpiecznej długości. Część z modernizowanych sygnalizacji będzie wyposażona w sygnalizację dźwiękową.

Pod koniec 2015 roku planowane jest ukończenie miejskiego **Planu Zrównoważonej Mobilności**, dokumentu strategicznego który obejmie cele oraz zestaw zadań które miasto powinno podjąć w ramach zarządzania zrównoważoną mobilnością. Jednym z założeń Planu ma być zapewnienie dostępności dla wszystkich użytkowników, w myśl idei projektowania uniwersalnego, w tym zwiększenie dostępności systemu transportowego. Jak zaznaczono w raporcie z pierwszych warsztatów *„Rozwiązania stosowane dla osób niepełnosprawnych i ograniczonych ruchowo ułatwiają poruszanie się wszystkim użytkownikom”.*

W Lublinie znacznie wzrosła liczba miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych, posiadających kartę parkingową. W listopadzie 2011 r. było 253 miejsca, zaś stan na marzec 2015 r. to 360 miejsc parkingowych. W naszym mieście nie pobiera się opłat za korzystanie z miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych.

A.4.4. Dostępność pojazdów komunikacji miejskiej

Bardzo ważnym elementem warunkującym dostępność przestrzeni publicznej dla wszystkich mieszkańców Lublina jest komunikacja miejska. Przez ostatnie lata sukcesywnie wymieniano tabor komunikacji miejskiej biorąc pod uwagę potrzeby osób z różnymi niepełnosprawnościami.

W chwili obecnej firmy przewozowe świadczące swoje usługi na rzecz ZTM w Lublinie posiadają 272 autobusy oraz 90 trolejbusów, z czego **tylko 9 autobusów i 3 trolejbusy to pojazdy wysokopodłogowe**. Wymiana taboru na wygodny dla niepełnosprawnych jest już prawie całkowita.

Pojazdy wysokopodłogowe przydzielone są do obsługi liniowej tylko i wyłącznie w dni powszechnie na wybrane rozkłady 4 linii, **natomiast w soboty, niedziele i święta obsługa komunikacyjna realizowana jest przez pojazdy niskopodłogowe**. Ponadto w związku z posiadaniem dużej rezerwy taboru trolejbusowego, trolejbusy wysokopodłogowe nie są kierowane do obsługi liniowej pomimo wpisania ich do rozkładu jednej z linii.

Posiadane przez przewoźników pojazdy niskopodłogowe wyposażone są w zależności od modelu w **rampę wjazdową** dla wózków lub **przyklęk** pozwalający na obniżenie pojazdu.

W przypadku pojazdów kupowanych w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej pod nazwą Zintegrowany System Miejskiego Transportu Publicznego w Lublinie na lata 2005-2015 standardem jest:

- niska podłoga na całej długości oraz rampa dla osób niepełnosprawnych
- ubrajlowione przyciski
- system zapowiedzi głosowych.

Natomiast w pojazdach starszych występuje jedno z w/w rozwiązań. Należy zauważyć, że w ostatnich latach nastąpiła znaczna poprawa jakości taboru kursującego po lubelskich ulicach. Całkowite wycofanie ostatnich pojazdów wysokopodłogowych i niskopodłogowych niewyposażonych w rampę dla osób niepełnosprawnych następowało będzie systematycznie wraz z dalszą wymianą taboru.

Zgodnie z umowami na świadczenie usług przewozowych zawartymi pomiędzy Zarządem Transportu Miejskiego a przewoźnikami, na prowadzącym pojazd spoczywają konkretne obowiązki związane z obsługą osób niepełnosprawnych polegające m.in. na:

- zatrzymaniu pojazdu w sposób umożliwiający pasażerom bezpośrednie wejście i wyjście na peron oraz wprowadzenie i wyprowadzenie wózka,
- pomocy w wejściu i wyjściu z pojazdu osobom niepełnosprawnym, przy czym przez pomoc w wejściu i wyjściu z pojazdu należy rozumieć w szczególności otworzenie rampy, zastosowanie funkcji „przyklęku”, odpowiednie podjechanie na przystanek umożliwiające rozłożenie rampy.

W celu ułatwienia osobom niepełnosprawnym korzystania z komunikacji miejskiej we wszystkich nowo zakupionych pojazdach jak również we wszystkich nowo zawieranych umowach z przewoźnikami standardem będzie rampa dla osób niepełnosprawnych.

MPK dysponuje 28 busami do przewozu osób niepełnosprawnych (stan na 02-2015 r.) zarówno do dowozu dzieci do placówek edukacyjnych, jak i zabezpieczenia indywidualnych przejazdów osób niepełnosprawnych.

Zasady indywidualnych przewozów reguluje Regulamin Indywidualnych Przewozów Osób Niepełnosprawnych, zawierający prawa i obowiązki przewoźnika i osób korzystających z przewozu. Znaczącą rolę w ustaleniu ostatecznej wersji zapisów Regulaminu odegrała Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Lublin. Regulamin dostępny jest na stronie internetowej Zarządu Transportu Miejskiego i MPK.

Komunikacja miejska to również element polityki społecznej gminy, której najważniejszym narzędziem jest możliwość nadawania uprawnień do bezpłatnych lub ulgowych przejazdów dla wymagających wsparcia grup społecznych wspólnoty gminnej. W Lublinie z tego uprawnienia korzysta dzieci i młodzież niepełnosprawna oraz ich opiekunowie. (zob. rozdział [A.2.5.](#))

A.4.5. Inwestycje kubaturowe dostosowane do niepełnosprawnych

Wydział Inwestycji i Remontów realizuje inwestycje dla różnych wydziałów i jednostek urzędu miasta (Wydział Sportu i Turystyki , Wydział Oświaty i Wychowania, MOPR).

Wydział uwzględniając potrzeby na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin wykonał następujące prace poprawiające dostępność dla osób niepełnosprawnych, zestawione w tabeli.

Tabela 22: Inwestycje przeprowadzone przez Wydział Inwestycji i Remontów uwzględniające potrzeby osób niepełnosprawnych w roku 2014

Zadanie	Rozwiązanie zastosowane aby zapewnić dostępność niepełnosprawnym
budowa stadionu miejskiego, przy ul. Stadionowej	dostępność wszystkich poziomów – windy; szatnia dla osób niepełnosprawnych; 20 miejsc na trybunach, pochylnie, toalety, barek indywidualny, duże żółte oznaczenie);
basen i hala sportowa przy ul. Łąbędziej:	dostępność obiektu –toalety, wyposażenie basenu oraz sali; utworzenie części rehabilitacyjnej;
Zespół Krytych Pływalni przy Al. Zygmuntowskich:	dostępność całego obiektu wraz z wyposażeniem;
- Szalet miejski przy ul. Zamkowej;	dostępność całego obiektu wraz z wyposażeniem;
Szkoła Podstawowa Nr 28/Gimnazjum Nr 11, ul. Radości 13:	przebudowa umożliwiająca dostęp osobom niepełnosprawnym na wszystkie kondygnacje segmentów „A”, „B” i „D” z instalacją trzech wind wewnętrznych w budynku SP nr 28 i G nr 11. Ogółem wartość robót 1 237 345,40 zł
rejon ul. Radzyńskiej	wykonanie chodnika i pochylni dla ruchu pieszego i osób niepełnosprawnych zlokalizowanego od schodów w ul. Paganiniego i chodnika pod wiaduktem w ul. Kompozytorów, a Przychodnią Specjalistyczną, oświetlenie chodnika i pochylni. Wartość robót wyniosła 169 340,35 zł;
Gimnazjum Nr 16, ul. Poturzyńska 2	realizacja budynku sportowego z zapleczem szatniowym – windy i sanitariaty dostosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych,
Modernizacja budynku Domu Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie w Lublinie, ul. Kosmonautów 78.	wykonanie podjazdu dla osób niepełnosprawnych wraz z dobudową szachtu windy
Zespół Szkół 11 (VII L.O.), ul. Farbiarska 8:	wykonano częściowo przebudowę i remont pomieszczeń, tj. pochylnię dla niepełnosprawnych, sanitariat, wydawalnię posiłków oraz salę gimnastyczną,
SP 49 ul. Bronowicka	montaż platformy schodowej,
Przedszkole Specjalne nr 11,	ukończono roboty związane
ul. Młodej Polski 30.:	z dobudową szachtu windowego, z przebudową i rozbudową placu manewrowego i przebudową chodników

Źródło: informacje Wydziału Inwestycji i Remontów

A.4.6. Ułatwienia w Biurze Obsługi Mieszkańców

BOM zrealizował następujące zadania:

- Umowa na usługę tłumacza języka migowego online,
- realizacja ścieżki dotykowej i pasów ostrzegawczych - elementów nawierzchni, które udostępniają przestrzeń publiczną osobom niewidomym i słabowidzącym
- zakup urządzenia Call-Hear dedykowanego osobom mającym trudności w samodzielnym poruszaniu się.

Z pomocy tłumacza języka migowego można skorzystać na dwa sposoby

- osobiście (tłumacz w Ośrodku Informacji Osób Niepełnosprawnych), lub umówić można się pod adresem tłumaczpjm@lublin.eu lub osobiście w **Biurze Obsługi Mieszkańców** ul. Wieniawska 14 w Punkcie Informacyjnym w dniach **od poniedziałku do piątku w godz. 9:00-15:00**.
- on line,- za pośrednictwem Skype: gdudek.um.lublin

A.5. Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych

W 2008 roku w Urzędzie Miasta Lublin powstało Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych powołane w celu koordynacji działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców. Biuro ściśle współpracuje ze Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Lublin.

A.5.1. Poradnictwo dla niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne oraz ich rodziny potrzebują poradnictwa specjalistycznego dotyczącego wszelkich zagadnień związanych z sprawami życiowymi i możliwa do uzyskania pomoc. Najczęściej są to pytania o:

- *ulgi i uprawnienia osób niepełnosprawnych,*
- *zasiłki i świadczenia finansowe dla osób niepełnosprawnych,*
- *sprawy mieszkaniowe,*
- *możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zakładach aktywności zawodowej, zakładach pracy chronionej i na otwartym rynku pracy.*
- *sprzęt rehabilitacyjny,*
- *doradztwo w zakresie likwidacji barier architektonicznych,*
- *prośby o udostępnianie aktów prawa lokalnego, pytania o sposoby i tryby załatwiania spraw w sądach i urzędach, pomoc w pisaniu pism i odwołań (po wcześniejszej konsultacji z prawnikiem).*

Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych udzieliło w 2014 roku 6784 porad, w tym 722 porad specjalistycznych (psycholog, prawnik, tłumacz języka migowego w OION).

Od maja 2008 r. w strukturze Urzędu Miasta Lublin, w Biurze ds. Osób Niepełnosprawnych został utworzony Ośrodek Informacji Osób Niepełnosprawnych w ramach realizowanego przez Urząd Miasta Lublin programu PFRON „Ośrodki Informacji dla Osób Niepełnosprawnych 2008”. Do końca 2010 roku działalność Ośrodka finansowana była ze środków PFRON. Z racji ogromnego zapotrzebowania na ten rodzaj wsparcia, władze Miasta zdecydowały o dalszym funkcjonowaniu Ośrodka, którego finansowanie od 2011 roku realizowane jest ze środków budżetowych Miasta.

W Ośrodku Informacji zatrudnione są trzy osoby niepełnosprawne na stanowiskach urzędniczych, w tym jedna ze znajomością języka migowego. Niestyszący klienci mogą korzystać z tłumaczenia w Ośrodku za pośrednictwem Skype oraz osobiście. Działania realizowane przez Ośrodek to:

1. Udzielanie bezpłatnych informacji i porad osobom niepełnosprawnym, ich rodzinom oraz opiekunom;
2. Udzielanie bezpłatnych informacji instytucjom i organizacjom działającym na rzecz osób niepełnosprawnych;

3. Udzielenie bezpłatnych porad i informacji pracodawcom i potencjalnym pracodawcom osób niepełnosprawnych;
4. Udzielanie informacji i porad przez specjalistów:
  - psychologa;
  - doradcę zawodowego (do końca 2010 r.);
  - tłumacza migowego na bieżąco.
  - prawnika;
5. Opracowywanie oraz wydruk wydawnictw o charakterze informacyjnym oraz podnoszących świadomość osób niepełnosprawnych.

Od początku funkcjonowania Ośrodka ilość udzielanych porad i informacji przerosła wszelkie oczekiwania; w skali roku wahała się od 5351 do 13 475. W roku 2014 pracownicy Ośrodka udzielili 6784 informacji i porad (w tym 722 informacji i porad udzielili specjaliści) z zakresu uprawnień osób niepełnosprawnych, rehabilitacji zawodowej, społecznej, zatrudniania, edukacji, szkoleń, pomocy w wypełnianiu wniosków i innych zagadnień.

Pracownicy Ośrodka opracowali także kilka wydawnictw informacyjnych: Miejski Informator dla Niepełnosprawnych Mieszkańców Lublina, oraz 2 broszury:

- dla osób ze schorzeniami psychicznymi i
- dla opiekunów osób z ADHD.

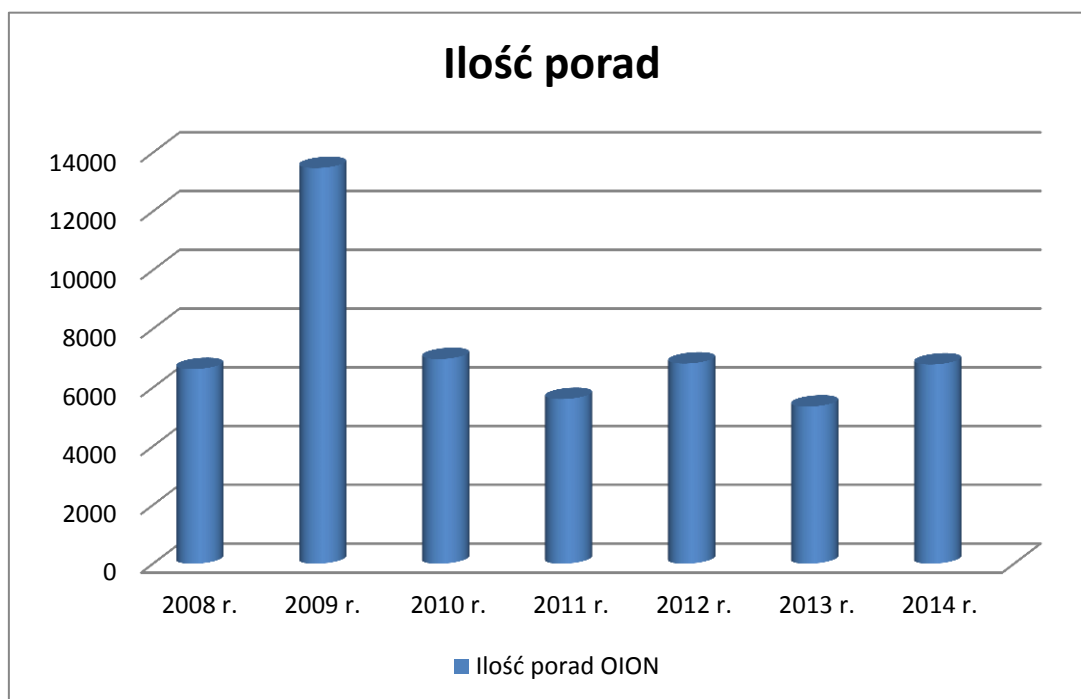
Od 2008 r. do 2014 r. zostało wydanych po uprzednich aktualizacjach:

- 8 500 szt. Informatora,
- 1 200 szt. broszury dla osób ze schorzeniami psychicznymi,
- 200 szt. broszury o ADHD.

Wydawnictwa rozdawane są bezpłatnie.

Wielu beneficjentów dzięki uzyskanym w Ośrodku informacjom otrzymało konkretną pomoc w postaci różnych dofinansowań z MOPR, PFRON i innych instytucji czy organizacji, do których zostali skierowani, podjęcia zatrudnienia, podjęcia dalszej nauki czy uzyskania pomocy psychologiczno-pedagogiczno-socjalnej oraz prawnej. Wielu beneficjentów dzięki przekazanym wskazówkom wygrało sądowe postępowania w zakresie orzekania o niezdolności do pracy, niepełnosprawności oraz inne.

Wykres 5: Ilość porad udzielanych przez Ośrodek Informacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2008 – 2014

Źródło: Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych

Osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom udzielają także informacji pracownicy socjalni oraz doradca ds. osób niepełnosprawnych w ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, który w 2014 r. udzielił porad 1520 osobom. Przekazują oni również dane na temat uprawnień osób niepełnosprawnych do świadczeń pomocy społecznej, do świadczeń socjalnych oraz wynikających z zadań powiatu dofinansowań realizowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Dodatkowo informacje te dotyczą ulg na przejazdy publicznymi środkami transportu, ulg telekomunikacyjnych, szczególnych kryteriów metrażowych dla osób niepełnosprawnych przy ustalaniu dodatku mieszkaniowego. Osoby zainteresowane poszczególnymi rodzajami pomocy są kierowane do odpowiednich instytucji oraz działów w ramach MOPR, a także innych instytucji w mieście takich jak: Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Oddział Lubelski, Wydziały Urzędu Miasta Lublin.

A.5.2. Działalność Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych

Aktualnie trwa IV kadencja Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Lublin. Skład Rady powołany został Zarządzeniem nr 22/7/2015 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 13 lipca 2015 r. w sprawie powołania członków Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Lublin na lata 2015 – 2019.

Zakres działania Rady:

- inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych;
- opiniowanie projektów programów Miasta Lublin w zakresie działań na rzecz osób niepełnosprawnych;
- ocena realizacji programów;
- opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Miasta Lublin pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Obsługę Społecznej Rady prowadzi Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych.

Z inicjatywy Rady, przy współpracy z Biurem ds. Osób Niepełnosprawnych, została zorganizowana IX edycja Konkursu o Medal Prezydenta Miasta Lublin dla osób oraz instytucji/organizacji wyróżniających się osiągnięciami lub realizowanymi przedsięwzięciami na rzecz aktywizacji i integracji osób niepełnosprawnych na terenie miasta Lublin. Do Konkursu wpłynęło 13 zgłoszeń w trzech kategoriach:

- **Kategoria I** - osoby niepełnosprawne osiągające wybitne sukcesy zawodowe, twórcze, sportowe, itp.,
- **Kategoria II** - osoby realizujące przedsięwzięcia na rzecz aktywizacji i integracji niepełnosprawnych mieszkańców Lublina,
- **Kategoria III** - instytucje/organizacje zaangażowane w działalność na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej oraz integracji osób niepełnosprawnych.

W roku 2014 odbyła się 10. edycja tego konkursu.

Rada opiniowała projekty uchwał Rady Miasta w zakresie tematyki dotyczącej osób niepełnosprawnych jak również opiniowała wnioski lokalnych podmiotów społecznych starających się o dofinansowanie ze środków PFRON.

A.6. Organizacje pozarządowe (NGO)

Według ogólnopolskiej bazy danych organizacji pozarządowych i instytucji www.bazy.ngo.pl (stan na dzień 30 czerwca 2015 r.) **w Lublinie działa około 200 organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym lub chorym.**

Są to także oddziały i koła funkcjonujące w ramach jednej organizacji w granicach administracyjnych Miasta Lublin. Spośród nich:

- 58 fundacji i stowarzyszeń posiadało status organizacji pożytku publicznego;
- 54 organizacje współpracowały w Lublinie z Lubelskim Centrum Aktywności Obywatelskiej w zakresie działań w sferze społecznej w tym na rzecz osób niepełnosprawnych.

Organizacje te obejmują swoim zainteresowaniem wiele grup osób niepełnosprawnych, od osób najbardziej wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu – osoby głuchoniewidome, niepełnosprawne ruchowo (w tym poruszające się na wózkach inwalidzkich), upośledzone umysłowo, chore psychicznie, niewidome i niesłyszące – po wsparcie dla rodzin z osobami niepełnosprawnymi.

W Lublinie, z racji dużej ilości osób niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy, prężnie działa także pozainstytucjonalna pomoc w aktywizowaniu zawodowym i pośrednictwie pracy dla niepełnosprawnych.

W ramach działań fundacji i stowarzyszeń organizowane są szkolenia zawodowe, warsztaty aktywizujące do poszukiwania pracy. Świadczone są także usługi doradcze i pośrednictwo pracy.

Z racji pojawiających się nowych potrzeb, a także dzięki prężnie działającemu **ruchowi samopomocowemu** ciągle pojawiają się nowe fundacje i stowarzyszenia, ukierunkowane na pomoc osobom niepełnosprawnym.

Szczególnym zainteresowaniem objęte są dzieci i młodzież. System wsparcia dla osób niepełnosprawnych realizowany jest w ścisłej współpracy instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi. Wspólne działania dotyczą wielu aspektów funkcjonującego systemu.

Duże wsparcie finansowe na w/w działania organizacje otrzymują poprzez realizację zadań publicznych ogłoszonych w otwartym konkursie ofert w ramach *Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin* ze środków pochodzących z budżetu Gminy Lublin.

A.6.1. Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej

Centrum:

1. udostępnia organizacjom lokale na stałe lub wynajmuje na godziny (na spotkania)
2. doprowadza do realizacji licznych inicjatyw i wspólnych działań samorząd

W styczniu 2012 r. zostało utworzone Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej, które jest lokalnym miejscem budowania dialogu, partnerstwa i współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze działań społecznych, inicjatywami społecznymi, władzami lokalnymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz m.in. niepełnosprawnych mieszkańców miasta. Do zadań LCAO należy w szczególności :

- Prowadzenie działań na rzecz systemowego rozwiązywania problemów społecznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- Kreowanie interdyscyplinarnego podejścia do rozwiązań w zakresie bezdomności, wykluczenia społecznego, opieki nad dzieckiem i rodziną, problematyki osób starszych i niepełnosprawnych.
- Budowanie dialogu, partnerstwa i współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze zadań społecznych, inicjatywami społecznymi, władzami lokalnymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz mieszkańców miasta.
- Udzielanie informacji osobom niepełnosprawnym oraz organizacjom pozarządowym o możliwościach i formach współpracy w ramach Lubelskiego Centrum Aktywności Obywatelskiej.
- Prowadzenie bazy danych o organizacjach pozarządowych współpracujących z Lubelskim Centrum Aktywności Obywatelskiej.
- Wspieranie merytoryczne, organizacyjne i logistyczne lubelskich organizacji pozarządowych działających w sferze spraw społecznych.
- Prowadzenie współpracy z urzędami i instytucjami oraz mediami w zakresie wspierania działań na rzecz osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych działających w sferze spraw społecznych.
- Inicjowanie i podejmowanie wspólnych działań i inicjatyw samorządu i organizacji pozarządowych.
- Podejmowanie działań na rzecz kreowania pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych oraz ich promocja wśród mieszkańców Lublina i władz miasta.
- Organizacja konferencji, forum i spotkań dotyczących realizacji działań na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych działających w sferze zadań publicznych na terenie Lublina.
- Rozwijanie współpracy instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi w celu realizacji zadań społecznych oraz w celu monitorowania i realizacji potrzeb niepełnosprawnych mieszkańców Lublina.

Centrum się stale rozwija. Na dzień 31 grudnia 2012 r. z Centrum współpracowało 25 organizacji pozarządowych. Na koniec 2014 roku były już podpisane 54 umowy z organizacjami pozarządowymi.

W 2014 r. odbyło się 270 spotkań jednorazowych, 2153 spotkań cyklicznych, udzielono 801 porad organizacjom pozarządowym.

A.6.2. Dotacje dla organizacji pozarządowych

Priorytetem dla Miasta jest zlecanie lub powierzanie realizacji zadań ujętych w Programie organizacjom pozarządowym.

Jednostką Miasta odpowiedzialną za realizację większości zadań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców jest MOPR, zobligowany do współpracy z różnymi podmiotami świadczącymi pomoc osobom niepełnosprawnym, ludziom starszym oraz znajdującym się w trudnej sytuacji bytowej z różnych powodów. Należą do nich m.in.

- organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się osobami niepełnosprawnymi,
- parafie rzymskokatolickie,
- domy pomocy społecznej,
- Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku,
- Rady Dzielnic,
- Miejski Urząd Pracy,
- Świetlice i szkoły.

Jedną z form współpracy z sektorem NGO są konkursy.

W celu realizacji zadań publicznych i przyznania w 2014 roku dotacji dla organizacji pożytku publicznego ogłoszony został otwarty konkurs ofert w ramach „Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin w latach 2013-2015”, który wyłonił 22 projekty. W związku z tym w roku 2014 roku zawarte zostały 22 umowy na realizację 7 zadań publicznych przewidzianych w konkursie.

Łączna wysokość środków na realizację zadań publicznych przez organizacje pożytku publicznego w rozstrzyganych w drodze otwartego konkursu ofert w planie budżetowym wynosiła ponad 340 000 zł. Wydatkowanie środków zestawia tabela.

Tabela 23: Realizacja zadań publicznych ogłoszonych przez MOPR w otwartym konkursie ofert dla NGO w roku 2014

Lp.	Zadanie	Liczba uczestników	Plan	Wykonanie w 2014 r. (w zł)
1.	Organizacja akcji i realizacja programów upowszechniających wiedzę o przyczynach i skutkach powstawania niepełnosprawności oraz sposobach jej zapobiegania	20 727	26 000	25 876
2.	Prowadzenie edukacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	64	50 000	50 000
3.	Organizacja kursów i szkoleń przygotowujących do pracy z osobami niepełnosprawnymi	70	28 600	28 520
4.	Rehabilitacja osób niepełnosprawnych	318	160 000	158 840
5.	Integracja osób niepełnosprawnych z mieszkańcami Lublina	200	10 000	7 700
6.	Realizacja programów promujących osiągnięcia osób niepełnosprawnych	22 555	30 000	30 000
7.	Umożliwienie zdobycia niezbędnego doświadczenia zawodowego przez osoby niepełnosprawne	30	40 000	40 000
RAZEM		43 964	344 600	340 936

Źródło: MOPR Lublin

Organizacje pozarządowe działające w Lublinie dzięki pozyskiwaniu środków zewnętrznych, np. unijnych, programów celowych PFRON, NFZ i innych, uzupełniają ofertę w zakresie form wsparcia kierowaną do niepełnosprawnych mieszkańców naszego miasta. Mają one także możliwość pozyskania środków na tak zwany "wkład własny" do projektów realizowanych z w/w źródeł zewnętrznych.

A.6.3. Wydarzenia organizowane przez organizacje pozarządowe

Oprócz MOPR, zadania wpisujące się w realizację założeń Programu, realizowały inne jednostki UM Lublin. Szczególnie dotyczy to zadań z zakresu sportu i kultury.

Odpowiednie wydziały zlecały do realizacji organizacjom pozarządowym oraz organizowały we własnym zakresie następujące działania choć częściowo dotyczące osób niepełnosprawnych:

A.6.3.1. Wydarzenia Sportowe

1. X Turniej Dzielnicowy Osób Niepełnosprawnych w Brydżu Sportowym;
2. Maraton Lubelski (udział w Maratonie wzięło ok. 5 osób na wózkach inwalidzkich);
3. Biegi „Dycha do Maratonu”;
4. Ogólnopolski Turniej Pucharowy Niesłyszących w Halowej Piłce Nożnej mężczyzn.
5. Plebiscyt „Piątka na Piątkę” dla sportowców z niepełnosprawnością oraz Drugiej Wojewódzkiej Gali Sportu Osób z Niepełnosprawnością,
6. organizację zajęć i imprez rekreacyjno-sportowe organizowanych dla dzieci i młodzieży w ramach corocznych akcji Zima w mieście i Lato w mieście;
7. Ogólnopolskie Zawody Łucznicze Osób Niepełnosprawnych „Koziołek – 2014 ”;
8. - Mistrzostwa Polski do lat 21 w Goalball⁹
9. - X Turniej Dzielnicowy Osób Niepełnosprawnych w Warcabach Stupplowych;
10. XVII Międzynarodowy Wyścig Kolarski Tandemów;

A.6.3.2. Wydarzenia Kulturalne

7. Organizacja obchodów Światowego Dnia Autyzmu oraz Światowego Dnia Zdrowia Psychicznego,
8. Poznajemy Dziedzictwo Kultury Ludowej – Dzielnicowe spotkania integracyjne samorządów szkolnych (Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niesłyszącej i Słabo Słyszącej),
9. Warsztaty filmowe: Dźwięk i obraz (Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niesłyszącej i Słabo Słyszącej).

---

⁹ Goalball to gra drużynowa dla osób niewidomych i słabowidzących. Została stworzona w 1946 roku dla doskonalenia sposobów rehabilitacji niewidomych weteranów II wojny światowej. Więcej: [wikipedia](https://pl.wikipedia.org/wiki/Goalball)

10. Kulturalna Akademia Możliwości Dziecka Głusk (Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 w Lublinie.) - zajęcia karate tradycyjnego dla chłopców oraz warsztaty taneczne dla dziewczynek,
11. Warsztaty muzyczne z elementami muzykoterapii dla osób starszych i niepełnosprawnych, mieszkańców dzielnic Bronowice i Kośminek (Dom Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie w Lublinie),
12. Prowadzenie Klubu Integracyjnego oraz warsztatów plastycznych dla społeczności lokalnej dzielnic Bronowice i Kośminek (Dom Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie),
13. Dzielnicowy Domu Kultury „Bronowice”: w „Galerii Mała” zorganizowano Jubileuszową X wystawę prac plastycznych uczniów I etapu edukacji Szkoły Podstawowej nr 32 z Oddziałami Integracyjnymi im. Pamięci Majdanka w Lublinie.
14. VIII Przegląd Małych Form Teatralno-Wokalnych - Jasełka polskie
15. zorganizowano 14 niedzielnych koncertów rodzinnych z cyklu Poranki muzyczne na, które przychodziły osoby niepełnosprawne dzieci,
16. - Projekt „Sztuka – czuje to” - cykl warsztatów dla dzieci i młodzieży słabowidzącej i niewidomej (Galeria Labirynt),
17. -Cykl 10 spotkań o sztuce współczesnej dla osób z upośledzeniem umysłowym oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi.
18. Miasto Poezji i Mieszkania poezji (Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”)
19. Inny Lublin (Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”),
20. Czechowicz - urodziny i spacer Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”),
21. Warsztaty w Domu Słów: komiksowe, designu literackiego, typograficznych, czerpania papieru, litograficzne, introligatorskie, opowiadania historii.
22. Izba Drukarstwa –zwiedzanie wystaw

A.6.3.3.Wydarzenia Edukacyjne

Do wydarzeń edukacyjnych zaliczyć można:

23. Organizację kursu języka migowego dla specjalistów psychoterapii uzależnień,
24. Organizację II edycji Lubelskich Targów Aktywności Osób Niepełnosprawnych, dwudniowego wydarzenia, w którym w roku 2014 tematami przewodnimi były sport i aktywność zawodowa osób z różnymi niepełnosprawnościami,
25. Współpracę z ngo (zadanie zlecone) w organizacji corocznego Konkursu o Medal Prezydenta Miasta Lublin dla osób oraz instytucji/organizacji wyróżniających się osiągnięciami lub realizowanymi przedsięwzięciami na rzecz aktywizacji i integracji osób niepełnosprawnych na terenie miasta Lublin.

A.6.3.4.Wydarzenia Promocyjne

Do tej kategorii zaliczamy wydarzenia promujące osiągnięcia osób niepełnosprawnych oraz pozytywny wizerunek osób z niepełnosprawnościami.

Prezentacja praw osób niepełnosprawnych i należytej im pomocy, promowanie osiągnięć osób niepełnosprawnych oraz sylwetek osób, które aktywnie działają w środowisku mimo ich mniejszej sprawności, jest realizowana przez szereg instytucji, organizacji, ale także w lubelskiej telewizji regionalnej, w radio oraz prasie lokalnej.

Osoby niepełnosprawne mają liczne osiągnięcia w różnych sferach życia, a promowanie ich dokonań stanowi czynnik mobilizujący do dalszej aktywności.

Jednym z najważniejszych wydarzeń jest organizacja konkursu dla osób oraz instytucji/organizacji wyróżniających się osiągnięciami lub realizowanymi przedsięwzięciami na rzecz aktywizacji i integracji osób niepełnosprawnych na terenie miasta Lublin.

W grudniu 2015 r. odbędzie się III edycja Targów. W latach poprzednich tematami przewodnimi były: zatrudnienie, sport i Konwencja ONZ o prawach Osób Niepełnosprawnych. Targom towarzyszy kiermasz przedświąteczny, na którym można zakupić wyroby i ozdoby świąteczne przygotowywane przez osoby niepełnosprawne w ramach terapii zajęciowej.

Działania podejmowane przez osoby niepełnosprawne muszą być wspierane przez osoby z ich otoczenia: rodzinę, przyjaciół, rehabilitantów, terapeutów oraz naukowców i organizacje działające na ich rzecz. [Osoby niepełnosprawne z pasją](http://Osoby_niepełnosprawne_z_pasją) opisuje serwis www.niepełnosprawni.lublin.pl.

A.7.Sport

W Lublinie działa 8 klubów sportowych, w których trenują osoby niepełnosprawne. Zestawia je tabela.

Tabela 24: Kluby sportowe osób niepełnosprawnych w Lublinie

Nazwa klubu	Strona internetowa
Integracyjne Centrum Sportu i Rekreacji „Start”	www.icsirstart.pl
Lubelski Klub Sportowy Głuchych „Spartan”	www.spartan.lublin.pl
Uczniowski Klub Sportowy Okey	
Kolarski Klub Tandemowy "Hetman"	www.hetman-cycling.eu
Klub Sportowy Niewidomych i Słabowidzących "Hetman" Lublin	www.hetman.lublin.pl
Klub Sportowy Pamara Boccia Lublin	www.pamara.pl
Integracyjny Klub Aktywnej Rehabilitacji i Sportu Niewidomych "Ikar"	
Fundacja Aktywnej Rehabilitacji	www.far.org.pl

Źródło: materiały Biura ds. Osób Niepełnosprawnych

A.7.1.Ułatwienia w dostępie do obiektów sportowych

Dostęp do infrastruktury sportowej jest potrzebny nie tylko sportowcom, ale ogółowi osób niepełnosprawnych dla uprawiania sportów rekreacyjnych oraz dla rehabilitacji.

A.7.1.1 Ułatwienia w dostępie osób niepełnosprawnych do obiektów zarządzanych przez MOSIR

MOSIR wprowadził ulgi na korzystanie z usług oferowanych przez obiekty sportowe dla osób posiadających znaczny stopień niepełnosprawności oraz rencistów.

A.7.1.2. Ułatwienia w dostępie osób niepełnosprawnych do obiektów wprowadzane przez Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych,

W ramach programu Rodzina Trzy Plus wydawał bezpłatne wejściówki na pływalnie umiejscowione przy szkołach dla rodzin posiadających dzieci z orzeczoną stopniem niepełnosprawności.

Potrzeby osób z niepełnosprawnością ruchową zostały włączone jako jeden z głównych tematów do wspólnego projektu „Miasto dla ludzi” Fundacji "tu obok" oraz Gminy Lublin dotyczącego pieszych poruszających się po Lublinie.

A.7.2. Sport osób niepełnosprawnych

A.7.2.1. Osiągnięcia niepełnosprawnych sportowców w 2014

Ponadto Miasto w szczególny sposób wspiera niepełnosprawnych sportowców. Rozwój sportu niepełnosprawnych w Lublinie można zauważyć już od wielu lat, w roku 2014 r. zawodnicy utrzymali wysoki poziom odnosząc znaczące sukcesy. Kluby sportowe zrzeszające osoby niepełnosprawne mogą pochwalić się następującymi sukcesami:

- Michał Ładosz i Marcin Polak, reprezentanci Kolarskiego Klubu Tandemowego „Hetman”, zdobyli brązowy medal na Mistrzostwach Świata w kolarstwie tandemowym,
- ich koleżanki klubowe Iwona Podkościelna i Aleksandra Wnuczek zdobyły siedmiokrotnie złoty medal na Mistrzostwach Polski.
- Zawodniczki i zawodnicy Lubelskiego Sportowego Klubu Głuchych „Spartan” na Mistrzostwach Europy zdobyli 4 srebrne i 3 brązowe medale w lekkiej atletyce, uplasowali się także na medalowych miejscach na Mistrzostwach Polski w lekkiej atletyce, w tenisie stołowym w siatkówce kobiet i mężczyzn oraz w siatkówce plażowej oraz w bowlingu. Klub ten reprezentuje bardzo silną drużynę sportowców, którzy biorą udział nie tylko we współzawodnictwie osób niepełnosprawnych, ale również swoje umiejętności wykorzystują startując z zawodnikami w pełni sprawnymi fizycznie.
- Na uwagę zasługuje wynik Michała Wojciechowskiego podczas cyklu biegów – Druga Dycha do Maratonu, gdzie pokonał ponad 1000 biegaczy biorących udział w wydarzeniu. Michał udowodnił po raz kolejny, że sportowcy niepełnosprawni mogą walczyć na równi z pełnosprawnymi zawodnikami i to nie tylko w biegach, ale i również w innych dyscyplinach.

Znaczące osiągnięcia w łucznictwie, pływaniu, goalballu oraz w tenisie stołowym w 2014 roku odnotowali także niepełnosprawni zawodnicy i zawodniczki Integracyjnego Centrum Sportu i Rehabilitacji „Start”. Podczas Mistrzostw Polski Niepełnosprawnych zdobyli 5 złotych medali, 8 srebrnych i 3 brązowe.

Sukcesy osób niepełnosprawnych cieszą tym bardziej, że medalowe miejsca odnoszą również zawodnicy klubów, którzy na co dzień nie uprawiają popularnych dyscyplin sportowych, a odnoszą sukcesy za granicami kraju i dzięki tak znaczącym osiągnięciom zostali objęci programem stypendialnym pod nazwą „Team Rio 2016”. Do Programu przystąpiło już 7 niepełnosprawnych zawodników, których celem jest udział w Paraolimpiadzie w Rio de Janeiro w 2016 roku:

- zawodnicy Klubu Pamara Boccia – 2 zawodników
- 1 zawodnik z Integracyjnego Centrum Sportu i Rehabilitacji „Start”,
- 4 zawodników Kolarskiego Klubu Tandemowego Hetman.

Dzięki środkom finansowym przekazanych za pośrednictwem klubów sportowych, zawodnicy promują Miasto Lublin na sportowych arenach w Polsce i za granicą na różnych

poziomach sportowych rozgrywek, tworząc tym samym możliwości rozwoju sportowego zawodników oraz budując poczucie więzi z Miastem Lublin.

W 2015 r. Miasto przyznało stypendia za osiągnięcia sportowe zdobyte w ubiegłym roku 16 niepełnosprawnym zawodnikom. Sportowcy ci zdobyli najwyższe miejsca na Mistrzostwach Europy i Mistrzostwach Polski. Zasady przyznawania stypendiów za wyniki w sporcie niepełnosprawnych są takie same jak w sporcie osób zdrowych, głównym kryterium jest liczba osób startujących w danej dyscyplinie sportowej oraz zajęcie 1 - 3 miejsca podczas Mistrzostw Polski, Europy lub Świata, a także Igrzysk Paraolimpijskich.

A.7.2.2.Szkolenie sportowe osób niepełnosprawnych:

Łączna kwota środków przyznana w 2015 r. na realizację programów szkolenia sportowego osób niepełnosprawnych dla klubów sportowych zajmujących się sportem osób niepełnosprawnych otrzymały ze środków Gminy Lublin, dotacje w ramach otwartego konkursu ofert w następującej wysokości: **90.000,00 zł**, na okres od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. z czego:

- Integracyjne Centrum Sportu i Rehabilitacji „Start”- kwota 39.000,00 zł
- Kolarski Klub Tandemowy Hetman - kwota 7.000,00 zł
- Lubelski Klub Sportowy Głuchych „Spartan” - 41.000,00 zł
- Uczniowski Klub Sportowy „Okej” - 3.000,00 zł

Podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych są podmiotami prowadzącymi warsztaty terapii zajęciowej, organizatorami turnusów rehabilitacyjnych współfinansowanych ze środków PFRON będących w dyspozycji samorządu oraz warsztatów szkoleniowo – rehabilitacyjnych finansowanych ze środków EFS pozyskanych przez samorząd, w ramach Programu Operacyjnego „Kapitał Ludzki”. Środki PFRON umożliwiają także tym podmiotom organizowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.

Organizacje pozarządowe działające w Lublinie dzięki pozyskiwaniu środków zewnętrznych, np. unijnych, programów celowych PFRON, NFZ i innych, uzupełniają ofertę w zakresie form wsparcia kierowaną do niepełnosprawnych mieszkańców naszego miasta.

Kursy i szkolenia- nauka języka migowego,

Organizacje pozarządowe m.in. prowadzą kursy i szkolenia przygotowujące do pracy z osobami niepełnosprawnymi. Organizowane kursy przygotowują także do prowadzenia terapii zajęciowej i specjalistycznych zajęć edukacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych.

Do najważniejszych należy kurs języka migowego, finansowany ze środków PFRON w ramach otwartego konkursu na zadania zlecane.

A.8.Rehabilitacja społeczna

*Termin **rehabilitacja** odnosi się do osób potrzebujących leczenia po wypadkach lub utrzymywania jak najlepszej sprawności organizmu, której brak powodowany jest długotrwałą lub postępującą chorobą. Ma celu przywrócenie tej osobie pełnej lub maksymalnej do osiągnięcia sprawności fizycznej lub psychicznej, a także zdolności do pracy oraz do brania czynnego udziału w życiu społecznym.*

*Termin **rewalidacja** odnoszony jest zwykle do kształcenia i wychowywania dzieci z odchyleniami od normy (upośledzonych umysłowo, niewidomych, głuchych, chorych na padaczkę).*

A.8.1. Likwidacja barier w zakładach opieki zdrowotnej w zakresie umożliwiania osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania

W 2014 roku zawarta została 1 umowa na realizację obszaru B „Programu wyrównywania różnic między regionami II” Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – likwidacja barier w poruszaniu się w szpitalu, zakup, dostawa i montaż windy na Oddziale Ftyzjopulmonologii Okręgowego Szpitala Kolejowego (od 1 stycznia Szpitala im. Jana Bożego) – za realizację umowy odpowiedzialny jest MOPR.

A.8.2. Dofinansowanie zadań MOPR przez PFRON

Lublin jest miastem na prawach powiatu – stąd bezpośrednio korzysta z środków PFRON.

A.8.2.1. Działania ustawowe

Dział ds. osób niepełnosprawnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie realizuje zadania z zakresu rehabilitacji społecznej. Środki przeznaczone na realizację zadań w 2014 roku stanowiły **99,89 %** środków z 2013 roku. Limit wraz z wykorzystaniem przedstawia poniższa tabela.

Tabela 25 Wykorzystanie środków PFRON będących w dyspozycji Miasta w latach 2013-2014.

Lp	Dofinansowane zadanie	PFRON 2013	PFRON 2014	Kwota wydatkowanych środków	Wykorzystanie środków PFRON w 2014 roku
1	Koszty utrzymania i działalności WTZ	3 994 920	3 994 920	3 994 920	100,00 %
2	Uczestnictwo osób niepełnosprawnych oraz opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	420 000	420 000	419 571	99,90 %
3	Sport, kultur, rekreacja i turystyka osób niepełnosprawnych	271 241	264 393	263 301	99,59 %
4	Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny ¹⁰	1 305 532	1 847 288	1 847 288	100,00 %
5	Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych oraz usługi tłumacza języka migowego	418 712	650 000	643 683	99,03 %
6	Zadania zlecane fundacjom i organizacjom pozarządowym	63 060	54 225 zł	54 225 zł	100,00 %
7	Pilotażowy program „Aktywny samorząd”	1 308 904	1 725 454,66	1 702 561,42	98,67 %
	Razem:	7 782 369	8 956 280,66	8 925 549,42	99,66 %

Źródło: MOPR Lublin

Na realizację zadań powiatu wynikających z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Miasto Lublin otrzymało ze środków PFRON w 2014 roku 7 830 826 zł, z czego w dyspozycji Działu ds. osób niepełnosprawnych była kwota 7 230 826 zł. Wydatkowano 7 222 988 zł, co stanowi 99,89 % kwoty przeznaczonej na rehabilitację społeczną.

Niewydatkowana kwota 7 838 zł to suma niewykorzystanych środków, powstałych z końcowych rozliczeń oraz rezygnacji osób niepełnosprawnych, w terminie, który uniemożliwił ich ponowne rozdysponowanie.

Pozostałe 600 000 zł z przyznanego limitu zostały przekazane do dyspozycji Miejskiego Urzędu Pracy, który realizuje zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej. Spośród przekazanych MUP środków niewykorzystana została kwota 2 887 zł, co ostatecznie zapewniło rozdysponowanie 99,51% posiadanej kwoty.

O dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych ubiegały się w roku ubiegłym 2 118 osób. Dofinansowanie uzyskało 508 osób na kwotę 473 069 zł, a ostatecznie wypłacono 419 571 zł.

¹⁰ a także przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów

W 2014 roku były rozpatrywane wnioski na **dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki** złożone do 30.11.2013 roku. Okres ich realizacji dotyczył projektów i zadań realizowanych w 2014 roku. Zawartych zostało 55 umów na kwotę 269 929 zł. Ostatecznie wypłacono dofinansowania na zrealizowanie sportu, turystyki oraz spotkań kulturalnych i rekreacyjnych dla 3 227 osób niepełnosprawnych na łączną kwotę 263 301 zł. Wnioski na dofinansowanie niniejszego zadania złożone też zostały w listopadzie 2014 r. do realizacji na rok 2015. Łącznie do 30.11.2014 roku wpłynęło 76 wniosków na kwotę 647 665 zł.

Na **dofinansowanie do wyrobów medycznych będących przedmiotami ortopedycznymi i środków pomocniczych oraz sprzętu rehabilitacyjnego** w 2014 roku złożonych było 3 723 wniosków na kwotę 4 217 079 zł. Wypłacono dofinansowanie dla 3 320 osób na kwotę 1 847 288 zł.

W ramach **likwidacji barier w komunikowaniu się, technicznych i architektonicznych** w 2014 r. wpłynęło do działu 548 wniosków na łączną kwotę 2 434 371 zł, z czego pozytywnie rozpatrzono i zawarto tym samym 288 umów na łączną kwotę 832 914 zł, natomiast faktycznie zrealizowano 212 umów na kwotę 594 583 zł.

W ramach **usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika** złożonych zostało 11 wniosków na kwotę 65 510 zł. Zawarto 11 umów na łączną kwotę dofinansowania 56 320 zł, wypłacono natomiast kwotę 49 100 zł.

W ramach **zadań zleczanych fundacjom i organizacjom pozarządowym** złożonych zostało 10 wniosków na kwotę 75 633 zł. Zawarto łącznie 7 umów na kwotę dofinansowania 54 225 zł, na wymienione poniżej zadania:

1. - 1 000 zł na prowadzenie i organizowanie szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy,
2. - 8 000 zł na organizowanie i prowadzenie szkoleń dla tłumaczy języka migowego oraz tłumaczy przewodników,
3. - 10 000 zł na organizowanie lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych,
4. - 35 225 zł na promowanie aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego.

Ww. zadania zrealizowało sześć podmiotów.

A.8.2.2. Program „Aktywny Samorząd”

Program „Aktywny Samorząd” jest realizowany przez powiaty z środków PFRON. Program ma następujące cele

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową:

Obszar A – likwidacja bariery transportowej

- Zadanie 1 - pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu,
- Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B,

Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:

- Zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania,
- Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,

Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

- Zadanie 1 - pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,
- Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny,

Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

- Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.
- Moduł III – szkolenia kadr samorządów oraz organizacji pozarządowych z zakresu problematyki niepełnosprawności.

W 2014 roku w ramach Programu „Aktywny samorząd” wsparciem objęto 583 osoby niepełnosprawne w tym:

- 204 ze znacznym stopniem niepełnosprawności,
- 363 z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności,
- 16 z orzeczeniem o niepełnosprawności (osoby do 16 r.ż.).

A.9. Rehabilitacja społeczna

A.9.1. Programy Miasta skierowane do osób niepełnosprawnych

W latach 2012-2014 prowadzone były trzy programy

- Projekt systemowy „Człowiek inwestycją w społeczeństwo” realizowany m.in. poprzez „Program „Aktywności Lokalnej Miasta Lublin na lata 2014 – 2020”
- Projekt „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w województwie lubelskim”

A.9.1.1. Projekt systemowy „Człowiek inwestycją w społeczeństwo”

Program był realizowany z środków europejskiego Funduszu Społecznego.¹¹ W latach 2008-2015. W samym roku 2014 z programu skorzystało 766 osób - uczestników oraz uczestniczek projektu zamieszkałych na terenie Miasta Lublin.

Korzystali oni z narzędzi takich jak: kontrakt socjalny oraz jego odmiany, program aktywności lokalnej, program dla niepełnosprawnych, wypłata zasiłków.¹²

Program był realizowany przez dwa projekty służące rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych adresowane do osób niepełnosprawnych będących klientami Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie:

Tabela 26: Projekty realizowane w ramach programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych mieszkańców m. Lublina w latach 2013-2015

Nazwa projektu	Do kogo skierowany	Czas i forma realizacji	Koszt w zł
„Łamiemy bariery niepełnosprawności	105 osób niepełnosprawnych	od 14.08. do 14.10.2014 r	441 000
„W aktywności siła”	do 100 osób niepełnosprawnych	czternastodniowe wyjazdowe warsztaty integracji społecznej i zawodowej w okresie od 04.01.do 28.02.2015	460 000

Źródło: Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych

Dodatkowo objęto osoby niepełnosprawne wsparciem w formie kontraktów socjalnych otrzymały pomoc w formie

- Treningu kompetencji i umiejętności psychospołecznych dla osób niepełnosprawnych – 7 osób, Indywidualnego wsparcie w postaci arteterapii– 3 osoby.

¹¹ Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej.

¹² Serwiwww.mopr.lublin.pl – [projekt systemowy](#)

- Grupy samopomocowej dla osób niepełnosprawnych 11 osób.
- Usług asystenta osoby niepełnosprawnej,- 41 osób
- Warsztatów prozdrowotnych (w tym ćwiczeń usprawniających) - 2 osoby.
- Indywidualnego wsparcia – ćwiczenia usprawniające pamięć 2 osoby
- Terapii manualnej z elementami terapii wg Mc.Kenziego i elementami muzykoterapii – 3 osoba.

Program Aktywności Lokalnej¹³ składał się z dwóch projektów aktywności lokalnej adresowanych do osób niepełnosprawnych będących klientami MOPR.

Tabela 27: Projekty składające się na Program Aktywności lokalnej m. Lublina 2014-2020

Nazwa projektu	Czas realizacji	Uczestnicy	koszt
Twój czas, twoja inicjatywa – edycja II	Od 2014-08-22 do 2014-11-28	dla 28 osób z orzeczoną niepełnosprawnością Świadczeniobiorcy Filii Nr 4, Sekcji Pracy Socjalnej Nr 18 i 19 MOPR	93 540
Razem łatwiej	Od 2014-08-25 do 2014-11-17	dla 37 osób w tym 14 beneficjentów ostatecznych i 23 osób stanowiących tzw. „otoczenie Program skierowany był do rodzin posiadających niepełnosprawne dziecko Świadczeniobiorcy Filii Nr 2,	31 600

Źródło: Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych

A.9.1.3. Projekt „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w województwie lubelskim”

w ramach POIG, oś Priorytetowa 8. Społeczeństwo Informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki, Działanie 8.3 Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – eInclusion. W projekcie uczestniczy 229 beneficjentów Gminy Lublin oraz 12 jednostek podległych tj. zespoły szkół ogólnokształcących, szkoły podstawowe, gimnazja.

- Wartość całkowita projektu: 18 445 445,00 PLN
- Wartość dofinansowania: 18 445 445,00 PLN (85% z EFRR i 15% z Budżetu Państwa)
- Wartość wkładu własnego: 0,00 PLN (0 %)
- Termin realizacji projektu : 16.11.2010 – 30.09.2015 r.
- Oficjalna strona projektu: www.wykluczeniecyfrowe.lubelskie.pl

W ramach projektu:

- przeprowadzono szkolenia z zakresu podstaw obsługi komputera, Internetu oraz poczty elektronicznej, zasad BHP w pracy z komputerem w wymiarze 6 godzin dla 229 beneficjentów projektu;
- zakupiono i dostarczono 241 zestawów komputerowych wraz z oprogramowaniem;
- zapewniono bezpłatny dostęp do sieci Internet dla 241 uczestników projektu;
- zakupiono i dostarczono 241 urządzeń wielofunkcyjnych (kopiarka, drukarka, skaner) dla 229 Beneficjentów projektu i 12 jednostek podległych.

¹³ Przyjęty Uchwałą Nr 1079/XLI/2014 Rady Miasta Lublin z dnia 15 maja 2014 r.

Do projektu zakwalifikowano 229 gospodarstw domowych, w tym 64 gospodarstwa domowe, w których członkiem jest osoba niepełnosprawna. W sumie gospodarstwa domowe w których jest osoba niepełnosprawna stanowiły 27,9% wszystkich gospodarstw.

Miasto realizowało również wiele projektów zwiększających dostęp do zatrudnienia osobom niepełnosprawnym, które zostaną szerzej omówione w dziale [A.9.](#)

Realizowane w wymienionych Programach przedsięwzięcia wpisują się w zadania przewidziane w *Programie działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin w latach 2013 – 2015*.

A.9.2. Dostęp do kultury

Instytucje kultury dokładają starań, aby przynajmniej część organizowanych przez nie wydarzeń była dostępna dla niepełnosprawnych. Poniżej przegląd działań podejmowanych przez poszczególne instytucje.

Warsztaty Kultury skupiają się na realizacji działań na rzecz integracji osób niepełnosprawnych podczas dużych imprez plenerowych, podczas których mają możliwość wprowadzenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych np. poprzez organizację „asystentów osób niepełnosprawnych” – grup wolontariuszy

Najbardziej wyrazistym przykładem takiego działania była w 2014 r. **Noc Kultury** w Lublinie. Organizując Noc Kultury, wzięto pod uwagę potrzeby osób niepełnosprawnych. Został stworzony program „**Noc Kultury na wózku**”, który powstał ze świadomości, że zarówno obiekty kulturalne jak i przestrzeń publiczna często nie pozwalają wszystkim odbiorcom na korzystanie z oferty kulturalnej. Problem ten szczególnie dotyczy osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami - zwłaszcza z niepełnosprawnościami narządu ruchu. Wciąż większość imprez organizowana jest bez uwzględniania tych potrzeb, przez co wiele interesujących wydarzeń staje się całkowicie niedostępne.

Poza realizacją wielu imprez i wydarzeń, Miasto wspiera aktywizację osób z niepełnosprawnościami poprzez wprowadzanie ulg w ponoszonych przez nie opłatach.

Teatr Stary prezentował spektakl „Machia” z audiodeskrypcją, wyświetlano również filmy z audiodeskrypcją.

A.10.Oświata

A.10.1. Edukacja dzieci i młodzieży

A.10.1.1. Sposób naboru uczniów do szkół

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydawane przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych, wskazuje na potrzebę stosowania specjalnej organizacji procesu nauczania i metod pracy oraz określa zalecane najkorzystniejsze dla dziecka formy kształcenia specjalnego. Jednak ostateczny wybór przedszkola i szkoły należy do rodziców lub prawnych opiekunów.

Oferta szkół i placówek jest dostosowana do różnego typu niepełnosprawności, w tym:

- dla uczniów niesłyszących i słabo słyszących,
- dla niewidomych i słabo widzących,
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera oraz
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz z upośledzeniem w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym.

W szkołach i placówkach prowadzonych przez miasto Lublin, każde dziecko ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawne - zgodnie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego – ma stworzone warunki niezbędne do rozwoju, poprzez dostosowanie organizacji nauczania, metod i treści do możliwości zdrowotnych i psychofizycznych.

Na każdym etapie rozwojowym i edukacyjnym dziecko z niepełnosprawnością ma zagwarantowaną pomoc psychologiczno-pedagogiczną.

A.10.1.2. Dostosowanie budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych

Budynki szkolne wymagają różnego rodzaju dostosowań do potrzeb osób niepełnosprawnych. Potrzebne są prace obejmujące:

1. dostosowanie wejść: podjazdy, poręcze, niwelacja progów
2. montaż wind wewnętrznych i podnośników,
3. dostosowanie toalet
4. przystosowanie obiektów sportowych¹⁴

---

¹⁴ W poprzednich latach dostosowano pływalnie w SP nr 28 i 51. To przykład dobrej praktyki w tym obszarze.

W roku 2014 przeprowadzono następujące inwestycje poprawiające dostępność placówek oświatowych dla uczniów niepełnosprawnych:

Tabela 28: Prace remontowe zwiększające dostępność placówek oświatowych dla niepełnosprawnych w 2014 roku

<i>Szkoła</i>	<i>Zakres prac</i>	<i>koszt</i>
SP 28	zakończono roboty związane z przebudową umożliwiającą dostęp osobom niepełnosprawnym na wszystkie kondygnacje segmentów „A”, „B”, „D” wraz z instalacją 3 wind wewnętrznych	435 870
Zespół Szkół nr 1 przy ul. Podwale 11.:	wykonanie dokumentacji projektowej podjazdu dla uczniów niepełnosprawnych na kwotę	7 000

Źródło: Wydział Oświaty i Wychowania

Na 2015 rok w placówkach ogólnodostępnych zaplanowano wykonanie windy wraz z robotami towarzyszącymi (Gimnazjum nr 18 – 130 000 zł) oraz budowę podjazdu i zakup podnośnika (Zespół Szkół nr 1 - 47 304 zł) dla potrzeb osób niepełnosprawnych łącznie na kwotę 177 304,00 zł.

A.10.2. Przedszkola

A.10.2.1. Ogólna konstrukcja systemu opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi

Od 2008 r. opieka nad dziećmi niepełnosprawnymi organizowana jest w:

- przedszkolach ogólnodostępnych,
- przedszkolu specjalnym,
- przedszkolach integracyjnych
- przedszkolach z oddziałami integracyjnymi

Ponadto w poradniach psychologiczno – pedagogicznych prowadzone są zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dla dzieci.

A.10.2.2. Liczba przedszkoli dostosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych

Miasto Lublin jest organem prowadzącym dla 64 przedszkoli, do których łącznie uczęszczało w roku szkolnym 2014/15 - 8467 dzieci, w tym 125 dzieci niepełnosprawnych. Dane dotyczące rodzaju niepełnosprawności zawarte są w poniższej tabeli.

Tabela 29: Dzieci niepełnosprawne w podziale na rodzaje niepełnosprawności w lubelskich przedszkolach w roku 2014

Rodzaj niepełnosprawności	Liczba uczniów
z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	46
z autyzmem w tym z zespołem Aspergera	41
z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	14
z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	10
słabowidzący	7
słabosłyszący	5
niestyszący	2
niewidomi	0
niedostosowani społecznie	0
zagrożeni niedostosowaniem społecznym	0
z zaburzeniami zachowania	0
Suma:	125

Źródło: Wydział Oświaty i Wychowania

Lubelskie przedszkola samorządowe przygotowane do przyjmowania dzieci niepełnosprawnych:

1. Przedszkole Specjalne nr 11 przy ul. Młodej Polski 30,
2. Dwa przedszkola integracyjnych
  - (Przedszkole Integracyjne nr 39 przy ul. Balladyny 14, – 5 oddziałów integracyjnych,
  - Publiczne Przedszkole Integracyjne nr 40 przy ul. Gospodarczej 18), 5 oddziałów integracyjnych,
3. Trzy przedszkola z oddziałami integracyjnymi
  - Przedszkole nr 12 przy ul. Wolskiej 5, – 6 oddziałów integracyjnych.
  - Przedszkole nr 36 przy ul. Wallenroda 4 – 2 oddziały integracyjne,
  - Przedszkole nr 70 przy ul. Smyczkowej 2. – 1 oddział integracyjny,

Ponadto lubelskie przedszkola samorządowe przygotowane są na przyjęcie dzieci z dysfunkcjami.

W jedynym w Lublinie, **9-oddziałowym publicznym Przedszkolu Specjalnym nr 11** prowadzone są indywidualne zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze oraz zajęcia z zakresu wczesnego wspomaganie rozwoju małego dziecka.

Placówka specjalizuje się w opiece nad dziećmi autystycznymi, z upośledzeniem w stopniu lekkim i umiarkowanym. W roku szkolnym 2014/15 z placówki korzystało 60 dzieci. Prowadzona jest terapia dzieci z różnorodnymi zaburzeniami rozwoju, niepełnosprawnością intelektualną, mózgowym porażeniem dziecięcym, autyzmem, zespołem Downa. Terapię

tychże prowadzi zespół wysoko wykwalifikowanych specjalistów: pedagogzy specjaliści, psychologowie, neurologopedzi, rehabilitanci, terapeuci NDT-Bobath, terapeuci Integracji Sensorycznej.

Zajęcia prowadzone są w specjalistycznych gabinetach oraz salach dostosowanych do potrzeb i możliwości dzieci, dysponujących bogatym zestawem pomocy dydaktycznych i terapeutycznych, w tym m.in. zabawkami edukacyjno-rozwojowymi, pomocami montessoriańskimi, oprogramowaniem komunikacyjnymi komputerowym do wprowadzania alternatywnych i wspomagających metod porozumiewania się (AAC) a także sprzętem rehabilitacyjnym, sprzętem do integracji sensorycznej.

Tabela 30: Oddziały i liczba wychowanków w Przedszkolu Specjalnym nr 11

Nazwa placówki	adres	Liczba uczniów stan wg SIO na 30-09-2014		Specjalizacja placówki
		Liczba dzieci	Liczba oddziałów	
Przedszkole Specjalne nr 11 w Lublinie	ul. Młodej Polski 30 20-820 Lublin	60	9	autyzm, upośledzenie w stopniu lekkim i umiarkowanym

Źródło: Wydział Oświaty i Wychowania (dane na dzień 30 września 2014 [SIO])

Miejsca dla dzieci z niepełnosprawnościami zapewniają także przedszkola niepubliczne oraz prywatne

Tabela 31: Liczba wychowanków z niepełnosprawnościami w przedszkolach niepublicznych oraz prywatnych.

Rodzaj niepełnosprawności	niepubliczne	prywatne	SUMA
niewidomi	0	0	0
słabowidzący	2	0	2
niestyszący	3	0	3
słabostyszący	1	1	2
z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	13	0	13
z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	6	1	7
niedostosowani społecznie	0	0	0
zagrożeni niedostosowaniem społecznym	0	0	0
z zaburzeniami zachowania	0	0	0
z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	14	1	15
z autyzmem w tym z zespołem Aspergera	87	5	92
SUMA	126	8	134

Źródło: Wydział Oświaty i Wychowania

A.9.2.3. Wczesne wspomaganie rozwoju w przedszkolach ogólnodostępnych

W roku szkolnym 2014/2015 do lubelskich przedszkoli samorządowych uczęszczało 30 dzieci z opinią o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju oraz 75 dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.

Miasto Lublin jest organem prowadzącym dla 4 specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych. W trzech z nich: Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym nr 2 w Lublinie, Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie oraz w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży Niestyszającej i Słabo Słyszającej im. Jana Pawła II w Lublinie w roku szkolnym 2014/15 wczesnym wspomaganie rozwoju w ośrodkach było objętych 126 dzieci.

Tabela 32 Zestawienie liczby uczniów niepełnosprawnych w placówkach niepublicznych funkcjonujących na terenie miasta

Rodzaj placówki niepublicznej	Liczba szkół, przedszkoli lub placówek	Liczba uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	Liczba szkół, przedszkoli lub placówek	Liczba uczniów objętych wczesnym wspomaganie rozwoju na podstawie opinii
Razem	62	279	17	570
przedszkole niepubliczne	34	166	10	38
oddziały przedszkolne w niepublicznych szkołach podstawowych	1	2		
inne formy wychowania przedszkolnego	1	1		
szkoły podstawowe	8	44		
gimnazja	9	19		
licea	8	11		
poradnie			7	532
specjalne ośrodki wychowawcze	1	36		

Źródło: Wydział Oświaty i Wychowania

A.10.2.4. Projekt „Razem możemy więcej” – utworzenie 6 oddziałów integracyjnych

Miasto Lublin w okresie od 1 sierpnia 2013 r. do 31 lipca 2015 r. realizowało projekt „Razem możemy więcej”.

W 2013 roku uruchomiono w nowym budynku Przedszkola z Oddziałami Integracyjnymi nr 12 w Lublinie przy ul. Wolskiej 11 sześć dodatkowych oddziałów integracyjnych.

W ramach projektu realizowane są zajęcia dydaktyczno-wychowawcze oraz rewalidacyjno-wyrównawcze prowadzone przez wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną w zakresie: psychologii, logopedii oraz fizjoterapii. Zajęcia mają na celu integrację, wspomaganie rozwoju dzieci w sferze emocjonalnej, poznawczej oraz społecznej i są dostosowane do potrzeb i możliwości dziecka.

Oddziały wyposażone zostały w specjalistyczne pomoce dydaktyczne, m.in.: meble, książki, kącki tematyczne, zabawki, instrumenty muzyczne a do sali gimnastycznej zakupiono nowoczesny sprzęt do rozwijania aktywności ruchowej dzieci.

Ponadto, dla dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami i deficytami: z upośledzeniem umysłowym, mózgowym porażeniem dziecięcym, autyzmem czy zespołem Downa, udostępniona jest Sala Doświadczania Świata, w której prowadzona jest terapia polisensoryczna z wykorzystaniem: m.in.: łóżka wodnego, zestawu światłowodowego, projektora, lampy wodnej, toru świetlny – dźwiękowego.

Wartość zakupionego w ramach projektu wyposażenia 6 Oddziałów Integracyjnych Przedszkola nr 12 wyniosła ponad 350 000 zł.

A.10.3. Szkoły

Działania samorządu Miasta Lublin w obszarze szeroko rozumianej edukacji, ukierunkowane na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Dzieci i młodzież niepełnosprawna mają możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami. Organizuje się opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwienie zindywidualizowanego procesu kształcenia, formy i programy nauczania oraz zajęcia rewalidacyjne, dostosowane do potrzeb i możliwości każdego dziecka.

Podstawowym założeniem realizacji tego zadania jest stworzenie każdemu dziecku optymalnych warunków rozwoju zarówno w sferze procesów poznawczych i intelektualnych, jak również w sferze emocjonalno-społecznej.

Jedną z form kształcenia jest to zapewnienie możliwości wspólnego kształcenia dzieci niepełnosprawnych z dziećmi zdrowymi w oddziałach integracyjnych.

Dzieci niepełnosprawne przyjmowane są do oddziału integracyjnego na wniosek rodziców/prawnych opiekunów w oparciu o orzeczenie poradni psychologiczno – pedagogicznej.

Do szkół z oddziałami integracyjnymi, prowadzonych przez Miasto Lublin uczęszczają uczniowie z różnorodnymi niepełnosprawnościami, w tym: dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, niewidome i słabo widzące, niesłyszące i słabo słyszące, dzieci z autyzmem lub zespołem Aspergera, niepełnosprawne ruchowo, przewlekłe chore.

A.10.3.1. Zespół Szkół nr 12 na Sławinie dostosowany do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością ruchową

W **2014 roku** Rada Miasta Lublin podjęła Uchwałę¹⁵. w sprawie **utworzenia Zespołu Szkół nr 12** w Lublinie oraz nadania statutu. Z dniem 1 września 2014 roku szkoła została utworzona przy ul. Sławinkowskiej 50 a w jej skład wchodzi:

- Przedszkole nr 86 w Lublinie,
- Szkoła Podstawowa nr 14 im. Tadeusza Kościuszki w Lublinie¹⁶,
- Gimnazjum nr 27 w Lublinie, przy ul. Sławinkowskiej 50.

Wymieniony obiekt ma bardzo dobre położenie (centralnie w Dzielnicy Sławin) oraz dobry dostęp do połączeń komunikacji miejskiej.

Obiekt przystosowany jest do przyjęcia dzieci z niepełnosprawnością ruchową (usunięte bariery, podjazdy, dostosowane toalety, winda). Nowa siedziba ma zabudowę segmentową z oddzielnym segmentem dla oddziałów przedszkolnych, halę sportową z widownią dla 225 osób, sale do ćwiczeń, siłownię, blok żywieniowy z przestronną jadalnią, widne sale lekcyjne z zapleczem na pomoce dydaktyczne, bibliotekę z czytelnią, świetlicę zapewniającą opiekę dzieciom pozostającym dłużej w szkole po zajęciach ze względu na czas pracy rodziców. W budynku zaprojektowano pomieszczenie klubu osiedlowego z przeznaczeniem na realizację przedsięwzięć związanych z życiem osiedla. Uczniowie mają stworzone warunki rozwoju swoich zainteresowań i talentów, dzięki bogatej i ciekawej ofercie zajęć pozalekcyjnych - artystycznych i sportowych.

Nowy obiekt oświatowy Lublina przy ul. Sławinkowskiej 50, to jedyna placówka, która ze względu na korzystne położenie będzie miała **obserwatorium astronomiczne**.

W roku szkolnym 2014/2015 utworzony został **oddział integracyjny klasy I w SP nr 14**, bazujący na bardzo dobrych warunkach organizacyjnych.

Od dnia 23 lutego 2015 r. oddział integracyjny został przekształcony w oddział specjalny dla 4 uczniów, oferując wsparcie uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w mniejszym zespole klasowym. Były to m.in. indywidualne zajęcia rewalidacyjne, terapia logopedyczna, trening umiejętności społecznych, indywidualna terapia psychologiczna, trening integracji sensorycznej.

W kolejnych latach w Szkole Podstawowej nr 14 wchodzącej w skład Zespołu Szkół nr 12 zaplanowane jest tworzenie oddziałów integracyjnych, dzięki czemu nastąpi uzupełnienie sieci szkół z oddziałami integracyjnymi o zachodnią część miasta Lublin.

---

¹⁵ Nr 1077/XLI/2014 Rady Miasta Lublin z dnia 15 maja 2014 r

¹⁶ Dotychczasowa siedziba szkoły przy al. Warszawskiej 94

A.10.3.2. Szkoła Policealna Specjalna nr 11

W roku 2015 Rady Miasta Lublin podjęła Uchwałę¹⁷ w sprawie **założenia Szkoły Policealnej Specjalnej nr 11** dla Uczniów Niestyszających, Słabo Słyszających, Niewidomych, Słabo Widzących, z Niepełnosprawnością Ruchową, w tym z Afazją, z Autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera oraz z Niepełnosprawnościami Sprzężonymi w Lublinie.

Szkoła ta została włączona w skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie.

A.10.3.3. Oddziały integracyjne

Oddziały integracyjne zorganizowane w szkołach prowadzonych przez miasto Lublin funkcjonują zgodnie z obowiązującym prawem, liczba uczniów w oddziale integracyjnym wynosi średnio ok. 16 uczniów, w tym od 3 do 5 uczniów niepełnosprawnych.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. nr 61, poz. 624 z późn. zm.) liczba uczniów w oddziale integracyjnym w szkole ogólnodostępnej powinna wynosić od 15 do 20, w tym od 3 do 5 uczniów niepełnosprawnych.

Miasto Lublin, wychodząc naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom rodziców dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze wskazaniem kształcenia w oddziale integracyjnym tworzy warunki do ich kształcenia w:

- 4 szkołach podstawowych,
- 2 gimnazjach,
- 2 szkołach ponadgimnazjalnych.

Szkoły podstawowe w których zorganizowane są oddziały integracyjne dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, są tak usytuowane, aby zabezpieczyć potrzeby w zakresie integracji w różnych częściach miasta:

- we wschodniej – Szkoła Podstawowa nr 32 z Oddziałami Integracyjnymi im. Pamięci Majdanka przy ul. Kazimierza Przerwy-Tetmajera 2,
- w południowej – Szkoła Podstawowa nr 28 Oddziałami Integracyjnymi im. Synów Pułku Ziemi Lubelskiej przy ul. Radości 13 oraz Szkoła Podstawowa nr 51 im. Jana Pawła II przy ul. Bursztynowej 22,
- w północnej – Szkoła Podstawowa nr 43 im. Ignacego Jana Paderewskiego przy ul. Józefa Śliwińskiego 5.

---

¹⁷ nr 97/IV/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 26 lutego 2015 r.

Ponadto w zachodniej części miasta, od 1 września 2015 r. stworzono możliwość kształcenia w oddziałach integracyjnych w Szkole Podstawowej nr 14 im. Tadeusza Kościuszki, przy ul. Sławinkowskiej 50.

Na terenie Miasta Lublin funkcjonują 2 **gimnazja**, w których zorganizowane są oddziały integracyjne :

- Gimnazjum nr 11 im. por. mar. Mariana Tadeusza Mokrskiego przy ul. Radości 13,
- Gimnazjum nr 15 im. Jana Pawła II przy ul. Elektrycznej 51.

Ofertę edukacyjną w zakresie szkolnictwa **ponadgimnazjalnego** dla uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego zapewniają dwie placówki:

- Technikum z Oddziałami Integracyjnymi w Zespole Szkół nr 3 przy ul. Wyścigowej 31,
- XV Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół nr 1 im. Władysława Grabskiego przy ul. Podwale 11.

Łącznie w szkołach prowadzonych przez miasto Lublin funkcjonowało w roku szkolnym 2014/2015 **48** oddziałów integracyjnych, uczyło się w nich **771** uczniów, w tym **214** uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego (86 z niepełnosprawnością ruchową).

W roku szkolnym 2014/2015 miasto Lublin, zgodnie z potrzebami zapewniało możliwość kształcenia:

- dla 126 uczniów z niepełnosprawnościami (w tym 52 z niepełnosprawnością ruchową) w 30 oddziałach integracyjnych w szkołach podstawowych (SP nr 28, 32, 43, 51); wsparcie zapewniaли nauczyciele specjaliści – 25 etatów, uczniowie mieli zapewnione zajęcia rewalidacyjne w wymiarze 2 godz. dla ucznia – łącznie w wymienionych szkołach podstawowych – 246 godzin;
- dla 62 uczniów z niepełnosprawnościami (w tym 14 z niepełnosprawnością ruchową) w 14 oddziałach integracyjnych w gimnazjach; wsparcie zapewniaли nauczyciele specjaliści – 7 etatów, uczniowie mieli zapewnione zajęcia rewalidacyjne w wymiarze 2 godz. dla ucznia – łącznie w wymienionych gimnazjach – 124 godziny;
- dla 26 uczniów z niepełnosprawnościami (w tym 20 z niepełnosprawnością ruchową) w 5 oddziałach integracyjnych w szkołach ponadgimnazjalnych; wsparcie zapewniaли nauczyciele specjaliści – 1,6 etatu, uczniowie mieli zapewnione zajęcia rewalidacyjne w wymiarze 2 godz. dla ucznia – łącznie w wymienionych szkołach – 52 godziny.

W oddziałach integracyjnych w szkołach prowadzonych przez Miasto Lublin proces dydaktyczny i wspomaganie uczniów niepełnosprawnych odbywa się zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oświatowego – z zapisem § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1113), cyt. „*W (...) szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi i szkołach integracyjnych zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego, z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.*”.

W każdym oddziale integracyjnym pracuje z uczniami dwóch nauczycieli, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb uczniów niepełnosprawnych. We wszystkich szkołach na poszczególnych etapach edukacyjnych w oddziałach integracyjnych, wsparcie uczniom ze specjalnymi potrzebami zapewniają nauczyciele specjaliści - zatrudnieni w roku szkolnym 2014/2015 łącznie w wymiarze 33,6 etatu, zajęcia rewalidacyjne z uczniami prowadzone były w tym okresie w wymiarze 429 godz. Ponadto wsparcie uczniom zapewniają również inni specjaliści zatrudnieni w szkołach (np. logopeda, surdologopeda¹⁸, psycholog).

W szkołach, w których uczą się uczniowie z niepełnosprawnością ruchową zatrudnieni są również pracownicy na stanowiskach niepedagogicznych (jako pomoc nauczyciela), którzy służą wsparciem uczniom potrzebującym, pomagają dzieciom w czynnościach samoobsługowych i higienicznych, wspierają w przemieszczaniu się po obiektach szkolnych, itp. (np. uczniowie poruszający się na wózkach mają zapewnioną opiekę i pomoc podczas korzystania z windy). Zatrudnienie to jest zgodne z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. z 2001 r. Nr 61, poz. 624 z późn. zm.).

Formy pomocy specjalistycznej oferowanej w szkole uczniom i rodzicom w oddziałach integracyjnych:

- indywidualne programy edukacyjno – terapeutyczne (IPET),
- organizowanie zajęć rewalidacyjnych prowadzone przez nauczycieli specjalistów: oligofrenopedagoga, tyflopedagoga, surdopedagoga, logopedę i psychologa,
- dbanie o właściwą integrację w środowisku szkolnym - organizowanie zajęć integracyjnych, wyjść i wycieczek klasowych,
- organizowanie konsultacji z doradcą zawodowym w celu zaplanowania dalszej ścieżki edukacyjnej,
- rozwijanie zdolności i zainteresowań uczniów, umożliwianie odniesienia sukcesu – np. angażowanie do udziału w konkursach przedmiotowych, artystycznych, występy w uroczystościach szkolnych, udział w projektach edukacyjnych,
- wspieranie aktywności fizycznej uczniów, zajęcia wychowania fizycznego w sali dostosowanej do potrzeb niepełnosprawnych i wyposażonej w sprzęt rehabilitacyjny,
- organizowanie warsztatów terapii zajęciowej,
- zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, dydaktyczno – wyrównawcze, socjoterapeutyczne,
- udzielanie wsparcia psychologicznego – porady psychologiczne,
- prowadzenie indywidualnych i grupowych konsultacji w ramach Szkoły dla Rodziców - spotkania rodziców dzieci w pełni zdrowych i rodziców dzieci z niepełnosprawnościami, mające na celu wzajemną wymianę doświadczeń.

---

¹⁸ Surdologopedia - to dział logopedii, zajmującej się leczeniem i rehabilitacją mowy u osób głuchych lub niedosłyszących.

A.10.3.4. Specjalne Ośrodki Szkolno – Wychowawcze

Na terenie Lublina funkcjonują cztery specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz zespół szkół, które zapewniają edukację, wychowanie i opiekę dzieciom i młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Sieć placówek specjalnych w Lublinie zapewnia możliwość edukacji dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej na każdym etapie kształcenia począwszy od prowadzonych w placówkach lubelskich zajęć wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, poprzez przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja oraz szkolnictwo ponadgimnazjalne.

Miasto Lublin jest organem prowadzącym dla przedszkola specjalnego, zespołu szkół specjalnych oraz 4 specjalnych ośrodków szkolno – wychowawczych dla dzieci i młodzieży z różnymi niepełnosprawnościami (niestyszących i słabo słyszących, niewidomych i słabo widzących, upośledzonych w stopniu lekkim i umiarkowanym, upośledzonych w stopniu głębokim). Warto podkreślić, iż miasto zapewnia kształcenie na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej dzieciom z autyzmem w klasach funkcjonujących w ramach szkół. Zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33: Liczba uczniów i wychowanków w szkołach specjalnych i specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych

L.p.	Nazwa szkoły/placówki	adres	Liczba uczniów stan wg SIO na 2014-09-30		Specjalizacja szkoły
			Uczniowie	Wychowankowie	
1.	Zespół Szkół nr 4 im. Janusza Korczaka	ul. Bronowicka 21 20-301 Lublin	183	0	autyzm, upośledzenie w stopniu lekkim i umiarkowanym
2.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1	al. Spółdzielczości Pracy 65 20-147 Lublin	275	113	autyzm, upośledzenie w stopniu lekkim i umiarkowanym
4.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2	ul. Głuska 5 20-439 Lublin	175	25	autyzm, upośledzenie w stopniu umiarkowanym i znacznym
5.	Specjalny Ośrodek Szkolno-wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej	ul. Ludwika Hirszfelda 6 20-092 Lublin	140	53	słabo widzący, niewidomi, niesłyszący słabo słyszący, upośledzeni w stopniu lekkim, umiarkowanym, z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi

6.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niesłyszącej i Słabo Słyszącej im. Jana Pawła II	ul. Lucyny Herc 4 20-328 Lublin	107	79	słabo słyszący, niesłyszący
7.	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	ul. Zakładowa 11A 20-820 Lublin	24	54	dla dzieci i młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym
8.	RAZEM		904	332	

Źródło: Wydział Oświaty i Wychowania (dane na dzień 30 września 2014 [SIO])

A.10.3.5. Zajęcia edukacyjne

Przedszkola, szkoły i specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze do których uczęszczają dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami organizują proces edukacyjno-wychowawczo-opiekuńczy zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa oświatowego.

Dodatkowe zajęcia edukacyjne są to między innymi:

- wycieczki przedmiotowe,
- nauka pływania,
- zajęcia o tematyce narodowej i regionalnej,
- zajęcia prezentujące symbole narodowe, kulturę regionalną i kulturę mniejszości narodowych i etnicznych (np. kulturę ukraińską, romską),
- zajęcia teatralne i filmowe oraz zajęcia mające na celu łamanie stereotypów o niepełnosprawności.

Ponadto w latach 2012-2014 *SOSW dla Dzieci i Młodzieży Słabo Widzącej im. Prof. Zofii Sękowskiej* – w ramach programu „Comenius-Partnerskie Projekty Szkół” uczestniczył w projekcie „Europe's got talent – Europa ma Talent”. Wartość części zrealizowanej w Lublinie wyniosła 78 852 PLN

A.10.3.6. Rozwijanie różnych form kształcenia i wspieranie młodzieży w zakresie preorientacji zawodowej

W roku szkolnym 2014/2015 do wszystkich szkół i placówek prowadzonych przez miasto Lublin, uczęszczało 1227 uczniów niepełnosprawnych. Do oddziałów specjalnych na wszystkich etapach edukacyjnych - 904 uczniów, do szkół w oddziałach integracyjnych na wszystkich etapach edukacyjnych - 214 uczniów i do oddziałów ogólnodostępnych szkół na wszystkich etapach edukacyjnych - 109 uczniów.

Powyższe dane pochodzą z SIO według stanu na 30 września 2014 r., szczegółowo przedstawia je poniższa tabela.

Tabela 34: Liczba uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach prowadzonych przez miasto Lublin

<i>Typ szkoły</i>	<i>Oddziały specjalne</i>	<i>Oddziały integracyjne</i>	<i>Oddziały ogólnodostępne</i>	<i>Razem</i>
Szkoły podstawowe	348	126	62	536
Gimnazja	168	62	25	255
Licea ogólnokształcące	25	11	18	54
Szkoły zawodowe	363	15	4	382
Razem	904	214	109	1227

Zauważalny jest wzrost liczby uczniów niepełnosprawnych uczęszczających do oddziałów szkół ogólnodostępnych. W stosunku do roku szkolnego 2011/2012 jest to wzrost o **56** uczniów na wszystkich etapach edukacyjnych w szkołach i placówkach prowadzonych przez miasto Lublin.

A.10.3.7. Tworzenie oddziałów integracyjnych w istniejących placówkach edukacyjnych

W roku szkolnym 2014/2015 na różnych etapach edukacyjnych w szkołach prowadzonych przez miasto Lublin funkcjonowało **48** oddziałów integracyjnych. Zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35: Placówki oświatowe prowadzące klasy integracyjne w Lublinie. Liczba uczniów pełnosprawnych i niepełnosprawnych w tych klasach integracyjnych w roku szkolnym 2014/2015

Szkoła	Liczba oddziałów integracyjnych	Liczba uczniów ogółem	Liczba uczniów niepełnosprawnych
SP nr 28	9	127	37
SP nr 32	7	115	32
SP nr 43	6	86	25
SP nr 51	8	129	32
G nr 11	7	117	30
G nr 15	7,	118	32
Zespół Szkół nr 3	2	30	15
Zespół Szkół nr 1	3	49	11
SUMA	49	771	214

Wśród podanych 214 uczniów niepełnosprawnych niepełnosprawność ruchową miało 86 uczniów. W podanych szkołach zatrudnionych było łącznie 33,6 nauczycieli – specjalistów (w przeliczeniu na etaty) oraz prowadzonych 429 godzin zajęć rewalidacyjnych¹⁹ tygodniowo.

Tabela 36: Oddziały integracyjne SP 28 ul. Radości 13 w roku 2014/2015

klasa	I	II	III	IV	V	VI	Suma
Liczba oddziałów integracyjnych	2	2	1	1	2	1	9
Liczba uczniów w oddziałach ogółem	26	26	16	11	32	16	127
Liczba uczniów niepełnosprawnych (w tym ruchowo)	6(2)	7(4)	5(2)	3(1)	10(2)	4(1)	37 (12)
Liczba etatów nauczycieli specjalistów							9
Liczba godzin zajęć rewalidacyjnych (tygodniowa)							74

¹⁹ Rewalidacja to całokształt podejmowanych i usystematyzowanych działań, mających na celu przywrócenie człowiekowi niepełnosprawnemu (również intelektualnie) możliwie pełnej sprawności. Jest to proces edukacyjny, terapeutyczny i wychowawczy z zaplanowanymi celami, uwzględniającymi wiedzę teoretyczną i działanie skierowane na osobę niepełnosprawną. Usprawnianie zaburzonych funkcji rozwojowych i intelektualnych. Patrz: www.pl.wikipedia.org/wiki/Rewalidacja

Tabela 37: Oddziały integracyjne w roku szkolnym 2014/2015 w SP 32 ul. Kazimierza Przerwy-Tetmajera 2

klasa	I	II	III	IV	V	VI	Suma
Liczba oddziałów integracyjnych	1	1	1	1	2	1	7
Liczba uczniów w oddziałach ogółem	16	17	16	16	33	17	115
Liczba uczniów niepełnosprawnych (w tym ruchowo)	5(4)	4(1)	5(4)	5(1)	9(1)	4(3)	32(14)
Liczba etatów nauczycieli specjalistów							4,5
Liczba godzin zajęć rewalidacyjnych (tygodniowa)							64

Tabela 38: Oddziały integracyjne w roku szkolnym 2014/2015 w SP nr 43 im. Ignacego Jana Paderewskiego w Lublinie ul. Józefa Śliwińskiego 5

klasa	I	II	III	IV	V	VI	Suma
Liczba oddziałów integracyjnych	1	1	1	1	1	1	6
Liczba uczniów w oddziałach ogółem	17	13	13	12	16	15	86
Liczba uczniów niepełnosprawnych (w tym ruchowo)	3(1)	5(2)	4(2)	5(1)	3	5	25(6)
Liczba etatów nauczycieli specjalistów							3,5
Liczba godzin zajęć rewalidacyjnych (tygodniowa)							50

Tabela 39: Oddziały integracyjne w roku szkolnym 2014/2015 w SP nr 51 im. Jana Pawła II w Lublinie ul. Bursztynowa 22

klasa	I	II	III	IV	V	VI	Suma
Liczba oddziałów integracyjnych	2	1	1	2	1	1	8
Liczba uczniów w oddziałach ogółem	35	15	16	36	14	13	129
Liczba uczniów niepełnosprawnych (w tym ruchowo)	8(5)	5(1)	5(3)	7(4)	5(5)	2(2)	32(20)
Liczba etatów nauczycieli specjalistów							8
Liczba godzin zajęć rewalidacyjnych (tygodniowa)							64

Tabela 40: Gimnazjum nr 11 im. porucznika marynarki Mariana Tadeusza Mokrskiego w Lublinie ul. Radości 13

klasa	I	II	III	Suma
Liczba oddziałów integracyjnych	2	3	2	7
Liczba uczniów w oddziałach ogółem	31	49	37	117
Liczba uczniów niepełnosprawnych (w tym ruchowo)	9(1)	15(5)	6(1)	30 (7)
Liczba etatów nauczycieli specjalistów				3,5
Liczba godzin zajęć rewalidacyjnych (tygodniowa)				60

Tabela 41: Oddziały integracyjne w roku szkolnym 2014/2015 w Gimnazjum nr 15 im. Jana Pawła II w Lublinie ul. Elektryczna 51

klasa	I	II	III	Suma
Liczba oddziałów integracyjnych	2	2	3	7
Liczba uczniów w oddziałach ogółem	37	36	45	118
Liczba uczniów niepełnosprawnych (w tym ruchowo)	10 (1)	10(3)	12(3)	32(7)
Liczba etatów nauczycieli specjalistów				3,5
Liczba godzin zajęć rewalidacyjnych (tygodniowa)				65

Tabela 42: Oddziały integracyjne w roku szkolnym 2014/2015 w Zespół Szkół nr 3 Technikum z Oddziałami Integracyjnymi w Lublinie ul. Wyścigowa 31

Klasa	I	II	III	IV	Suma
Liczba oddziałów integracyjnych	0	0	1	2	3
Liczba uczniów w oddziałach ogółem	0	0	13	30	43
Liczba uczniów niepełnosprawnych (w tym ruchowo)	0	0	3(1)	15(9)	18(10)
Liczba etatów nauczycieli specjalistów					0,6
Liczba godzin zajęć rewalidacyjnych (tygodniowa)					30

Tabela 43: Oddziały integracyjne w roku szkolnym 2014/2015 w Zespół Szkół nr 1 im. Władysława Grabskiego w Lublinie ul. Podwale 11

klasa	I	II	III	Suma
Liczba oddziałów integracyjnych	1	1	1	3
Liczba uczniów w oddziałach ogółem	20	16	13	49
Liczba uczniów niepełnosprawnych (w tym ruchowo)	5(5)	3(3)	3(3)	11(11)
Liczba etatów nauczycieli specjalistów				1
Liczba godzin zajęć rewalidacyjnych (tygodniowa)				22

A.10.3.8. Planowane zmiany w sieci ośrodków szkolno-wychowawczych mających na celu zapewnienie wszechstronnej oferty edukacyjnej oraz form wsparcia dzieciom i młodzieży niepełnosprawnych.

Lublin stanowi istotny ośrodek edukacyjny dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z całego województwa.

Na dzień dzisiejszy w Lublinie istnieje potrzeba utworzenia ośrodka zapewniającego kompleksowe wsparcie edukacyjne, rewalidacyjne (podejmujące usystematyzowane działania mające na celu przywrócenie człowiekowi niepełnosprawnemu zarówno fizycznie, jak i intelektualnie możliwie pełnej sprawności) oraz rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży od chwili wykrycia niepełnosprawności do momentu uzyskania przez osobę niepełnosprawną niezależności umożliwiającej podjęcie aktywności zawodowej. W praktyce podopiecznymi ośrodka będą mogły być osoby od pierwszych miesięcy życia do 25 roku życia.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie jest jedyną tego typu specjalistyczną placówką, obejmującą wszystkie rodzaje niepełnosprawności, niosącą pomoc edukacyjną i rewalidacyjną uczniom z całego województwa lubelskiego.

W Ośrodku kształcą się i mieszkają dzieci niepełnosprawne oraz młodzież niepełnosprawna - niesłysząca, słabosłysząca, niewidoma, słabowidząca, z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją), z upośledzeniem umysłowym w różnym stopniu, z autyzmem, (w tym z zespołem Aspergera) oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Obecnie ośrodek prowadzi swoją działalność w dwóch obiektach, przy ul. Hirszfelda 6 (Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci, oddziały przedszkolne przy Specjalnej Szkole Podstawowej, Specjalna Szkoła Podstawowa nr 54, Specjalne Gimnazjum nr 22) i ul. Wyścigowej 31 (XVII Liceum Ogólnokształcące Specjalne, Technikum Specjalne nr 2, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 13, Szkoła Policealna Specjalna nr 11). Zarówno pierwszy jak i drugi obiekt nie spełnia aktualnych standardów przyjętych przez prawodawstwo zarówno polskie jak i unijne, wymaganych przy prowadzeniu tego typu placówek. Ośrodek przy ul. Hirszfelda nie jest dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową, nie posiada windy. Natomiast obiekt przy ul. Wyścigowej wymaga głębokiej przebudowy, której celem jest dostosowanie do obowiązujących norm budowlanych i przepisów. Budynek wymaga również rozbudowy, aby mógł pomieścić wszystkie oddziały specjalne mające wejść w skład ośrodka, tj.: wczesne wspomaganie rozwoju, przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum ogólnokształcące, technikum zasadnicza szkoła zawodowa oraz szkoła policealna.

Dlatego też planowane jest dokonanie rozbudowy i modernizacji obiektów przy ul. Wyścigowej 31 w celu ich adaptacji do potrzeb Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie. Rozszerzona zostanie również funkcjonalność ośrodka o część rehabilitacyjną oraz kulturalno-opiekuńczą.

W budynku Ośrodka będą działały: przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum, zasadnicza szkoła zawodowa, technikum, liceum ogólnokształcące oraz szkoła policealna. Ośrodek prowadzić będzie zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dla niepełnosprawnych dzieci. Podopieczni pochodzić będą z całego regionu województwa lubelskiego, docelowo Ośrodek będzie mógł objąć opieką 290 osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Uczniowie spoza Lublina będą mieszkąć w internacie Ośrodka. Zajęcia rehabilitacyjne będą mogły być świadczone na rzecz ok. 100 osób niepełnosprawnych ruchowo niebędących podopiecznymi ośrodka.

W części rehabilitacyjnej placówki planuje się utworzenie:

- pracowni orientacji w przestrzeni, technik brajlowskich, rehabilitacji wzroku, ciemnia, rehabilitacji podstawowej, korekcji wad wymowy, terapii metodą Integracji sensorycznej;

- gabinetów terapii *Biofeedback*, krioterapii, laseroterapii, neurologopedii, terapii w kombinezonach DUNAG 02, do prowadzenia kinezyterapii, fizykoterapii, masażu leczniczego, hydroterapii;
- basenu rehabilitacyjnego.

W ośrodku znajdą się również sale (rewalidacyjno-gimnastyczna, terapii zajęciowej), pracownie zajęć usprawniających, park orientacji przestrzennej, plac zabaw, siłownia na wolnym powietrzu.

Część kulturalno-opiekuńcza składała się będzie m.in. z:

- sali widowiskowej - pełniącej funkcje integrujące środowiska dzieci z niepełnosprawnościami ze zdrowymi rówieśnikami;
- sali konferencyjnej;
- sali kinowo-telewizyjnej - sala dostosowana będzie do projekcji filmów on-line oraz do filmów z audiodeskrypcją dla uczniów niewidomych;
- biblioteki – wypożyczalnia zbiorów;
- czytelnia z Centrum Multimedialnym;
- studia nagrań.

Ośrodek zostanie kompleksowo wyposażony w specjalistyczny sprzęt wspomagający pracę z uczniem niepełnosprawnym (m.in. pomoce edukacyjne, pomoce rewalidacyjne, sprzęt rehabilitacyjny, wyposażenie warsztatów zawodowych).

A.10.4. Niepełnosprawni studenci

Lublin jest miastem akademickim. Na lubelskich uczelniach studiuje niepełnosprawni studenci – zarówno mieszkańcy naszego miasta, jak i pochodzący z innych miejscowości.

Poniższe zestawienie prezentuje liczbę niepełnosprawnych studentów w roku akademickim 2014/2015 na lubelskich uczelniach. Dane pochodzą z uczelni, które odpowiedziały na zapytanie Urzędu.

Tabela 44: Niepełnosprawni studenci w Lublinie w roku 2014/2015

Uczelnie	Skrót nazwy	Liczba	Liczba	Odsetek	wg. stopnia niepełnosprawności		
		stud. niepełnospr.	stud. ogółem	stud. niepełnospr.			
					Znaczny	Umiarkowany	Lekki
<i>Uniwersytet Marii Curie – Skłodowskiej</i>	UMCS	460	21984	2,09	51	285	124
<i>Katolicki Uniwersytet Lubelski</i>	KUL	387	12389	3,12	64	217	106
<i>Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji</i>	WSEI	193	6528	2,95	20	117	56
<i>Uniwersytet Przyrodniczy</i>	UP	149	9103	1,63	14	94	41
<i>Politechnika Lubelska</i>	PL	138	10249	1,34	9	83	46
<i>Uniwersytet Medyczny</i>	UM	99	6825	1,45	2	57	40
<i>Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji</i>	WSPA	27	1447	1,86	3	21	3
<i>Wyższa Szkoła Nauk Społecznych</i>	WSNS	12	418	2,87	1	6	5
<i>Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza</i>	WSSP	b.d.	1976	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
ŁĄCZNA LICZBA		1465	70 919	2.16%	164	880	421

Źródło: dane uczelni

Jak widać najwięcej studentów niepełnosprawnych w liczbach bezwzględnych jest na UMCS (460 osób) a procentowo na KUL (3,12%). Średni odsetek niepełnosprawnych wynosi 2,16%

A.11. Zatrudnienie

A.11.1. Aktywność zawodowa niepełnosprawnych

Szczegółowe trendy dotyczące liczby osób niepełnosprawnych prawnie oraz ich aktywności zawodowej zestawiają wyniki badań Aktywności Ekonomicznej Ludności.

Tabela 45: Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych prawnie w latach 1993 - I kw. 2015

ROK	Zestawienie średnioroczne							
	Ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
		razem	pracujący	bezrobotni				
	w tysiącach					w %		
w wieku 15 lat i więcej								
1993	4079	895	767	128	3184	21,9	18,8	14,3
1994	4327	986	841	145	3341	22,8	19,4	14,7
1995	4440	977	843	134	3463	22,0	19,0	13,7
1996	4463	988	872	115	3475	22,1	19,5	11,6
1997	4608	1037	920	117	3571	22,5	20,0	11,3
1998	4573	991	877	114	3582	21,7	19,2	11,5
1999	4464	881	737	144	3583	19,7	16,5	16,3
2000	4324	832	685	147	3492	19,2	15,8	17,7
2001	4294	794	656	138	3500	18,5	15,3	17,4
2002	4298	775	637	139	3523	18,0	14,8	17,9
2003	4175	690	574	116	3485	16,5	13,7	16,8
2004	4167	677	544	133	3490	16,2	13,1	19,6
2005	4085	663	535	128	3422	16,2	13,1	19,3
2006	3806	571	481	90	3235	15,0	12,6	15,8
2007	3753	566	494	73	3187	15,1	13,2	12,9
2008	3708	578	508	71	3130	15,6	13,7	12,3
2009	3506	552	485	67	2954	15,7	13,8	12,1
2010	3359	566	485	81	2793	16,8	14,4	14,4
2011	3341	569	486	83	2773	17,0	14,5	14,6
2012	3361	585	495	91	2776	17,4	14,7	15,5
2013	3320	575	478	97	2746	17,3	14,4	16,9
2014	3272	568	483	84	2704	17,4	14,8	14,8
I kw. 2015	3525	640	551	90	2885	18,2	15,6	14,1

Źródło: Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)

Jak widać **współczynnik aktywności zawodowej** (stosunek liczby wszystkich niepełnosprawnych prawnie do tych, którzy pracują lub poszukują pracy) był najwyższy w roku 1993 (21,9%) i od tego czasu systematycznie malał do roku 2006, kiedy to osiągnął minimum (15,0%) i od tego czasu rośnie, obecnie (i kw. 2015) osiągając 18,2%.

Wskaźnik zatrudnienia (stosunek aktywnych zawodowo niepełnosprawnych do niepełnosprawnych pracujących) postępuje za poprzednim wskaźnikiem. Jego minimum również nastąpiło w 2006 roku (12,6%) i również od tego czasu rośnie osiągając obecnie 15,5%. **Sytuacja zawodowa niepełnosprawnych powoli się poprawia.** Nie ma danych szczegółowych dla woj. Lubelskiego.

A.11.2. Aktywizacja zawodowa

A.11.2.1. Warsztaty terapii zajęciowej (WTZ)

Definicja WTZ

Warsztaty terapii zajęciowej (WTZ) to forma aktywizacji osób niepełnosprawnych polegająca na tworzenia im warunków do wykonywania pracy która ma walor edukacji (przyucza do jakiegoś zawodu) i terapeutyczny jednocześnie.

Uczestnicy WTZ zajmują się np. obróbką drewna, malowaniem, szyciem czy wykonywaniem prac porządkowych..

- Wyniki badań i analiz przeprowadzonych w ramach projektu "[Innowacyjny model aktywizacji zawodowej uczestników WTZ](#)":
- [Informacja o WTZ](#) na serwisie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

Lubelskie warsztaty terapii zajęciowej działają na rzecz osób z upośledzeniem umysłowym, chorobami psychicznymi, niepełnosprawnością ruchową, niepełnosprawnością z tytułu narządu wzorku, a także na rzecz osób ze schorzeniami sprzężonymi.

Bogata oferta pracowni w ramach warsztatów zapewnia terapię, naukę, jak i przygotowanie do pełnienia ról społecznych dając szansę na niezależne i aktywne życie osób niepełnosprawnych.

Przykładowe pracownie w lubelskich WTZ to: plastyczna, artystyczna, tkacko – krawiecka, techniczna, komputerowo – biurowa, małej poligrafii, ogrodnicza, gospodarstwa domowego, technik użytecznych, ekologiczna, wikliniarska, ceramiczna, kulinarna.

Dodatkowo warsztaty zapewniają rehabilitację osobom niepełnosprawnym, integrację ich ze społecznością lokalną, utrzymują kontakt i wspierają rodziny i przyjaciół osób korzystających z WTZ, promują osiągnięcia i rozpowszechniają twórczość poprzez organizację kiermaszów, festynów, spektakli, happeningów. Środki zapewniające funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej pochodzą z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz z budżetu Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu.

Finansowanie WTZ

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej²⁰ koszty działalności warsztatów finansowane ze środków samorządu powiatowego powinny wynosić co najmniej 10 %.

Na podstawie tego zapisu struktura kosztów na funkcjonowanie WTZ w Lublinie przedstawia się następująco:

- 90 % środków pochodzi z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jest to kwota 3 994 920 zł.
- 10 % środków pochodzi z budżetu Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu. Jest to kwota 443 880 zł.

Dwa z warsztatów terapii zajęciowej miały trzy różne źródła finansowania.

Tabela 46: Kalkulacja środków przeznaczonych na roczne funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej w Lublinie

Lp.	Źródło finansowania	Liczba korzystających	Roczne nakłady zw PLN
1.	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	270	3 994 920
2.	Budżet Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu	270	443 880
SUMA			4 438 800

Źródło: MOPR Lublin

Liczba WTZ w Lublinie

Na terenie miasta Lublin funkcjonuje 9 warsztatów terapii zajęciowej. Uczestniczy w nich 270 osób niepełnosprawnych, korzystających tym samym z rehabilitacji społecznej, jak i zawodowej.

Jeden warsztat jest prowadzony przez jednostkę organizacyjną miasta (Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy Nr 1), pozostałe warsztaty prowadzone są przez podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych (jeden przez fundację - od 2009 roku, stowarzyszenia oraz Spółdzielnię Niewidomych im. Modesta Sękowskiego).

---

²⁰ Pełna nazwa: Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Wykaz jednostek prowadzących warsztaty terapii zajęciowej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 47: Wykaz warsztatów terapii zajęciowej w Lublinie

Lp.	Nazwa i adres Warsztatu Terapii Zajęciowej	Liczba uczestników
1.	Fundacja Teatrotterapia Lubelska ul. Młodej Polski 32/144, 20-863 Lublin	25
2.	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Ruchowo ul. Doświadczalna 46, 20-236 Lublin	35
3.	Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności – ŚDS „Roztocze” ul. K. Wallenroda 2a, 20-607 Lublin	30
4.	Spółdzielnia Niewidomych im. Modesta Sękowskiego ul. Głowackiego 35, 20-060 Lublin	20
5.	Stowarzyszenie „Źródło” Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół ul. Gospodarcza 32, 20-213 Lublin	30
6.	Stowarzyszenie „Źródło” Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół ul. Radzyńska 3, 20-850 Lublin	40
7.	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym ul. Rogowskiego 5, 20-840 Lublin	25
8.	Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia” ul. Abramowicka 2, 20-440 Lublin	35
9.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy Nr 1 Al. Spółdzielczości Pracy 65, 20-147 Lublin	30
	Liczba uczestników warsztatów terapii zajęciowej ogółem:	270

Źródło: MOPR Lublin

Czas korzystania z rehabilitacji w danej placówce, jak i przekrój wiekowy uczestników jest zróżnicowany. Zjawiskiem w skali ogólnopolskiej potwierdzonym badaniami (*Badanie sytuacji warsztatów terapii zajęciowej – raport końcowy z badania, Warszawa, wrzesień 2014*) jest **mała rotacja uczestników WTZ i relatywnie niska efektywność mierzona liczbą osób podejmujących pracę.**

Jedną z przyczyn takiego stanu jest niewystarczająca liczba zakładów aktywności zawodowej i kurczący się rynek zakładów pracy chronionej, w których uczestnicy WTZ mogliby podjąć zatrudnienie.

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym o zasadności korzystania z rehabilitacji przez danego uczestnika WTZ decyduje rada programowa warsztatu, zgodnie z art. 10a ust. 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Jej stanowisko jest wiążące zarówno dla uczestnika warsztatu, jak i dla powiatowego centrum pomocy rodzinie, co potwierdziło w swym stanowisku Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Rada programowa warsztatu, po dokonaniu oceny kompleksowej może zdecydować o:

- gotowości uczestnika warsztatu do podjęcia zatrudnienia,

- potrzebie skierowania do ośrodka wsparcia (w tych dwóch przypadkach uczestnik zobowiązany jest opuścić warsztat, ale nie ma obowiązku ani podjąć pracy, ani uczęszczać do ośrodka wsparcia),
- przedłużeniu rehabilitacji w warsztacie ze względu na pozytywne rokowania co do przyszłych postępów w rehabilitacji, umożliwiających podjęcie zatrudnienia (...) - art. 10a ust. 5 pkt 3 lit. a.

Jak wskazuje analiza dotychczasowych decyzji rad programowych, tych ostatnich decyzji jest najwięcej. Decyzje rady o pozostawieniu uczestnika w warsztacie ze względu na okresowy brak możliwości podjęcia zatrudnienia, czy okresowy brak możliwości skierowania do ośrodka wsparcia, które również wynikają z ww. ustawy, są rzadkie.

Analiza decyzji rad programowych WTZ wskazuje zatem, iż większość ocenianych uczestników warsztatów rokuje pozytywnie, co do przyszłych postępów w rehabilitacji, umożliwiających podjęcie zatrudnienia.

Oczywiście, pozytywne rokowanie nie musi oznaczać już gotowości do podjęcia pracy – tym bardziej, że – **co podkreśla kadra warsztatów, osoby z upośledzeniem umysłowym (które stanowią w warsztatach większość) wolniej się uczą wszelkich czynności i długo muszą je utrzymywać.** Ale - w przypadku uczestników o długotrwałej rehabilitacji w WTZ pozytywne rokowanie może oznaczać, że zbliża się czas na weryfikację faktycznie nabytych umiejętności i weryfikacji możliwości/potencjału danej osoby.

W 2014 r. 41 osób odeszło z WTZ, z czego tylko 9 osób podjęło zatrudnienie.

A.11.2.2. Zakład aktywności zawodowej

W Lublinie od roku 2009 funkcjonuje pierwszy i jedyny zakład aktywności zawodowej prowadzony przez Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia”.

W roku 2014 z aktywizacji zawodowej w ramach ZAZ korzystały **34 osoby niepełnosprawne** (20 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 14 z umiarkowanym) ze schorzeniami psychicznymi. Gmina Lublin – miasto na prawach powiatu wspiera działalność ZAZ poprzez dotowanie zadań publicznych mających na celu umożliwienie zdobycia przez te osoby niezbędnego doświadczenia zawodowego.

W celu uzupełnienia systemu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, oraz z uwagi na duże zapotrzebowanie na tę formę rehabilitacji zawodowej w Lublinie, wskazane jest wspieranie dążeń do uruchomienia kolejnego zakładu aktywności zawodowej, skierowanego do osób z innymi rodzajami niepełnosprawności.

A.11.2.2. Spółdzielnie socjalne

W Lublinie w 2014 roku utworzono trzy spółdzielnie socjalne:

- Kuferek,
- Kociołek Smaków,
- To co najlepsze.

Zostały one utworzone ze środków unijnych w ramach partnerskiego projektu realizowanego w ramach partnerskiego projektu realizowanego przez Lubelskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego i firmę Consultor. Miasto Lublin wynajęło na ten cel 3 lokale na preferencyjnych warunkach.

A.11.3. Aktywność zawodowa

A.11.3.1. Statystyka zatrudnienia niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne niezależnie od posiadanego orzeczenia **mają prawo do pracy – zarówno na otwartym rynku, jaki i w warunkach chronionych. Warunki chronione można zapewnić w ramach zatrudnienia w:**

- zakładzie pracy chronionej,
- zakładzie aktywności zawodowej
- spółdzielni socjalnej
- na otwartym rynku pracy.

Osoby z niepełnosprawnościami mogą korzystać ze specjalnych przywilejów – uprawnień pracowniczych wynikających z orzeczonego stopnia niepełnosprawności. Są to: skrócony czas pracy, zwolnienie z pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia (np. w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym), prawo do dodatkowej przerwy w pracy oraz dodatkowego urlopu w wymiarze 10 dni. Również ich pracodawcy mogą korzystać głównie z obsługi dofinansowań do wynagrodzeń oraz dotacji PFRON do tworzonych miejsc pracy.

A.11.3.2. Niepełnosprawni w działaniach MUP

W ewidencji MUP pozostają osoby niepełnosprawne objęte aktywizacją zawodową, w tym osoby o statusie bezrobotnego lub poszukującego pracy nie pozostającego w zatrudnieniu (posiadający uprawnienia rentowe, w tym też do renty szkoleniowej).

W końcu grudnia 2014 roku **osoby niepełnosprawne zarejestrowane** stanowiły **8,5% ogółu osób** będących w ewidencji **MUP**. Z tabeli 2 wiemy, że w Lublinie 14,5 % osób jest niepełnosprawnych, ale brak danych jaki jest to odsetek dla osób w wieku zawodowo czynnym – zapewne wyrażnie mniejszy (odsetek niepełnosprawności rośnie wraz z wiekiem).

Na koniec grudnia 2014 r. w ewidencji MUP pozostawało ogółem 1288 osób niepełnosprawnych, z tego 1016 osób bezrobotnych niepełnosprawnych i 272 osoby niepełnosprawne poszukujące pracy i niepozostające w zatrudnieniu. Liczba niepełnosprawnych kobiet stanowiła 43,2% tej populacji tj. 556 osób.

Według przepisów **nie każda osoba poszukująca pracy jest bezrobotna** – to znaczy ma prawo do korzystania z zasiłku czy staży zawodowych. Statusu bezrobotnego nie mogą np. uzyskać osoby posiadające co najmniej 2 ha gruntów rolnych czy Pobierające świadczenia na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka oraz świadczenia emerytalne i rentowe. Mogą natomiast takie osoby korzystać z pośrednictwa pracy.

Analizując strukturę wieku niepełnosprawnych bezrobotnych można stwierdzić, że największą grupę tworzą osoby w przedziale 55-59 lat i stanowią 29,8% ogółu (tj. 303 osoby). Najwięcej osób niepełnosprawnych poszukujących pracy odnotowano w przedziale wiekowym 25-34 lata 25% ogółu (tj. 68 osób).

Najmniejszy odsetek bezrobotnych niepełnosprawnych notowany jest wśród osób w wieku 18-24 lat oraz powyżej 60 roku życia (odpowiednio 2,8% i 11,9%). Wśród osób niepełnosprawnych poszukujących pracy najmniejszy odsetek odnotowano w grupie wiekowej 18-24 lata 2,9% (tj. 8 osób). Szczegółowe zestawienie przedstawione zostało w tabeli.

Tabela 48: Osoby niepełnosprawne według wieku w 2014 r.

Grupy wiekowe	Liczba i struktura osób niepełnosprawnych na koniec 2014 roku			
	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem		Niepełnosprawni poszukujący pracy i nie pozostający w zatrudnieniu ogółem	
	ogółem	%	ogółem	%
18-24	28	2,8	8	2,9
25-34	126	12,4	68	25,0
35-44	168	16,5	51	18,8
45-54	270	26,6	60	22,0
55-59	303	29,8	56	20,6
60 i więcej	121	11,9	29	10,7
Ogółem	1.016	100,0	272	100,0

Źródło: Opracowanie własne MUP na podstawie sprawozdania MPiPS-07

Rodzaje niepełnosprawności wśród bezrobotnych i poszukujących pracy

Największa liczba bezrobotnych posiada

- upośledzenia narządów ruchu – 31,2% (tj. 317 osób)
- choroby neurologiczne – 17,1% (tj. 174 osoby)..

Tabela 49: Osoby niepełnosprawne bezrobotne i poszukujące pracy według rodzaju niepełnosprawności w 2014 r

Rodzaj niepełnosprawności	Liczba bezrobotnych i struktura bezrobotnych					
	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem		Niepełnosprawni poszukujący pracy i nie pozostający w zatrudnieniu ogółem		Osoby niepełnosprawne ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Upośledzenia narządu ruchu	317	31,2	41	15,1	358	27,8
Choroby neurologiczne	174	17,1	35	12,9	209	16,2
Choroby układu oddechowego i układu krążenia	114	11,2	10	3,7	124	9,6
Inne	109	10,7	41	15,1	150	11,6
Choroby psychiczne	107	10,5	41	15,1	148	11,5
Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	58	5,7	14	5,1	72	5,6
Choroby narządu wzroku	42	4,2	18	6,6	60	4,7
Epilepsja	42	4,1	5	1,8	47	3,6
Choroby układu pokarmowego	20	2,0	2	0,7	22	1,7
Choroby układu moczowo- płciowego	11	1,1	5	1,8	16	1,3
Całościowe zaburzenia rozwojowe	1	0,1	0	0	1	0,1
Upośledzenie umysłowe	2	0,2	6	2,2	8	0,6
Nieustalony	19	1,9	54	19,9	73	5,7
Ogółem	1.016	100,0	272	100,0	1.288	100,0

Źródło: Opracowanie własne MUP na podstawie sprawozdania MPiPS-07.

Gdy analizujemy stopień niepełnosprawności – wyraźnie z poniższej tabeli wynika że osoby poszukujące pracy mają wyraźnie wyższy średni stopień niepełnosprawności.

Tabela 50: Niepełnosprawni w MUP według stopnia niepełnosprawności.

	Osoby niepełnosprawne bezrobotne		Osoby niepełnosprawne poszukujące pracy		ogółem	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Znaczny	14	1,4	46	16,9	60	4,6
umiarkowany	243	23,9	162	59,6	405	31,5
Lekki	759	74,7	64	23,5	823	63,9
RAZEM	1016	100,0	272	100,0	1.288	100,0

Źródło: Opracowanie własne MUP na podstawie sprawozdania MPiPS-07.

Liczba osób niepełnosprawnych, które podjęły zatrudnienie

W 2014 roku 438 osób niepełnosprawnych zostało wyrejestrowanych z powodu podjęcia pracy, z tego

- 421 osób bezrobotnych niepełnosprawnych i
- 17 osób niepełnosprawnych poszukujących pracy.

Była to praca niesubsydiowana dla 375 osób i subsydiowana dla 63 osób.

Projekty MUP finansowane z EFS

W 2014 roku spośród realizowanych przez MUP projektów dwa projekty były skierowane do osób niepełnosprawnych, natomiast 3 projekty i 1 projekt partnerski uwzględniały również osoby niepełnosprawne.

Projekt *Przyjazna Praca*

Celem projektu²¹ było zwiększenie poziomu aktywizacji społeczno-zawodowej niezatrudnionych osób niepełnosprawnych poprzez objęcie kompleksowym programem aktywizacji społecznej i zawodowej 30 uczestników projektu (15 kobiet, 15 mężczyzn) zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w MUP w Lublinie oraz wsparcie w podjęciu zatrudnienia przez co najmniej 20% UP w okresie do 30.04.2014 r.

Formy wsparcia jakimi zostały objęte osoby niepełnosprawne to poradnictwo psychologiczne, psychospołeczne, zawodowe; szkolenia, staże.

Projekt *Przyjazna Praca II*

Celem projektu²² jest zwiększenie poziomu aktywizacji społecznej i zawodowej u co najmniej 93% z 30 (14 kobiet, 16 mężczyzn) osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie oraz podjęcie zatrudnienia przez co najmniej 20% uczestników projektu do 30.06.2015 r.

Projekt *Ambitni i Przedsiębiorczy*

Celem ogólnym projektu²³ jest aktywizacja zawodowa i poprawa zdolności do zatrudnienia 1279 osób bezrobotnych w tym 84 osoby niepełnosprawne.

---

²¹ Finansowanie: Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.4 Niepełnosprawni na rynku pracy.

²² Finansowanie: Priorytetu VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.4 Niepełnosprawni na rynku pracy.

²³ Finansowanie: Program operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Działanie 6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie, Poddziałanie 6.1.3 Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych.

Formy wsparcia jakimi zostały objęte osoby bezrobotne w tym niepełnosprawne to:

- organizacja szkoleń,
- organizacja staży,
- przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, w tym pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanego z podjęciem działalności gospodarczej,
- przyznanie doposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego.

Projekt *Akademia Aktywności Zawodowej*

Celem projektu²⁴ było zwiększenie poziomu aktywności zawodowej i zdolności do zatrudnienia u min. 93% z 60 osób bezrobotnych w wieku 18–30 lat, zarejestrowanych w Miejskim Urzędzie Pracy w Lublinie oraz wsparcie w uzyskaniu zatrudnienia u co najmniej 60% uczestników projektu do 30.06.2015 r.

Uczestnikami projektu były również 3 osoby niepełnosprawne.

Menadżer Kariery Zawodowej

Celem projektu²⁵ jest zwiększenie poziomu aktywności zawodowej 50 osób bezrobotnych w wieku 18-30 lat zarejestrowanych w Miejskim Urzędzie Pracy w Lublinie poprzez realizację poradnictwa zawodowego w okresie do 30.06.2015 r. Uczestnikami projektu były również 4 osoby niepełnosprawne.

Formy wsparcia jakimi zostały objęte osoby w tym projekcie to: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe indywidualne, indywidualny plan działania, grupowe poradnictwo zawodowe.

Lubelskie Centrum Doradztwa Edukacyjnego

Projekt partnerski

Celem projektu²⁶ było zapewnienie dostępu do kształcenia ustawicznego 600 osób dorosłych z obszaru powiatu grodzkiego lubelskiego poprzez promowanie idei kształcenia ustawicznego, wdrożenie strategii realizacji usług doradztwa edukacyjno - szkoleniowego oraz uruchomienie bazy informacji o rynku edukacyjnym do kwietnia 2015 r. Uczestnikami projektu było 27 osób niepełnosprawnych.

---

²⁴ Finansowanie: Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Działanie 6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie, Poddziałanie 6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy.

²⁵ Finansowanie: Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich Działanie 6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie Poddziałanie 6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy.

²⁶ Finansowanie: Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach Działanie 9.6 Upowszechnienie uczenia się dorosłych Poddziałanie 9.6.3 Doradztwo dla osób dorosłych w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru kierunków i formy podnoszenia swoich kompetencji i podwyższania kwalifikacji.

Formy wsparcia jakimi zostali objęci uczestnicy projektu to: promocja, rekrutacja i budowa zaufania, doradztwo edukacyjne - porada indywidualna, doradztwo edukacyjne – grupowe, pomoc w samodzielnym korzystaniu z zasobów, monitoring i opieka na etapie uczestnictwa w kształceniu.

Partnerstwo MUP z Agencją Zatrudnienia Fundacji Fuga Mundi

Miejski Urząd Pracy w Lublinie na podstawie umowy o współpracy partnerskiej w zakresie wspólnej realizacji działań Agencji Zatrudnienia Fundacji Fuga Mundi zorganizował 5 staży 3 miesięcznych dla osób bezrobotnych z orzeczoną stopniem niepełnosprawności.

Osoby te były zarejestrowane w Miejskim Urzędzie Pracy w Lublinie, korzystały z usług i realizowanych działań przez Agencję Zatrudnienia Fundacji Fuga Mundi.

A.11.3.4. Wspieranie działań z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych

Praca stanowi ważny element życia społecznego – jest źródłem utrzymania, wpływa na pozycję społeczną, umożliwia samorealizację oraz nawiązywanie kontaktów społecznych. Dla wielu niepełnosprawnych osób praca jest dodatkowo istotnym elementem rehabilitacji społecznej. Jednocześnie osoby niepełnosprawne są jedną z grup będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Na uwagę zasługuje fakt, że Miasto Lublin przyczynia się do podnoszenia dostępu do zatrudnienia dla osób niepełnosprawnych. Przykładem dobrych praktyk jest sukcesywny wzrost zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w Urzędzie Miasta Lublin.

A.11.3.5. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w UM Lublin

Zwiększanie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta Lublin (dane na 31.12. 2014 r.) Etaty ogółem: **1350,325** (stan faktyczny)

W UM Lublin w przeliczeniu na etaty jest zatrudnionych **78 osób niepełnosprawnych**. **Stanowi to 5,77% ogólnej liczby etatów w urzędzie.**

Tabela 51: Zatrudnienie niepełnosprawnych w UM Lublina na 2014-12

Stanowisko pracy	Liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych na tym stanowisku
stanowiska kierownicze:	7
administracyjno - biurowe:	61
specjaliści:	5
stanowiska robotnicze i obsługi:	6

Wspomnienie 5,77% zatrudnionych w UM Lublin posiadających orzeczenie o niepełnosprawności przyznany ma stopień niepełnosprawności jak przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 52: Stopień niepełnosprawności i niepełnosprawnych zatrudnionych w UM Lublin.

Stopień niepełnosprawności pracowników UM Lublin	Odsetek w stosunku do ogółu zatrudnionych
stopień lekki	2,37
stopień umiarkowany	3,26
stopień znaczny	0,22
SUMA	5,77

Ilość zatrudnionych osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta Lublin wzrosła od roku 2005 aż o **339%**.

Tabela 53: Liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w UM Lublin w latach 2005-2014

Rok	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych w UM Lublin
2005	23
2011	55
2012	55
2013	74
2014	78

Pracodawcy, którzy zatrudniają co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i równocześnie nie osiągają [6% wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych](#), zobowiązani są do wnoszenia z tego tytułu miesięcznych wpłat na konto Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

W maju 2014 r. przekroczony po raz pierwszy został przez UM Lublin wskaźnik 6%.²⁷ Na dzień 31 grudnia 2014 r. wskaźnik PFRON wynosi 6,74% w etatach i 6,78% w osobach.

Urząd zrealizował 2 projekty, dzięki którym zatrudnionych zostało 23 osób niepełnosprawnych.

Pierwszy projekt „Sprawni w pracy w Urzędzie Miasta Lublin” realizowany był od 1 lutego 2010 r. do 31 stycznia 2012 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz środków krajowych poddziałanie 7.2.1. Całkowity koszt dofinansowania wyniósł 932 620 zł.

---

²⁷ przeliczeniu wykonywanym dla PFRON, uwzględniającym stopień niepełnosprawności oraz schorzenia specjalne.

W ramach zatrudnienia subsydiowanego 10 osób niepełnosprawnych podjęto pracę w Urzędzie Miasta Lublin (1 osoba w Biurze ds. osób niepełnosprawnych, 9 osób w Wydziale Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego – biuro Monitoringu Wizyjnego). Beneficjenci otrzymali także wsparcie w postaci szkoleń, skorzystali z pomocy psychologa i trenera pracy.

Od dnia 1 kwietnia 2013 r. w Urzędzie Miasta Lublin **rozpoczęto realizację kolejnego projektu „Przez staż i pracę do aktywności i samodzielności”**. Działania zrealizowane zostały w ramach projektu współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytet VII – Promocja integracji społecznej, Działanie 7.4. Niepełnosprawni na rynku pracy. Projekt zakończył się 31 czerwca 2014 r.

Dzięki udziałowi w projekcie, 21 osób niepełnosprawnych uzyskało dostęp do zatrudnienia. Działania dodatkowe, jakie zostały zrealizowane w trakcie trwania Projektu obejmowały doradztwo zawodowe, poradnictwo psychologiczne oraz szkolenie przygotowujące do pracy w administracji samorządowej uczestników Projektu,

Gmina Lublin, jako beneficjent projektu, zobowiązała się do przedłużenia zatrudnienia minimum 20% uczestników projektu na okres 12 miesięcy po jego zakończeniu, tj. 5 osobom. Ze względu na rzetelność i profesjonalizm wykazany w pracy, 7 osobom przedłużone zostały umowy o pracę.

Pozytywne doświadczenia wynikające z odbytych staży osób niepełnosprawnych w Urzędzie, przyczyniły się do kontynuacji stażu dwóch osób w Urzędzie Miasta Lublin, jednej w Biurze ds. Osób Niepełnosprawnych, drugiej w jednostce ds. Bezpieczeństwa i Higieny Pracy. Trzecia osoba podjęła staż w Europejskiej Fundacji Opieki z siedzibą w Lubelskim Centrum Aktywności Obywatelskiej UML, czwarty stażysta pracuje w Targach Lublin S.A., w których miasto jest akcjonariuszem.

Zatrudnione w Urzędzie osoby niepełnosprawne są najlepszym przykładem dla pozostałych niepełnosprawnych mieszkańców Lublina, że osoba niepełnosprawna może się kształcić, pracować, podnosić swoje kwalifikacje i służyć innym, promując przy tym pozytywny wizerunek osoby z niepełnosprawnością.

Działania podejmowane przez Urząd Miasta Lublin na rzecz zwiększania dostępu do zatrudnienia osób niepełnosprawnych zostały docenione w konkursie „Lodołamacze” organizowanym przez Polską Organizację Pracodawców Osób Niepełnosprawnych, w którym w 2010 r. Urząd Miasta Lublin wygrał etap regionalny w kategorii Pracodawca Nieprzedsiewiorca. W 2012 roku Urząd Miasta Lublin zajął III miejsce w etapie regionalnym.

Dla zwiększenia efektywności i spójności działań na rzecz integracji zawodowej osób niepełnosprawnych wskazane jest stworzenie systemu wymiany informacji pomiędzy instytucjami rynku pracy, ośrodkami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi,

przedstawicielami pracodawców. W system ten należy także włączyć szkoły, które przygotowują osoby niepełnosprawne do podjęcia zatrudnienia.

Skutecznie działający system wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej powinien obejmować: wymianę informacji pomiędzy publicznymi i niepublicznymi instytucjami rynku pracy, instytucjami integracji i pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami oświatowymi. Powinien również zapewnić komplementarność usług oferowanych na rzecz klientów, podnoszenie kompetencji pracowników instytucji rynku pracy, promocję możliwości zatrudniania osób niepełnosprawnych.

A.12. Mieszkania

A.12.1. Lokale komunalne przyznawane osobom niepełnosprawnym

Zasady przyznawania lokali komunalnych reguluje Uchwała Rady Miasta nr 228/VIII/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 25 czerwca 2015 roku w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Lublin.

Niepełnosprawność jest czynnikiem, który zwiększa szanse osób niepełnosprawnych w zależności od posiadanego stopnia niepełnosprawności na uzyskanie mieszkania z zasobów miejskich, lecz nie jest odrębnie wykazywana liczba takich osób, ani nie są wykazywane specjalne dostosowania dla osób ze specyficznymi potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.

Brakuje danych na temat przystosowań mieszkań komunalnych do niepełnosprawności ruchowej. Wydział Spraw Mieszkaniowych (WSM) wynajmuje lokale komunalne wyłącznie osobom ujętym w wykazach ostatecznych, sporządzanych stosownie do przewidywanych możliwości Gminy.

WSM ze stanowiska d/s przyznawania lokali komunalnych wskazał ogółem w 2014 r. lokal 32 rodzinom, których członkowie posiadają orzeczony stopień niepełnosprawności, w tym:

1. 25 rodzin, gdzie osobą niepełnosprawną był wnioskodawca lub współmałżonek:
  - 7 osób stopień lekki,
  - 13 osób stopień umiarkowany,
  - 5 osób stopień znaczny;
  - 8 rodzin, gdzie osoba niepełnosprawną był pełnoletni członek rodziny:- 4 osoby stopień umiarkowany, - 4 osoby stopień znaczny;
  - 8 rodzin, gdzie osobą niepełnosprawną było dziecko (niepełnosprawność orzeczona przed 16 rokiem życia).

Łączna liczba (25+8+8) jest większa od 32 gdyż w niektórych przypadkach osobami niepełnosprawnymi w rodzinie były osoby z kilku wymienionych grup (np. wnioskodawcy - rodzice oraz ich dzieci lub ich dorosłe dzieci).

Lokale przyznane 32 rodzinom gdzie występuje niepełnosprawność stanowią 54,23 % ogółem przyznanych lokali w 2014 r. tj. 59 lokali ze stanowiska d/s przyznawania lokali komunalnych.

Ze stanowiska d/s zamiany mieszkań w 2014 r. wydano 26 skierowań do zawarcia umowy najmu lokalu rodzinom, których członkowie posiadają orzeczony stopień niepełnosprawności, w tym:

- 8 skierowań do zamiany na lokal mieszkalny równorzędny położony na niższej kondygnacji lub o lepszym wyposażeniu technicznym ze względu na stan zdrowia potwierdzony orzeczeniem o niepełnosprawności.

- 1 skierowanie do zamiany na lokal mniejszy dla osoby niepełnosprawnej.
- 16 skierowań do zamiany na lokal mieszkalny jako realizacji wykazu zamian – dla osób niepełnosprawnych bądź członków rodziny z niepełnosprawnością.
- 1 skierowanie do zamiany lokalu socjalnego na inny lokal socjalny położony na niższej kondygnacji ze względu na stan zdrowia – osoba na wózku inwalidzkim.
- Powyższe skierowania wydane ze stanowiska d/s zamiany mieszkań stanowią 41,94% zrealizowanych zamian w 2014 r. tj. 62 zamiany.

Aktualnie na wskazanie mieszkania (lokalu mieszkalnego lub socjalnego - w zależności od uzyskiwanego dochodu) oczekują 92 rodziny ujęte w opracowanych wykazach. W tej liczbie 47,83% stanowią osoby, które posiadają orzeczenie o niepełnosprawności.

W chwili obecnej w Wydziale Spraw Mieszkaniowych zarejestrowanych jest łącznie 5058 spraw osób, które wystąpiły o przyznanie lokalu komunalnego. Z uwagi na fakt, że wymagane dokumenty (w tym orzeczenia o stopniu niepełnosprawności) składane są przez interesantów w przypadku tworzenia wykazów, brak jest możliwości określenia ile w tej liczbie jest osób niepełnosprawnych.

Obecnie brakuje uregulowań dotyczących projektowania w nowo budowanych budynkach komunalnych i miejskich określonej liczby mieszkań bez barier architektonicznych, zarezerwowanych do wynajęcia (partycypacji) dla osób z dysfunkcją ruchu, spełniających warunki uprawniające do ubiegania się o lokal komunalny. W staraniach o lokal osoby niepełnosprawne mogą liczyć na dodatkową punktację z tytułu niepełnosprawności, jednak niewystarczająca jest liczba mieszkań komunalnych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością głównie fizyczną. Istnieje również zapotrzebowanie na małe formy mieszkalnictwa indywidualnego i grupowego takie jak mieszkania chronione i rodzinne domy pomocy społecznej, chociaż te ostatnie, zgodnie z przepisami mogą być tworzone dla osób starszych.

W ostatnich latach Zarząd Nieruchomości Komunalnych wykonał w 3 budynkach mieszkalnych należących do Miasta następujące prace przystosowujące budynek do potrzeb osób niepełnosprawnych: z własnych środków: podjazd oraz platform na schodach, a także windę, której koszt częściowo ze środków uzyskanych w ramach likwidacji barier architektonicznych środków pokryła osoba niepełnosprawna.

Aktualnie ZNK przygotowuje dokumentację projektową na budowę trzech budynków mieszkalnych na osiedlu Felin, w których lokale na parterze będą przystosowane dla osób niepełnosprawnych. Inne prace modernizacyjne będą wykonywane w miarę zgłaszanych potrzeb i posiadanych środków.

A.12.2. Mieszkania chronione i treningowe

Osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, może być przyznany pobyt w mieszkaniu chronionym.

***Mieszkanie chronione** jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną.*

Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

***Mieszkanie treningowe** ma przygotować osobę do samodzielnego życia w mieszkaniu służącym stałemu pobytowi.*

W roku 2014 na terenie Miasta Lublin funkcjonowało łącznie 28 mieszkań chronionych z 89 miejscami, z czego 10 mieszkań było prowadzonych przez MOPR.

Przeznaczone były w szczególności dla osób niepełnosprawnych, osób z zaburzeniami psychicznymi, cudzoziemców, usamodzielniających się wychowanków placówek oraz opuszczających rodziny zastępcze. Z pobytu w mieszkaniach chronionych w roku 2014 skorzystało 112 osób, w tym 52 osoby niepełnosprawne.

Mieszkania chronione dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, fizycznie, z zaburzeniami psychicznymi oraz w podeszłym wieku

A.12.2.1. Prowadzone przez Dom Pomocy Społecznej z siedzibą w Lublinie przy ul. Ametystowej

Mieszkania chronione prowadzone przez Dom Pomocy Społecznej z siedzibą w Lublinie przy ul. Ametystowej 22 im. Św Jana Pawła II, przeznaczone są dla osób, które ze względu na chorobę, sytuację życiową, niepełnosprawność lub wiek potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki.

W szczególności są to osoby uczestniczące w procesie usamodzielnienia poprzez uczestnictwo w środowiskowych domach samopomocy, warsztatach terapii zajęciowej lub zakładzie aktywności zawodowej, dla których pobyt w mieszkaniu chronionym ma stanowić etap w procesie rehabilitacji społecznej lub zawodowej.

Szczegółowe zasady dot. zasad kierowania do mieszkań chronionych prowadzonych przez ww. Dom, zostały zawarte w Zarządzeniu nr 14/2011 Prezydenta Miasta Lublin.

Ww. Dom dysponuje 18 mieszkaniami chronionymi dla 39 osób. Z pobytu w mieszkaniach chronionych w roku 2014 skorzystały 52 osoby z różnym rodzajem niepełnosprawności. Łączna liczba mieszkań – 18, w tym 3 mieszkania trzy pokojowe i 15 mieszkań dwu pokojowych. Każde mieszkanie posiada: umeblowany pokój dzienny, sypialnię, łazienkę, kuchnię wyposażoną w meble, zlewozmywak, kuchenkę elektryczną, okap. Mieszkańcy mają prawo doposażyć mieszkanie po wcześniejszych uzgodnieniach z personelem.

A.12.2.2. Prowadzone przez stowarzyszenie Misericordia

Kolejnych 6 mieszkań chronionych prowadzonych jest przez organizację pozarządową - Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia.” Stowarzyszenie dysponuje 16 miejscami dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

A.12.2.3. Prowadzone przez Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności Środowiskowego Domu Samopomocy "Roztocze"

W mieście funkcjonują także **3 mieszkania treningowe** prowadzone przez Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności, w których **mieszka 14 osób,**

W mieście nie został opracowany system osiągania samodzielności poprzez etapowe korzystanie z różnych form mieszkalnictwa wspomaganego. Brakuje danych pochodzących z organizacji pozarządowych prowadzących ŚDS, WTZ jak też z Zespołu Ośrodków Wsparcia odnośnie zapotrzebowania na taki rodzaj usług społecznych. Niewątpliwie należy dokonać takiej analizy i w razie potrzeb wdrożyć system mieszkalnictwa wspomaganego.

A.13. Współpraca międzynarodowa

Wymiana doświadczeń odbywa się we współpracy z organizacjami z miast partnerskich i zaprzyjaźnionych z Lublinem oraz ze **stowarzyszeniem miast europejskich „Eurocities”**. Współpracę międzynarodową dotyczącą działań na rzecz osób niepełnosprawnych prowadzą również organizacje pozarządowe w ramach realizacji swoich zadań statutowych m.in. poprzez implementację projektów.

W Urzędzie Miasta Lublin **w 2013 roku gościła delegacja z Gruzji zorganizowana przez Kongres Inicjatyw Europy Wschodniej we współpracy z Biurem Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych oraz FRON**. Podczas spotkania przedstawiono rozwiązania systemowe oraz formy wsparcia osób niepełnosprawnych w Polsce, a także zadania i działania Urzędu Miasta na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców oraz organizacji pozarządowych działających w sferze społecznej.

W dniach 4–6 listopada 2014 r. w Lublinie gościła delegacja z Gruzji. Głównym celem wizyty było zapoznanie się z założeniami lubelskiej polityki społecznej, szczególnie w aspekcie wsparcia osób niepełnosprawnych.

Lublin został wybrany z uwagi na realizowane u nas w mieście systemowe rozwiązania w zakresie rehabilitacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych.

Goście odwiedzili m.in. Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych, Dzienny Ośrodek Adaptacyjny dla Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnością Intelktualną, Dom Pomocy Społecznej Kalina, z nowo utworzonym oddziałem dla 25 osób z chorobą Alzheimera.

W programie wizyty odbyła się również wizytacja mieszkań chronionych, które zapewnia Dom Pomocy Społecznej im. Św. Jana II przy ul. Ametystowej oraz w Zakładzie Aktywności Zawodowej w Stowarzyszeniu Misericordia. Wizyta została zorganizowana przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w ramach projektu „Podstawy prawne, finansowe i administracyjne systemu wsparcia osób niepełnosprawnych w Gruzji” i doskonale wpisuje się w założenia polsko-gruzińskiego memorandum o współpracy w dziedzinie polityki społecznej, podpisanego 27 października 2014 roku w Tbilisi.

Memorandum zakłada współpracę w zakresie wymiany informacji i dobrych praktyk dotyczących zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz problematyki zatrudnienia i zabezpieczenia społecznego w obu krajach, a w szczególności systemu wsparcia osób niepełnosprawnych. Porozumienie dotyczy również dialogu na temat wyzwań pojawiających się w sferze społecznej oraz wymiany doświadczeń w ich rozwiązywaniu.

W ramach Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w dniu 6 listopada 2014 roku odbyła się Konferencja „System wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi” współorganizowana przez Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Lublin i Lubelskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego z udziałem 5-osobowej delegacji EHMA (European Health Management Association).

W ramach współpracy samorządu z NGO - od 2 lat działa Lubelskie Porozumienie na Rzecz Zdrowia Psychicznego i Punkt Informacyjno-Konsultacyjny jako owoc współpracy Polsko - Niemieckiej. Projekt finansowany przez Fundację Aktion Mensch, realizowany przez Stowarzyszenie ALBATROS z Berlina i Lubelskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego. Pomimo zakończenia Projektu działania są nadal prowadzone.

W latach 2014-2015 Lubelskie Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych - Sejmik Wojewódzki z partnerem organizacją pozarządową z Brześcia „Niepełnosprawny i środowisko” realizowało w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina 2007 - 2013. Projekt pn.: Łamanie barier Lublin–Zamość–Włodawa-Brześć – Partnerstwo na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych 2012 – 2013. Celem projektu był rozwój transgranicznej współpracy pomiędzy partnerskimi organizacjami non - profit w oparciu o wymianę doświadczeń oraz zintegrowane formy rehabilitacji i aktywizacji osób z niepełnosprawnością. W ramach działań objętych projektem przeprowadzono szkolenia, warsztaty, wizyty studyjne, konferencje oraz wsparto działanie Punktu Informacyjno - Doradczego w Lublinie, gdzie można było skorzystać z informacji, porad prawnika, psychologa i doradcy zawodowego. Projekt skierowany był do osób z niepełnosprawnością, liderów, wolontariuszy organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz pracowników instytucji publicznych. Urząd Miasta Lublin partycypował w organizacji szkolenia dla liderów i wolontariuszy organizacji pozarządowych działających na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnościami z Lublina.

W 2015 roku realizowany jest przez Lubelskie Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych - Sejmik Wojewódzki i Fundusz Charytatywny „Żyj z Nadzieją” z Krzemieńca na Ukrainie w ramach programu „Rita – Przemiany w regionie”. Projekt „Dla nadziei jutra”. Poprzez dzielenie się polskim doświadczeniem i dobrymi praktykami w obszarze działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami projekt ma wzmocnić ukraińską organizację w przygotowaniach do utworzenia na terenie powiatu krzemienieckiego Centrum Rehabilitacji. W merytoryczne działania projektowe włączyły się lubelskie organizacje i instytucje osób z niepełnosprawnościami oraz Urząd Miasta Lublin.

A.14.Podsumowanie raportu – Analiza ABC

Atuty

1. **Sytuacja zawodowa niepełnosprawnych w Polsce powoli się poprawia.** Nie ma danych szczegółowych dla woj. Lubelskiego.
  - a. **współczynnik aktywności zawodowej** (stosunek liczby wszystkich niepełnosprawnych prawnie do tych, którzy pracują lub poszukują pracy) był najwyższy w roku 1993 (21,9%) i od tego czasu systematycznie malał do roku 2006, kiedy to osiągnął minimum (15,0%) i od tego czasu rośnie, obecnie (i kw. 2015) osiągając 18,2%.
  - b. **Wskaźnik zatrudnienia** (stosunek aktywnych zawodowo niepełnosprawnych do niepełnosprawnych pracujących) postępuje za poprzednim wskaźnikiem. Jego minimum również nastąpiło w 2006 roku (12,6%) i również od tego czasu rośnie osiągając obecnie 15,5%.
2. **Notujemy spadek liczby osób wspartych przez MOPR z powodu niepełnosprawności o ok. 10% w latach 2010/2014**
3. **Stale następuje rozwój sieci wsparcia instytucjonalnego** w postaci DPS, ŚDS, ośrodków wsparcia itp.
4. **Następuje rozwój nowatorskich form wsparcia środowiskowego** – tu przede wszystkim trzeba wymienić wprowadzenie usługi asystenta osobistego
5. **Ilość zatrudnionych osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta Lublin wzrosła od roku 2005 aż o 339%.** W maju 2014 r. przekroczony po raz pierwszy został przez UM Lublin wskaźnik 6%, co zwalnia urząd miasta ze składek na PFRON.
6. Jest **duża liczba projektów zwiększających dostęp do zatrudnienia** skierowana do osób niepełnosprawnych.
7. **Zwiększa się dostępność komunikacji miejskiej** dla osób z różnymi niepełnosprawnościami
8. Zapewnienie dostępności do informacji oraz specjalistycznego poradnictwa prawnego i psychologicznego osobom niepełnosprawnym
9. Prowadzenie działań na rzecz aktywizacji społecznej oraz kreowania pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych (Konkursy, Targi itp.)
10. Wspieranie organizacji pozarządowych działających w sferze społecznej poprzez funkcjonowanie Lubelskiego Centrum Aktywności Obywatelskiej

Bariery

1. **Woj. Lubelskie ma najwyższy wskaźnik niepełnosprawności w kraju.** Odsetek osób niepełnosprawnych (prawnie i biologicznie) w Polsce 12,3 %. Odsetek osób niepełnosprawnych (prawnie i biologicznie) w woj. Lubelskim – 14,3% (311,8 tys. osób)
2. Mamy do czynienia z **częstymi zmianami w prawie.** To bardzo utrudnia planowanie i realizację działań.
3. **Niepełnosprawnych dzieci przybywa.** Liczba wzrosła z 1600 (2002) do 2 091 (2011) co w procentach względnych (w odniesieniu do wielkości tej podgrupy) stanowi 30,6% wzrostu. Być może jest to uboczny skutek większej przeżywalności dzieci urodzonych.
4. **Niedostateczna ilość obiektów zapewniających kompleksowe wsparcie edukacyjne, rehabilitacyjne oraz rekreacyjne dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,** jednocześnie stanowiącego wsparcie dla aktywizacji zawodowej oraz integracji ze środowiskiem.
5. **Brak analizy dotyczącej zapotrzebowania na mieszkania wspomagane** (chronione, treningowe) a co za tym idzie systemu osiągnięcia jak największej samodzielności.
6. **Zbyt mała ilość mieszkań w zasobach komunalnych miasta,** w tym dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
7. **Brak w Urzędzie Miasta osoby odpowiedzialnej za kontrolowanie wdrażania idei projektowania uniwersalnego** oraz stosowania założeń tej zasady na etapie projektowania inwestycji.
8. Licznie występujące bariery dla osób z różnymi niepełnosprawnościami w przestrzeni publicznej miasta
9. **Wzrost liczby osób wspartych przez MOPR z powodu długotrwałej choroby o ok. 6% w latach 2010/2014.**

Ciekawe

1. **Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w polityce społecznej:**
  - wprowadzenie usługi asystenta osobistego,
  - otwarcie ŚDS dla osób z autyzmem,
  - otwarcie nowego oddziału w DPS – pierwszej na Lubelszczyźnie i w całym regionie wschodnim polski placówki przeznaczonej dla osób z chorobą Alzheimera i schorzeniami pokrewnymi,
  - utworzenie Lubelskiego Centrum Aktywności Obywatelskiej,
  - wprowadzenie systemu ulg gminnych w komunikacji miejskiej, obiektach kulturalnych i sportowych
  - znaczny wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta Lublin
  - otwarcie pierwszego żłobka z miejscami dla niepełnosprawnych dzieci.

B. Plan działań

Celem głównym programu na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin jest:

Zapewnienie osobom niepełnosprawnym godnego funkcjonowania we wszystkich sferach życia

Ma za zadanie objąć swoim zasięgiem osoby o różnych rodzajach niepełnosprawności i zapewnić wieloaspektowość wsparcia.

„Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin” został opracowany i zaktualizowany w odniesieniu do „Strategii rozwiązywania problemów społecznych Miasta Lublin 2014-2020”.

Cele szczegółowe:

1. Wspieranie i realizacja działań zmierzających do udostępnienia przestrzeni publicznej oraz informacji.
2. Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych.
3. Podniesienie efektywności systemu rehabilitacji społecznej.
4. Integracja społeczna dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
5. Wspieranie działań w ramach rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Cele szczegółowe stanowią wyjście do sformułowania zadań, które wyznaczają kierunki ich realizacji. Konkretnie działania wynikają przede wszystkim z potrzeb środowiska osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Źródła finansowania

Finansowanie poszczególnych zadań realizowane będzie:

- ze środków własnych Miasta,
- ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (nie wymieniono wszystkich Programów z uwagi na ciągłe zmiany wprowadzane przez Fundusz oraz brak możliwości przewidzenia kolejnych zmian),
- z funduszy zewnętrznych,
- z Funduszu Pracy,
- z budżetu Państwa,
- z innych dostępnych źródeł np. poprzez udział w różnych projektach, funduszach itp.

B.1. Wspieranie i realizacja działań zmierzających do udostępnienia przestrzeni publicznej oraz informacji.

B.1.1. Wdrażanie oraz realizacja idei projektowania uniwersalnego jako czynnika warunkującego dostępność przestrzeni publicznej

B. 1.1.1. Opracowanie diagnozy potrzeb w zakresie zapewnienia dostępności obiektów publicznych oraz ich otoczenia

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Pełnomocnik Prezydenta ds. Osób Niepełnosprawnych , • Biuro ds. osób niepełnosprawnych, • Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Lublin • NGO
Okres realizacji:	2020 r.
Opis:	<ul style="list-style-type: none"> • wskazane jest wykonywanie analizy co 5 lat, • wykonanie analizy porównawczej ze stanem z roku 2015, • uzupełnienie diagnozy o obiekty oraz instytucje niepubliczne, takie jak usługowe czy handlowe. Realizacja w ramach: <ul style="list-style-type: none"> • zadań Biura we współpracy ze wszystkimi jednostkami organizacyjnymi Miasta i organizacjami pozarządowymi lub • zlecenia/powierzenia zadania NGO w drodze konkursu
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba przeprowadzonych badań ankietowych/analiz dotyczących dostosowania budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych

B.1.1.2. Audyt dostępności wybranych budynków użyteczności publicznej należących do Miasta

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Pełnomocnik Prezydenta ds. Osób Niepełnosprawnych , • Biuro ds. osób niepełnosprawnych, • Wydział Projektów Nieinwestycyjnych, • organizacje pozarządowe • uczelnie
Okres realizacji:	sukcesywnie do 2020 r.
Opis:	Realizacja w ramach zadań Biura, środki zewnętrzne, Możliwość współorganizowania <ul style="list-style-type: none"> • z NGO przy pozyskaniu środków zewnętrznych lub • zlecenia/powierzenia zadania NGO w drodze konkursu
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba budynków w których przeprowadzono audyt

B.1.1.3. Realizacja zasad projektowania uniwersalnego w inwestycjach miejskich

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Prezydent Miasta Lublin, • Dyrektorzy Wydziałów UML i jednostek podległych
Okres realizacji:	2016 – 2020 [zadanie ciągłe]
Opis:	<p>Przestrzeganie podczas realizacji wszystkich zadań Miasta, w szczególności inwestycyjnych, modernizacyjnych i remontowych zmierzających do budowania Lublina jako miasta bez barier poprzez opracowanie procedur poczynając od projektu do realizacji.</p> <p>Realizacja w ramach zadań bieżących, pozyskiwanie środków zewnętrznych na ten cel</p> <p>Oprócz spraw oczywistych – pochylnie, szerokie drzwi, łazienki, ważne jest też wprowadzanie nowych udogodnień typu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • informacje głosowe, • informacje w systemie Braille’a, • pętle indukcyjne²⁸ itp.
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne

B.1.1.4. Utworzenie stanowiska ds. wdrażania projektowania uniwersalnego

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Architektury i Budownictwa lub Wydział Planowania lub • Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych
Okres realizacji:	od 2016 r.
Opis:	Konieczne jest zatrudnienie osoby o wykształceniu architektonicznym lub urbanistycznym, która będzie dokonywać przeglądu projektów budowy/przebudowy obiektów miejskich, w tym przestrzeni miejskiej pod kątem zapewniania zasad projektowania uniwersalnego.
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba projektów opracowanych w myśl idei projektowania uniwersalnego; • liczba inwestycji realizowanych w myśl idei projektowania uniwersalnego; • liczba zlikwidowanych barier dla osób niepełnosprawnych w budynkach miejskich; • liczba zatrudnionych osób na stanowisku pracy do zadań którego należałoby koordynowanie realizacji założeń projektowania uniwersalnego;

²⁸ Pętla indukcyjna jest systemem wspomagającym słyszenie, przekazującym dźwięk bezpośrednio do uszu osób z problemami ze słuchem. Składa się ze wzmacniacza elektroakustycznego i układu przewodów, do których można przyłączyć zewnętrzne urządzenia elektroniczne, takie jak mikrofon, telewizor, odtwarzacz DVD i inne. Pętla indukcyjna przesyłając dźwięk bezpośrednio do aparatu słuchowego, pozwala na niezakłócony odbiór i zrozumienie mowy.

B.1.1.5. Program „Lublin bez barier”

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Prezydent Miasta Lublin, • Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych • NGO, • uczelnie • ośrodki badawcze • Straż Miejska
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie kart dostępności obiektów oraz warstwy na geoportalu miejskim zestawiającej informacje o dostępności przestrzeni publicznej oraz bieżąca aktualizacja. • opracowanie standardów dostępności dla Lublina
Sposób realizacji:	zlecenie w drodze konkursu lub umowy o współpracy lub przetargu opracowania metodologii oraz narzędzia do oceny dostępności obiektów użyteczności publicznej. Za wprowadzanie danych na geoportalu odpowiedzialne będzie Biuro ds. osób niepełnosprawnych.
koszt:	środki własne w ramach realizacji zadań, środki zewnętrzne

B.1.1.6. Dostosowywanie komunikacji miejskiej do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami

Realizatorzy:	ZTM, oraz firmy świadczące usługi na rzecz ZTM
Okres realizacji:	2016-2020 [zadanie ciągłe]
Opis:	Nowy tabor miejski jest niskopodłogowy i przystosowany do korzystania przez osoby z obniżoną mobilnością oraz niewidome i niesłyszące. Konieczne jest dbanie, aby również kolejne zamawiane pojazdy spełniały ten warunek. Konieczne jest także dostosowanie infrastruktury przystankowej.
Koszt:	realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba nowych/ dostosowanych pojazdów do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami w komunikacji miejskiej;

B.1.2. Zapewnienie dostępu do informacji

B.1.2.1. Udostępnianie, upowszechnianie wiedzy o niepełnosprawności, ulgach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Biuro ds. osób niepełnosprawnych , • MOPR, • MZOON, • NGO
Okres realizacji:	2016– 2020
Opis:	dalsze funkcjonowanie Ośrodka Informacji Osób Niepełnosprawnych
Sposób realizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja w ramach ogłoszonego otwartego konkursu na realizację zadań dla organizacji pozarządowych, • w ramach zadań bieżących Biura, MOPR, MZOON oraz współpracy z NGO i innymi instytucjami
Koszt:	realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba porad/informacji udzielonych przez pracowników Biura ds. osób niepełnosprawnych, MOPR, MZOON

B.1.2.2. Druk wydawnictw kierowanych do osób niepełnosprawnych i ich aktualizacja,

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-miasto na prawach powiatu • Biuro ds. osób niepełnosprawnych, • NGO, • MOPR
Okres realizacji:	2016 – 2020
Opis:	wydawany jest Miejski Informator dla Niepełnosprawnych Mieszkańców Lublina. Powinien być on stale dostępny zarówno w wersji elektronicznej jak też drukowanej. Wskazana aktualizacja co 2 lata. Możliwość wspierania innych wydawnictw o charakterze informacyjnym opracowywanych przez organizacje pozarządowe.
Sposób realizacji:	opracowanie i wydanie wydawnictw własnych, zlecanie zadań dla NGO,
Koszt:	realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wydanych (dodrukowanych) egzemplarzy danej publikacji;

B.1.2.3. Wsparanie organizacji pozarządowych w zakresie prowadzenia działalności informacyjnej

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Biuro ds. osób niepełnosprawnych, • LCAO, • MOPR, • NGO,
Okres realizacji:	2016– 2020
Sposób realizacji:	w ramach ogłoszonego otwartego konkursu dla NGO na realizację zadań oraz wspieranie poprzez umożliwienie korzystania z pomieszczeń/lokalii Urzędu, zapraszanie od współpracy w realizowanych przedsięwzięciach
Koszt:	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zadań zleconych z zakresu prowadzenia działalności informacyjnej przez organizacje pozarządowe, • liczba porad z zakresu prowadzenia działalności informacyjnej przez organizacje pozarządowe w ramach zadań zleconych, • liczba organizacji korzystających z pomieszczeń LCAO w celu świadczenia działalności informacyjnej;

B.1.2.4. Zapewnienie dostępności serwisów internetowych miasta dla osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin – Miasto na prawach Powiatu, • Wydział Informatyki i Telekomunikacji, • Jednostki podlegające Miastu Lublin i Urzędowi Miasta Lublin
Okres realizacji:	do 2020 r.
Opis:	<ul style="list-style-type: none"> • miejskie serwisy internetowe powinny być dostępne dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, wzroku i słuchu, • sposób zapewnienia tej dostępności opisuje standard WCAG 2.0 (w tłumaczeniu na jęz. polski: wytyczne dotyczące ułatwień w dostępie do treści publikowanych w Internecie). Dokument ten zawiera wskazówki na temat tego, jak budować serwisy internetowe dostępne dla wszystkich użytkowników internetu. Więcej na temat: www.dostepnestrony.pl
Sposób realizacji:	w ramach zadań bieżących Urzędu Miasta Lublin oraz jednostek organizacyjnych,
Koszt:	realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba serwisów, które wdrożyły dostęp do informacji ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz wzroku i słuchu.

B.1.2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w tym zapewnianie dostępu do Internetu,

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin – Miasto na prawach Powiatu, • Wydział Informatyki i Telekomunikacji, • Wydział Projektów Nieinwestycyjnych, • Jednostki podlegające Miastu Lublin i Urzędowi Miasta Lublin, w szczególności MOPR
Okres realizacji:	2016 – 2020
Opis:	rozbudowa dostępu do szerokopasmowego Internetu, hot-spotów
Koszt:	realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki:	Liczba nowo utworzonych hot-spotów

B.2. Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych

B.2.1. Aktywizowanie środowiska lokalnego

B.2.1.1. Wolontariat na rzecz osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • MOPR, • UML, • Pełnomocnik Prezydenta ds. Osób Niepełnosprawnych, • LCAO, • placówki edukacyjne, • Szkoły Wyższe, • NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	w ramach realizowanych zadań przez UML, pozyskiwanych środków zewnętrznych oraz w ramach ogłoszonego otwartego konkursu na realizację zadań publicznych dla NGO, w ramach wspólnie organizowanych przedsięwzięć.

B.2.1.2. Współpraca instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin – Miasto na prawach Powiatu • LCAO. • MOPR, • NGO, • Jednostki podlegające Miastu Lublin i Urzędowi Miasta Lublin
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	jednym z priorytetów Miasta jest współpraca w realizacji zadań z organizacjami pozarządowymi oraz wspieranie ich działalności (np. zlecanie zadań do realizacji, udostępnianie pomieszczeń, realizacja projektów partnerskich) w celu realizacji zadań publicznych oraz w celu ustalenia i realizacji potrzeb niepełnosprawnych mieszkańców Lublina, udzielanie wsparcia w zakresie wkładu własnego do projektów unijnych.
Koszt:	realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne

B.2.1.3. Diagnoza sytuacji i potrzeb osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin – Miasto na prawach Powiatu, • Biuro ds. osób niepełnosprawnych • NGO • Uczelnie, ośrodki badawcze
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	uwzględnianie diagnozy potrzeb przy planowaniu systemu usług i form wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych, na bieżąco w ramach realizowanych zadań.
Sposób realizacji:	realizacja w ramach środków zewnętrznych lub zadania zleconego dla NGO. Wykonanie diagnozy we współpracy z uczelniami lub ośrodkami badawczymi i organizacjami pozarządowymi.
Koszt:	realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne

B.2.1.4. Upowszechnianie wiedzy o niepełnosprawności

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin – Miasto na prawach Powiatu, • Biuro ds. osób niepełnosprawnych • NGO • MOPR
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	realizacja w ramach ogłoszonego otwartego konkursu na powierzenie/zlecenie zadań publicznych, NGO,
Koszt:	realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zorganizowanych akcji i programów dotyczących niepełnosprawności (przyczyn, skutków i sposobów zapobiegania); • liczba uczestników w/w akcji i programów;

B.2.1.5. Podnoszenie wiedzy przez urzędników nt. oferty usług dla osób niepełnosprawnych.

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin – Miasto na prawach Powiatu, Wydziały UML MOPR i inne jednostki podlegające Miastu Lublin i Urzędowi Miasta Lublin
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> liczba przeszkolonych urzędników;

B.2.1.6. Dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:	Gmina Lublin Miasto na prawach powiatu, MOPR i inne jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu, NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	środki PFRON,
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba podmiotów, które otrzymały dofinansowanie

B.2.2. Infrastruktura aktywizująca

B.2.2.1. Funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej.

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin Miasto na prawach Powiatu za pośrednictwem MOPR, NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	podtrzymanie finansowania obecnie działających warsztatów terapii zajęciowej: obecnie działa 9 Warsztatów Terapii Zajęciowej dla 270 uczestników.
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób objętych terapią w warsztatach terapii zajęciowej;

B.2.2.2. Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej [LCAO]

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin Miasto na prawach Powiatu NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	LCAO jest miejscem wsparcia organizacji pozarządowych działających w sferze społecznej, gdzie organizacje pozarządowe mogą bezpłatnie lub na preferencyjnych warunkach: <ul style="list-style-type: none"> korzystać z pomieszczeń LCAO (miejsce spotkań lub stałe biuro), realizować wspólne przedsięwzięcia. Skupienie organizacji w jednym miejscu sprzyja integracji środowiska i realizacji wspólnych inicjatyw.
Koszt:	<ul style="list-style-type: none"> poszukiwane będą środki zewnętrzne na realizację projektów (inwestycyjnych i nieinwestycyjnych), w ramach LCAO w latach kolejnych funkcjonowania Centrum, - środki własne w ramach prowadzenia bieżącej działalności,
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba organizacji pozarządowych współpracujących z LCAO; liczba spotkań jednorazowych i cyklicznych

B.2.2.3. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin Miasto na prawach Powiatu NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	Istnieje potrzeba tworzenia i doposażania placów zabaw, siłowni na powietrzu w sprzęt i urządzenia z których mogłyby korzystać osoby z różnymi niepełnosprawnościami.
Koszt:	<ul style="list-style-type: none"> środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba / rodzaj zakupionego sprzętu

B.2.3. Rozwój placówek i form wsparcia instytucjonalnego

B.2.3.1 Zabezpieczenie miejsc w domach pomocy społecznej oraz w dziennych ośrodkach wsparcia

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin Miasto na prawach Powiatu MOPR, NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	w ramach realizowanych zadań, środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób przebywających w DPS oraz korzystających z dziennych ośrodków wsparcia;

B.2.3.2. Tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin Miasto na prawach Powiatu MOPR, NGO oraz inne podmioty
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	zgodnie z potrzebami środowiska, możliwościami organizacyjnymi i dostępem do źródeł finansowania przedsięwzięcia – możliwościami w ramach środków, którymi dysponuje Gmina Lublin – Miasto na prawach powiatu ,
Koszt:	realizacja w ramach zadań bieżących, środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba nowo utworzonych placówek wsparcia dziennego; liczba osób objętych wsparciem

B.2.3.3. Tworzenie/rozbudowa placówek wsparcia całodobowego

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin Miasto na prawach Powiatu • Wydział Inwestycji i Remontów • MOPR, • NGO oraz inne podmioty
Okres realizacji:	do 2020 r.
Opis:	<p>Z corocznego raportu MOPR nt. Oceny Zasobów Pomocy Społecznej wynika, że w Lublinie ponad 200 osób w podeszłym wieku, którzy potrzebują całodobowej opieki a rodzina nie jest w stanie takiej opieki zapewnić oczekuje na umieszczenie w placówce.</p> <p>Istnieje także zapotrzebowanie na takie placówki m.in. przeznaczone dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem oraz zaburzeniami psychicznymi.</p> <p>Skutkiem tego Gmina Lublin ponosi koszty lokowania tych osób w ośrodkach poza Lublinem, co powoduje znaczne koszty a także utrudnia kontakty z rodziną.</p> <p>Stąd decyzje rozwoju placówek pobytu całodobowego.</p>
Koszt:	środki zewnętrzne, środki własne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba inwestycji, • liczba osób objętych wsparciem

B.2.3.4. Tworzenie rodzinnych domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin Miasto na prawach Powiatu • Wydział Inwestycji i Remontów • MOPR, • NGO oraz inne podmioty
Okres realizacji:	do 2020 r.
Opis:	aktualnie w mieście nie funkcjonuje taka forma wsparcia.
Sposób realizacji:	modernizacja lub pokrycie kosztów najmu lokalu (ze środków własnych lub zewnętrznych)– budynku mieszkalnego jednorodzinnego spełniającego wymogi zawarte w rozporządzeniu Ministra Pracy i polityki Społecznej z dn. 31-05-2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba domów o charakterze rodzinnym, • liczba osób objętych wsparciem

B.2.3.5. Rozbudowa infrastruktury ośrodków wsparcia oraz punktów konsultacyjnych dla osób niepełnosprawnych i starszych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin Miasto na prawach Powiatu Wydziały: Inwestycji i Remontów, Gospodarowania Mieniem, Spraw Mieszkaniowych, MOPR, NGO oraz inne podmioty
Okres realizacji:	do 2020 r.
Opis:	<p>ośrodkiem wsparcia może być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy.</p> <p>Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowy dom samopomocy lub klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.</p>
Sposób realizacji:	przekazanie 2 lokali z zasobów gminy, ich adaptacja, modernizacja, środki zewnętrzne i własne, możliwość zlecenia do realizacji zadania w drodze konkursu
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba ośrodków wsparcia oraz punktów konsultacyjnych, liczba osób objętych wsparciem

B.2.3.6. Rozwijanie sieci mieszkań wspomaganych (chronionych, treningowych, hosteli)

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin Miasto na prawach Powiatu Wydziały: Inwestycji i Remontów, Gospodarowania Mieniem, Spraw Mieszkaniowych, MOPR, uczelnie wyższe, NGO
Okres realizacji:	do 2020 r.
Opis:	<ul style="list-style-type: none"> wykonanie analizy potrzeb na taki rodzaj wsparcia, coroczna analiza zapotrzebowania na mieszkalnictwo wspomagane i jego formy i na jej podstawie opracowanie systemu wsparcia, w miarę możliwości będzie przekazywać mieszkania na potrzeby mieszkalnictwa wspomagane dla osób niepełnosprawnych.
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba nowo utworzonych mieszkań; liczba osób mieszkających w mieszkaniach wspomaganych
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne,

B.2.3.7. Diagnoza zapotrzebowania na lokale z zasobów komunalnych miasta dla osób niepełnosprawnych – coroczna analiza stanu

realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Inwestycji i Remontów UM, • Wydział Spraw Mieszkaniowych UM • ZNK
okres realizacji:	2016
opis:	<ul style="list-style-type: none"> • powyższe Wydziały będą corocznie dokonywać sprawozdania co do liczby zapotrzebowania na mieszkania dla osób z niepełnosprawnościami, w tym dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. • zestawienie zbiorcze będzie zawarte w corocznym sprawozdaniu z realizacji Programu
mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób/rodzin z niepełnosprawnościami oczekujące na mieszkania z zasobów komunalnych Miasta

B.2.3.8. Zwiększanie dostępu osób z niepełnosprawnością narządu ruchu do zasobów mieszkalnictwa komunalnego

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach powiatu • Wydział Spraw Mieszkaniowych • Wydział Inwestycji i Remontów • ZNK
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	<ul style="list-style-type: none"> • zaplanowanie środków finansowych na remonty uwzględniające przystosowywania mieszkań do potrzeb osób niepełnosprawnych, zwłaszcza poruszających się na wózkach inwalidzkich; • wprowadzenie zasad projektowania uniwersalnego przy projektowaniu nowych mieszkań komunalnych, a co za tym idzie oddawanie w użytkowanie osobom niepełnosprawnym <u>przynajmniej dwóch mieszkań rocznie</u> pozbawionych barier architektonicznych; • remontowanie starych budynków zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego, a co za tym idzie <u>oddawanie w wynajem osobom niepełnosprawnym dwóch mieszkań rocznie po remoncie</u>, pozbawionych barier architektonicznych,
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne,
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba mieszkań oddanych do remontu i przystosowanych do niepełnosprawności ruchowej; • liczba przydzielonych mieszkań osobom/rodzinom z niepełnosprawnością;

B.2.3.9. Zapewnienie dostępu do sprzętu rehabilitacyjnego w obiektach służących rehabilitacji

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu • NGO, • zakłady opieki zdrowotnej, • ROPS
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba obiektów wyposażonych w sprzęt rehabilitacyjny • przewidywana liczba osób korzystających ze sprzętu,

2.4. Innowacyjne formy wsparcia

B.2.4.1. Rozwój innowacyjnych form wsparcia, w tym opieki domowej

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu, • MOPR, • NGO
Okres realizacji:	2016-2020
opis:	<p>Jednym z priorytetów Miasta jest wspieranie osób w ich środowisku, w celu uniknięcia kierowania osoby do opieki instytucjonalnej. Potrzebne jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • utworzenie wypożyczalni sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego, wspomagającego, • rozwój usług opieki całodobowej, w tym weekendowej i nocnej oraz o charakterze interwencyjnym, teleopieki itp.
Sposób realizacji:	na bieżąco w ramach realizowanych zadań, także zlecenia/powierzenia zadania NGO w drodze konkursu dla NGO,
koszt:	Środki własne, środki zewnętrzne

B.2.4.2. System usług asystenckich

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • MOPR, • NGO, • Wydział Oświaty i Wychowania, • Biuro ds. osób niepełnosprawnych
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	usługa w Lublinie realizowana jest bezpłatnie w formie zadania zleconego organizacjom pozarządowym od 2012 r. i cieszy się ogromną popularnością. Należy zatem rozwijać tę formę wsparcia.
Sposób realizacji	<ul style="list-style-type: none"> • na bieżąco w ramach realizowanych zadań, • poprzez zlecenia/powierzenia zadania do realizacji NGO w drodze konkursu
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób objętych wsparciem w ramach systemu usług asystenckich; • liczba asystentów; • liczba osób przeszkolonych na asystentów
Koszt:	<ul style="list-style-type: none"> • środki własne, środki zewnętrzne

B.2.4.3 Podnoszenie jakości i dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • MOPR, • NGO,
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	usługi świadczone są w większości odpłatnie. Należy szukać rozwiązań umożliwiających bezpłatne korzystanie lub za niewielką odpłatnością poprzez finansowanie ich ze źródeł zewnętrznych. Usługi w Lublinie realizowane są w formie zadania zleconego organizacjom pozarządowym .
Sposób realizacji	na bieżąco w ramach realizowanych zadań, w ramach pozyskanych środków zewnętrznych poprzez zlecenia/powierzenia zadania NGO w drodze konkursu
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne

B.3. Podniesienie efektywności systemu rehabilitacji społecznej

B.3.1. Wspieranie aktywności osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz działań samopomocowych

B.3.1.1. Programy promujące osiągnięcia oraz pozytywny wizerunek osób niepełnosprawnych

realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach powiatu • MOPR, • NGO
okres realizacji:	2016-2020
sposób realizacji	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja zadania w ramach ogłoszonego otwartego konkursu na powierzenie lub • zlecanie zadań publicznych NGO
Koszt:	<ul style="list-style-type: none"> • środki własne, środki zewnętrzne
mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba projektów promujących osiągnięcia osób niepełnosprawnych; • liczba osób uczestniczących w projektach promujących osiągnięcia osób niepełnosprawnych;

B.3.1.2. Kursy i szkolenia przygotowujące do pracy z osobami niepełnosprawnymi

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach powiatu • MOPR, • NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja zadania w ramach ogłoszonego otwartego konkursu na powierzenie lub • zlecanie zadań publicznych NGO
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba kursów i szkoleń przygotowujących do pracy z osobami niepełnosprawnymi • liczba przeszkolonych osób;

B.3.1.3. Integracja osób niepełnosprawnych z mieszkańcami Lublina

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu • MOPR, • NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	realizacja zadania w ramach działań bieżących oraz ogłoszonego otwartego konkursu na powierzenie lub zlecenie zadań publicznych NGO
Sposób realizacji:	w ramach zadań bieżących oraz otwartego konkursu na powierzenie/zlecenie zadań publicznych NGO,
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba imprez integracyjnych i osób w nich uczestniczących

B.3.1.4. Poradnictwo specjalistyczne

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach powiatu • MOPR, • NGO, • Biuro ds. osób niepełnosprawnych
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	osoby niepełnosprawne potrzebują dostępu usług np. prawnika, psychologa czy doradcy zawodowego. Angażowani specjaliści powinni znać specyfikę potrzeb osób niepełnosprawnych.
Sposób realizacji	otwarty konkurs na powierzenie/zlecenie zadań publicznych NGO, w ramach zadań Biura ds. osób niepełnosprawnych
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba udzielonych porad/osób

B.3.1.5. Organizowanie sportowych, kulturalnych, turystycznych oraz rekreacyjnych działań dla osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach powiatu MOPR, NGO, Wydziały UM kluby sportowe, centra kultury,
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	należy zapewnić dostępność organizowanych imprez i wydarzeń dla osób z różnymi niepełnosprawnościami . Realizacja zadania w ramach zadań bieżących, ogłoszonego otwartego konkursu na powierzenie/zlecenie zadań publicznych NGO,
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba zrealizowanych działań / liczba osób niepełnosprawnych w nich uczestniczących;

B.3.1.6. Programy PFRON służące rehabilitacji społecznej i zawodowej

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu MOPR, NGO, Wydziały UM kluby sportowe, centra kultury, Oddział Lubelski PFRON, WTZ, ZAZ, inne podmioty uprawnione procedurami PFRON do korzystania ze środków PFRON
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	Programy PFRON, konkursy służące rehabilitacji społecznej i zawodowej
Sposób realizacji:	przystępowanie do realizacji programów PFRON kierowanych do samorządu/powiatu oraz NGO
Koszt:	środki PFRON
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba realizowanych programów

B.3.1.7. Wsparcie działalności organizacji pozarządowych działających na polu pomocy osobom niepełnosprawnym,

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • NGO • LCAO
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	<p>Działanie może mieć formę np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspomagania organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych • organizowania wspólnych przedsięwzięć, (projektów) samorządu i NGO • organizacji grup samopomocowych, • wspomagania organizacji inicjatyw społecznych na rzecz osób niepełnosprawnych
Sposób realizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • zlecenia/powierzenia zadania NGO w drodze konkursu, • projektów i zadań zleconych PFRON, • działania UML w ramach wydziałów, w szczególności Biura ds. osób niepełnosprawnych, LCAO
Koszt:	<ul style="list-style-type: none"> • środki własne, środki zewnętrzne

B.3.1.8. Wspieranie działań związanych z edukacją niepełnosprawnych osób dorosłych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu • NGO • MOPR
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne

B.3.1.9. Wspieranie działań z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu • MOPR, • NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zrealizowanych działań i osób w nich uczestniczących

B.3.1.10. Pozyskiwanie środków zewnętrznych w zakresie wkładu własnego do projektów unijnych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu • MOPR, • NGO,
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	pozyskiwanie środków zewnętrznych np. unijnych i PFRON do projektów służących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych. W miarę pojawiających się potrzeb i możliwości
Sposób realizacji:	z PFRON oraz unijnych na różne typy projektów w tym: konkursowe, systemowe i partnerskie na rzecz szeroko pojętej rehabilitacji osób niepełnosprawnych
Koszt:	udzielanie wsparcia w zakresie wkładu własnego do projektów unijnych w ramach programu celowego PFRON „Wyrównywanie różnic między regionami”,

B.3.1.11. Stosowanie klauzuli społecznej w zamówieniach publicznych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • Biuro Zamówień Publicznych • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu, • NGO, • ZAZ • podmioty ekonomii społecznej
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	istnieje potrzeba wspierania funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej
Sposób realizacji:	sukcesywnie wprowadzanie stosowania klauzuli społecznej w zamówieniach publicznych realizowanych przez Miasto
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zamówień w których zastosowano klauzulę społeczną • wskaźnik procentowy

B.3.2. Likwidowanie barier technicznych, komunikacyjnych, architektonicznych oraz społecznych

Lublin jest miastem na prawach powiatu. W związku z powyższym otrzymuje środki finansowe na podstawie algorytmu uchwałą Zarządu PFRON.

W ramach rehabilitacji społecznej mogą być realizowane zadania:

- dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie usług tłumacza języka migowego i/lub tłumacza – przewodnika,
- likwidacji barier technicznych, architektonicznych i w komunikowaniu się,
- zaopatrzenia w środki pomocnicze i przedmioty ortopedyczne,
- zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny oraz
- zadania zlecane ngo w drodze otwartego konkursu

Zadania i wysokość środków na poszczególne zadania w ramach rehabilitacji społecznej określa Uchwała RM. Realizacja tego zadania przyczynia się także do wypełniania i realizacji Celu V programu.

B.3.2.1. Zadania zlecone z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane z w ramach środków PFRON będących w dyspozycji Miasta

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu • MOPR, • NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	zadania zlecane NGO w drodze konkursu
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób korzystających z dofinansowań z zakresu rehabilitacji społecznej;

B.3.2.2. Rehabilitacja osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu • MOPR, • NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	realizacja zadania w ramach ogłoszonego otwartego konkursu na powierzenie/zlecenie zadań publicznych NGO, w ramach zadań bieżących
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	liczba osób objętych rehabilitacją organizowaną przez jednostki miasta i organizacje pozarządowe w ramach zadań zleconych w drodze konkursu;

B.3.2.3. Likwidacja barier w urządach i w środowiskowych domach samopomocy oraz placówkach edukacyjnych w zakresie umożliwiania osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu • MOPR, • NGO, • podmioty, które utworzyły i prowadzą placówki edukacyjne, • ŚDS
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> • liczba placówek edukacyjnych, w których zlikwidowano bariery; • liczba placówek UML, w których zlikwidowano bariery; • liczba ŚDS, w których zlikwidowano bariery;

B.3.2.4. Likwidacja barier transportowych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu • MOPR, • NGO, • podmioty, które utworzyły i prowadzą placówki rehabilitacyjne, • WTZ
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dofinansowanych środków transportu;

B.3.3 Rozwój współpracy międzynarodowej

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu • NGO,
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	<ul style="list-style-type: none"> • wymiana doświadczeń • wizyty studyjne
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dofinansowanych środków transportu;

B.4. Integracja społeczna dzieci i młodzieży niepełnosprawnej

B.4.1. Podjęcie działań na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i ich rodzin w celu umożliwienia im aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym

B.4.1.1. Przystosowanie placówek edukacyjnych

realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • Wydział Oświaty i Wychowania, • placówki oświatowe • Wydział Inwestycji i Remontów
okres realizacji:	2016-2020
opis:	potrzebne jest stałe poprawa infrastruktury oświatowej do potrzeb uczniów z różnymi dysfunkcjami. Konieczne jest zastosowanie nowych form, udogodnień np. napisów w systemie Braille'a, pętli indukcyjnych. Wszelkie prace modernizacyjne winny być wykonane w myśl idei projektowania uniwersalnego.
koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
mierniki i wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> • liczba przystosowanych placówek; • liczba zlikwidowanych barier; • opis wprowadzonych udogodnień;

B.4.1.2. Monitoring oraz wymiana danych o liczbie niepełnosprawnych dzieci

realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, • Wydział Oświaty i Wychowania, • Pełnomocnik Prezydenta ds. Osób Niepełnosprawnych
okres realizacji:	2016-2020
opis:	programowanie i zabezpieczania potrzeb edukacyjnych niepełnosprawnych dzieci jest niemożliwe bez wyprzedającej informacji na temat ich liczby.
sposób realizacji	w ramach działań instytucji odpowiedzialnych za orzekanie o niepełnosprawności oraz nadzór nad placówkami edukacyjnymi i opiekuńczymi w mieście.

B.4.1.3. Placówki opiekuńcze i specjalistyczne dla dzieci do lat 3

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu Wydział Oświaty i Wychowania, Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych, placówki oświatowe, NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	<p>w wielu chorobach wczesny okres rozwoju dziecka jest kluczowy dla przeprowadzenia skutecznej rehabilitacji.</p> <p>Należy sukcesywnie rozszerzać i dostosowywać ofertę placówek zakresie m.in. wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i pomocy rodzinie oraz opieki nad dzieckiem do lat 3.</p>
Sposób realizacji	w ramach realizowanych zadań oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację tego zadania
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba nowych placówek/oddziałów oraz liczba dzieci objętych wsparciem

B.4.1.4. Utworzenie placówki kompleksowego wsparcia edukacyjnego, rehabilitacyjnego oraz rekreacyjnego dla dzieci i młodzieży

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu Wydział Oświaty i Wychowania, placówki oświatowe, NGO Wydz. Inwestycji i Remontów UM
Okres realizacji:	do 2020 r.
Opis:	<p>Planuje się utworzenie ośrodka zapewniającego kompleksowe wsparcie edukacyjne, rewalidacyjne oraz rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży od chwili wykrycia niepełnosprawności do momentu uzyskania przez osobę niepełnosprawną niezależności umożliwiającej podjęcie aktywności zawodowej.</p> <p>W planach jest rozbudowa Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej przy ul. Wyścigowej 31w Lublinie oraz rozszerzenie jego funkcjonalności o część rehabilitacyjną oraz kulturalno-opiekuńczą.</p> <p>Więcej na ten temat w karcie zadania inwestycyjnego: PRM 8-5-1 Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej przy ul. Wyścigowej 31 w Lublinie.</p>
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne

B.4.1.5. Edukacja na temat form wsparcia w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu Wydział Oświaty i Wychowania, placówki oświatowe, NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne

4.2. Zapewnienie możliwości pobierania nauki we wszystkich typach szkół, zgodnie z potrzebami rozwojowymi, edukacyjnymi oraz predyspozycjami.

B.4.2.1. Wdrażanie nauczania włączającego we wszystkich typach placówek edukacyjnych i na różnych poziomach nauczania.

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu Wydział Oświaty i Wychowania, placówki oświatowe,
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	w ramach realizowanych zadań oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację tego zadania
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba dzieci objętych nauczaniem włączającym

B.4.2.2. Zapewnienie optymalnej liczby oddziałów integracyjnych, jako realizacji idei kształcenia zintegrowanego

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu Wydział Oświaty i Wychowania, placówki oświatowe, NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji	w ramach realizowanych zadań oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację tego zadania
Mierniki i wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> liczba oddziałów integracyjnych; liczba dzieci uczęszczających do oddziałów integracyjnych

B.4.2.3. Zapewnienie odpowiedniej ilości wykwalifikowanej kadry wspierającej proces kształcenia zgodnie z indywidualnymi potrzebami dziecka (nauczyciele wspomagający, opiekunowie, asystenci)

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu Wydział Oświaty i Wychowania, placówki oświatowe, NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	w ramach realizowanych zadań oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację tego zadania
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób zatrudnionych jako kadra wspierająca, liczba uczniów objętych pomocą kadry wspierającej

B.4.2.4. Prowadzenie różnorodnych zajęć wspierających edukację dzieci i młodzieży niepełnosprawnej

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu Wydział Oświaty i Wychowania, placówki oświatowe, NGO MOPR,
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji	w ramach ogłoszenia otwartego konkursu na realizację zadań oraz w ramach realizacji bieżących zadań
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczniów niepełnosprawnych objętych różnymi formami zajęć edukacyjnych na wszystkich poziomach edukacji; liczba projektów, w których wsparciem zostali objęci niepełnosprawni uczniowie

B.4.2.5. Doradztwo zawodowe

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu Wydział Oświaty i Wychowania, placówki oświatowe, NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	osobom niepełnosprawnym oraz ich rodzinom doradztwo zawodowe jest potrzebne nawet w większym stopniu jak osobom pełnosprawnym. Konieczne jest określenie, jakie czynności zawodowe może dany niepełnosprawny wykonywać, jakie ma osobiste preferencje i do to tych ograniczeń dostosować ścieżkę kształcenia.
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne

B.4.2.6. Dostosowywanie oferty szkół do potrzeb osób niepełnosprawnych i potrzeb rynku pracy

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • Wydział Oświaty i Wychowania, • placówki oświatowe, • NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	w ramach realizowanych zadań oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację tego zadania

B.4.2.7 Prowadzenie działań dążących do zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do wszystkich form i szczebli edukacji

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • Wydział Oświaty i Wychowania, • placówki oświatowe, • Szkoły Wyższe, • Centrum Kształcenia Ustawicznego i in., • Wydz. Inwestycji i Remontów UM, • NGO • MOPR
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Wskaźniki i mierniki:	liczba placówek edukacyjnych, opiekuńczych i specjalistycznych dla dzieci niepełnosprawnych i liczba dzieci z nich korzystających

B.4.2.8 Wsparcie procesu edukacji młodzieży niepełnosprawnej i przygotowanie do wejścia na rynek pracy

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • Wydział Oświaty i Wychowania, • placówki oświatowe, • NGO, • MOPR, • MUP,
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	w zależności od potrzeb niepełnosprawnych Lublinian. Realizacja programów PFRON
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne

B.5: Rehabilitacja zawodowa

B.5.1. Zwiększanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych

B.5.1.1. Zwiększanie zatrudniania osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta Lublin i jednostkach podległych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób niepełnosprawnych pracujących w poszczególnych jednostkach; wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych (%)

B.5.1.2. Tworzenie zakładów aktywności zawodowej, spółdzielni socjalnych, innych podmiotów ekonomii społecznej

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu NGO Osoby prawne
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	w Lublinie funkcjonuje tylko jeden ZAZ skierowany do osób z zaburzeniami psychicznymi. Istnieje zapotrzebowanie na tworzenie kolejnych ZAZ oraz innych podmiotów ekonomii społecznej w tym spółdzielni socjalnych, w których będą mogły pracować osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności.
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba utworzonych ZAZ; liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej

B.5.1.3. Propagowanie idei zatrudnienia osób niepełnosprawnych i innych instrumentów kierowanych do tej grupy osób

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu NGO MOPR MUP
Okres realizacji:	2016-2020
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne

B.5.2. Działania kierowane do osób niepełnosprawnych

B.5.2.1. Kształtowanie zdolności adaptacyjnych osób niepełnosprawnych do zmieniającego się rynku pracy

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu MUP, NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	realizacja zadań bieżących a także w formie wsparcia/powierzenia zadań zleconych dla NGO w drodze konkursu
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne,
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba zrealizowanych działań i osób w nich uczestniczących

B.5.2.2 Dostęp do wiedzy, usług poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> MUP, NGO Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	realizacja zadań a także w formie wsparcia/powierzenia zadań zleconych dla NGO w drodze konkursu. Organizacje pozarządowe mogą w ramach tego działania prowadzić agencje zatrudnienia.
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> liczba zrealizowanych działań i osób w nich uczestniczących

B.5.2.3 Umożliwienie zdobycia niezbędnego doświadczenia zawodowego

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • MUP, • Pracodawcy, • NGO • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	Realizacja zadań bieżących także w formie wsparcia/powierzenia zadań zleconych dla NGO w drodze konkursu.
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zrealizowanych działań i osób w nich uczestniczących

B.5.2.4 Umożliwienie wejścia lub powrotu na rynek pracy

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • MUP, • NGO, • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	Realizacja zadań bieżących także w formie wsparcia/powierzenia zadań zleconych dla NGO w drodze konkursu.
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zrealizowanych działań i osób w nich uczestniczących

B.5.2.6 Przyznawanie środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • MUP, • NGO • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji	realizacja zadań bieżących także w formie wsparcia/powierzenia zadań zleconych dla NGO w drodze konkursu.
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób które otrzymały środki

B.5.2.8 Dofinansowanie do wysokości 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • MUP, • NGO • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	Realizacja zadań bieżących także w formie wsparcia/powierzenia zadań zleconych dla NGO w drodze konkursu. Organizacje pozarządowe mogą w ramach tego działania prowadzić agencje zatrudnienia,
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób które otrzymały dofinansowanie

B.5.2.9 Realizacja programów PFRON z zakresu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • MUP, • NGO • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	realizacja zadań bieżących także w formie wsparcia/powierzenia zadań zleconych dla NGO w drodze konkursu.
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zrealizowanych działań i osób w nich uczestniczących

B.5.2.10 Pozyskiwanie środków pozabudżetowych na aktywizację zawodową oraz wsparcie w miejscu pracy

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • MUP, • NGO • Gmina Lublin-Miasto na prawach Powiatu • jednostki podległe Gminie Lublin – Miastu na prawach Powiatu
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	realizacja zadań własnych oraz zleczanych w drodze konkursu a także aplikowanie do ogłoszonych konkursów
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zrealizowanych działań i osób w nich uczestniczących

B.5.3. Działania wspierające pracodawców

B.5.3.1. Zwrot kosztów poniesionych w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności

Realizatorzy:	Miejski Urząd Pracy w Lublinie,
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	realizacja zadań bieżących
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba pracodawców otrzymujących wsparcie, • wysokość wykorzystanych środków

B.5.3.2. Zwrot miesięcznych kosztów zatrudniania pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy

Realizatorzy:	Miejski Urząd Pracy w Lublinie,
Okres realizacji:	2016-2020
Opis:	w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego na stanowisku pracy
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba pracodawców otrzymujących wsparcie, • wysokość wykorzystanych środków

B.5.3.3. Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy

Realizatorzy:	Miejski Urząd Pracy w Lublinie,
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	Realizacja zadań bieżących
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wyposażonych stanowisk pracy

B.5.3.4. Świadczenie usług doradczych dla pracodawców w zakresie pomocy w doborze odpowiednich kandydatów do poszczególnych instrumentów rynku pracy oraz kandydatów do pracy

Realizatorzy:	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Urząd Pracy w Lublinie, • NGO
Okres realizacji:	2016-2020
Sposób realizacji:	w ramach zadań bieżących
Koszt:	środki własne, środki zewnętrzne
Mierniki i wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> • liczba pracodawców korzystających z usługi

Karty zadań inwestycyjnych

PRM 8-5-1 Rozbudowa Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej przy ul. Wyścigowej 31 w Lublinie

Metryczka

Nazwa alternatywna	brak
Koordynator projektu	Wydział Inwestycji i Remontów
Koszt	55 000 000,00 zł
Źródło szacunku kosztu	wycena dokonana przez Wydział Inwestycji i Remontów
Spodziewany termin realizacji	III kw. 2020 r.

Problem

Zarówno w Lublinie, jak i w całym województwie lubelskim brak jest ośrodka zapewniającego kompleksowe wsparcie edukacyjne, rewalidacyjne (usystematyzowane działania mające na celu przywrócenie niepełnosprawnemu zarówno fizycznie, jak i intelektualnie możliwie pełnej sprawności) oraz rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży od chwili wykrycia niepełnosprawności do momentu uzyskania przez osobę niepełnosprawną niezależności umożliwiającej podjęcie aktywności zawodowej (zgodnie z przepisami prawa maksymalnie do 25 roku życia).

Placówką obejmującą wszystkie rodzaje niepełnosprawności, niosącą pomoc edukacyjną i rewalidacyjną uczniom z całego województwa lubelskiego jest Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie. Obecnie ośrodek prowadzi swoją działalność w dwóch obiektach, przy ul. Hirszfelda 6 i ul. Wyścigowej 31. Taki sposób funkcjonowania w znacznej mierze utrudnia świadczenie kompleksowych usług na wysokim poziomie oraz sprawne zarządzanie ośrodkiem. W związku z powyższym postanowiono zlokalizować cały ośrodek wraz z zapleczem w jednym miejscu przy ulicy Wyścigowej 31. Ze względu na zły stan techniczny budynki wymagają remontu oraz dostosowania do aktualnie obowiązujących przepisów i norm budowlanych w tym: m.in. przepisów przeciwpożarowych, BHP.

W Ośrodku kształcą się i mieszkają dzieci oraz młodzież niepełnosprawna: niesłysząca, słabosłysząca, niewidoma, słabowidząca, z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją),

z upośledzeniem umysłowym w różnym stopniu, z autyzmem, (w tym z zespołem Aspergera) oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Obecnie Ośrodek obejmuje opieką 264 niepełnosprawnych dzieci (ponad 60% podopiecznych ośrodka pochodzi spoza Lublina) w większości z ubogich, często niewydolnych wychowawczo rodzin. Aktualnie obserwuje się wzrost liczby dzieci i młodzieży wymagającej specjalistycznej opieki.

Obecnie ośrodek nie ma możliwości świadczenia usług rehabilitacyjnych, przez co podopieczni muszą korzystać z usług różnych placówek oddalonych od siedziby ośrodka. W związku z tym pojawiają się trudności w synchronizacji godzin rehabilitacji z planem zajęć szkolno-wychowawczych. W konsekwencji wychowankowie mają bardzo intensywny harmonogram dnia, a jedno z rodziców często jest zmuszone do rezygnacji z pracy zawodowej, aby cały dzień podporządkować edukacji, rewalidacji i rehabilitacji dziecka. Taka organizacja powoduje ponadto zbędny stres wpływający na obniżenie skuteczności prowadzonych zajęć.

Niepełnosprawność jest również czynnikiem ograniczającym kontakty z kulturą ze względu na bariery, jakie stwarza między innymi: brak filmów z audiodeskrypcją dla dzieci niewidomych, czy tłumacza migowego dla niesłyszących. W chwili obecnej ośrodek nie jest wyposażony w infrastrukturę umożliwiającą prowadzenie działalności kulturalnej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Proponowane rozwiązanie

Planowana jest przebudowa i rozbudowa obiektów przy ul. Wyścigowej 31 w celu ich adaptacji do potrzeb Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie. Rozszerzona zostanie również funkcjonalność ośrodka o część rehabilitacyjną oraz kulturalno-opiekuńczą.

Planuje się, iż całość inwestycji obejmie utworzenie następujących części:

- ✓ Wczesne wspomaganie rozwoju
- ✓ Przedszkole specjalne
- ✓ Części dydaktyczne szkoły podstawowej, gimnazjum specjalnego, szkół ponadgimnazjalnych specjalnych i szkoły policealnej specjalnej
- ✓ Część rehabilitacyjna, w tym m.in.:
  - pracownię orientacji w przestrzeni, technik brajlowskich, rehabilitacji wzroku, ciemnia, rehabilitacji podstawowej, korekcji wad wymowy, terapii metodą Integracji sensorycznej;
  - gabinety terapii *Biofeedback*, krioterapii, laseroterapii, neurologopedii, terapii w kombinezonach DUNAG 02, do prowadzenia kinezyterapii, fizykoterapii, masażu leczniczego, hydroterapii;
  - basen rehabilitacyjny.

- ✓ Część rewalidacyjno-gimnastyczna, w tym m.in.:
  1. sale (rewalidacyjno-gimnastyczna, terapii zajęciowej);
  2. pracownie zajęć usprawniających;
  3. park orientacji przestrzennej;
  4. plac zabaw;
  5. siłownia na wolnym powietrzu;
- ✓ Część żywieniowa
- ✓ Baza noclegowa
- ✓ Część administracyjna
- ✓ Część kulturalno-opiekuńcza, w tym m.in.:
  - sala (widowiskowa - pełniąca funkcje integrujące środowiska dzieci z niepełnosprawnościami ze zdrowymi rówieśnikami, konferencyjna, kinowa telewizyjna);
  - biblioteka – wypożyczalnia zbiorów;
  - czytelnia z Centrum Multimedialnym;
  - studio nagrań;
  - gabinety (pedagoga, psychologa, doradcy zawodowego, lekarski, pielęgniarki, stomatologa).
- ✓ Pomieszczenia ogólnego przeznaczenia i socjalne dla pracowników obsługi

Ośrodek zostanie kompleksowo wyposażony w specjalistyczny sprzęt wspomagający pracę z uczniem niepełnosprawnym (m.in. pomoce edukacyjne, pomoce rewalidacyjne, sprzęt rehabilitacyjny, wyposażenie warsztatów zawodowych, park orientacji przestrzennej).

Teren wokół placówki będzie dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, dla małych dzieci powstaną 2 place zabaw, ogród doświadczeń oraz park orientacji w przestrzeni dla niewidomych. Starsi uczniowie będą mieli do dyspozycji siłownię na wolnym powietrzu.

Przebudowa i rozbudowa budynku przy ul. Wyścigowej 31 pozwoli na świadczenie usług w jednym miejscu, w pełni dostosowanym i wyposażonym w nowoczesny sprzęt niezbędny do edukacji, rewalidacji oraz rehabilitacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Przy rozbudowie i modernizacji budynku zostaną zastosowane zasady projektowania uniwersalnego z uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnych.

Spodziewane korzyści. Projekty powiązane

Realizacja przedsięwzięcia umożliwi niesienie pomocy niepełnosprawnym dzieciom i młodzieży oraz ich rodzinom poprzez kompleksową działalność edukacyjną, rewalidacyjną, opiekuńczą, wychowawczą, kulturalną i rehabilitacyjną, począwszy od wczesnego wspomagania rozwoju aż po szkołę policealną. Budowa SOSW pozytywnie wpłynie na jakość kształcenia osób niepełnosprawnych i opieki nad nimi na terenie miasta i regionu lubelskiego. W wyniku realizacji projektu nastąpi wzrost liczby osób niepełnosprawnych objętych opieką ośrodka. W każdym roku szkolnym pomocą zostanie objętych ok. 290

podopiecznych. Ponadto z powstałej infrastruktury będą mogły korzystać osoby spoza ośrodka, możliwa będzie realizacja różnego rodzaju zajęć m.in. rehabilitacyjnych, integracyjnych, terapeutycznych. Zajęcia rehabilitacyjne będą świadczone na rzecz ok. 100 osób niepełnosprawnych ruchowo niebędących podopiecznymi ośrodka.

Rozbudowa ośrodka wraz z nowymi funkcjami będzie sprzyjać:

- wspieraniu rozwoju dzieci i młodzieży niepełnosprawnych w bezpiecznej atmosferze i aktywnej współpracy z rodzicami i środowiskiem;
- zmniejszeniu zjawiska wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych poprzez rozwój ich zainteresowań, integrację z rówieśnikami i przygotowanie ich do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym;
- poprawie wykształcenia osób niepełnosprawnych w zawodach, na które jest obecnie zapotrzebowanie m.in.: informatyk, kucharz, introligator;
- poprawie warunków kształcenia i prawidłowego rozwoju na poziomie przedszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym i policealnym dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych;
- zwiększeniu liczby osób objętych opieką w placówkach edukacyjnych, rewalidacyjno-gimnastycznych i rehabilitacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych;
- zapewnieniu bazy noclegowej dla niepełnosprawnych wychowanków ośrodka spoza Lublina;
- poprawie jakości świadczonych usług rehabilitacyjnych pomagających przywrócić sprawność fizyczną i psychiczną oraz zdolność do czynnego udziału w życiu społecznym;
- zwiększeniu konkurencyjności osób niepełnosprawnych na rynku pracy;
- zmniejszeniu wskaźnika osób niepełnosprawnych biernych zawodowo na rynku pracy;
- zmniejszeniu poziomu bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych;
- poprawie sytuacji zawodowej rodziców poprzez objęcie podopiecznych całodniową opieką;
- powstaniu nowych form terapii poprzez prowadzenie działalności kulturalnej z aktywnym uczestnictwem osób niepełnosprawnych;
- integracji podopiecznych ośrodka z osobami pełnosprawnymi poprzez wspólny udział w działaniach kulturalnych i rekreacyjnych;
- poprawie dostępu do zbiorów bibliotecznych, zaopatrzonych w książki z powiększonym drukiem dla uczniów słabowidzących, e-booków i książek mówionych dla dzieci niewidomych.

Powstała infrastruktura będzie również wykorzystywana do prowadzenia dodatkowych zajęć mających na celu przede wszystkim przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.